

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Diplomová práce

2024

Bc. Michaela Stejskalová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Polské protipotratové hnutí v kontextu společenské a politické
debaty**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Michaela Stejskalová

Studijní program: Balkánská, euroasijská a středoevropská studia

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Klípa, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2. 1. 2024

Bc. Michaela Stejskalová

Bibliografický záznam

STEJSKALOVÁ, Michaela. *Polské protipotrátové hnutí v kontextu společenské a politické debaty*. Praha, 2024. 58 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Ondřej Klípa, Ph.D.

Rozsah práce: 130 802 znaků

Abstrakt

Otázky týkající se ženských práv a konkrétně práva na potrat patří do okruhu ústředních témat, s nimiž se musí vyrovnat každá moderní společnost a která signalizují míru její liberalizace. Daná problematika je ze stejného důvodu tematizována globálními i lokálními konzervativními aktéry, kteří v posledním desetiletí rozšiřují koncept takzvaného „genderismu“, jímž zastřešili otázky interrupcí i další společenské změny považované z jejich pohledu za negativní a degradující „přirozený řád“ západní civilizace. Proti takovým změnám se rozhodli aktivně vystupovat a zasazovat se o politický i společenský návrat k tradičním hodnotám. V tomto kontextu je významný příklad Polska, kde za vlády konzervativně populistické strany Právo a spravedlnost mezi lety 2015 a 2023 začalo zřetelně docházet k tomuto hodnotovému obratu, na kterém měly výrazný podíl konzervativní nevládní organizace. Typickým příkladem takového subjektu je nadace Ordo Iuris, které se podařilo v krátkém časovém horizontu etablovat jako zásadní aktér v boji proti umělému přerušení těhotenství a dalších přidružených otázkách. Cílem této diplomové práce bylo zmapovat, jakým způsobem agenda Ordo Iuris zapadá do cílů vytyčených globálními antigenderovými hnutími, jaké metody v této souvislosti využívá a v čem spočívá její relativní úspěšnost. Závěry této analýzy signalizují, že klíč k úspěchu Ordo Iuris tkví zejména ve způsobu její argumentace, která se opírá zejména o právní a vědecké základy, způsobu prezentace jakožto odborného subjektu nebo orientaci na odbornou veřejnost a politické aktéry.

Abstract

Issues related to women's rights, and specifically the right to abortion, belong to the range of central topics that every modern society must deal with and that signal the degree of its liberalization. For the same reason, the given issue is thematized by global and local conservative actors, who have been disseminating the concept of so-called "genderism" in the last decade, which they have used to cover issues of abortion and other social changes considered from their perspective as negative and degrading the "natural order" of Western civilization. They have decided to take an active stand against such changes and to advocate for a political and social return to traditional values. In this context, an important example is Poland, where under the rule of the conservative populist Law and Justice party between 2015 and 2023, there was a clear trend towards this value shift, in which conservative non-governmental organizations played a significant role. A typical example of such an entity is the Ordo Iuris Foundation, which has managed to establish itself as a major actor in the fight against artificial termination of pregnancy and other related issues in a short time horizon.

The aim of this thesis was to map how the agenda of Ordo Iuris fits into the goals set by the global anti-gender movements, what methods it uses in this context, and what lies behind its relative success. The conclusions of this analysis indicate that the key to Ordo Iuris's success lies mainly in the way of its argumentation, which is mainly based on legal and scientific foundations, the way it presents itself as a professional entity, or its focus on the professional public and political actors.

Klíčová slova

Polsko, Právo a spravedlnost, Ordo Iuris, protipotratové hnutí, antigenderové hnutí, ženská práva

Keywords

Poland, Law and Justice, Ordo Iuris, anti-abortion movement, anti-gender movement, women's rights

Title

The Polish anti-abortion movement in context of the social and political debate

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Ondřeji Klípovi Ph.D. za vedení této diplomové práce a také své rodině a blízkým za neustálou podporu při studiu i za inspirativní prostředí, v němž jsem si vždy mohla plnit své sny.

Obsah

Úvod	1
1. Ženská práva ve stínu „genderových ideologií“ a konzervativního populismu	6
2. Vývoj reprodukčních práv na území Polska.....	10
2.1 Reprodukční práva jako významná otázka polského demokratizačního procesu.....	12
2.2 Vzestup a hodnotový profil strany Právo a spravedlnost	16
2.3 Vývoj v oblasti reprodukčních práv za vlády strany Právo a spravedlnost	18
3. Protipotratová hnutí	21
3.1 Ordo Iuris.....	25
3.2 Další polské protipotratové organizace.....	26
4. Mezinárodní spolupráce protipotratových hnutí	28
4.1 Agenda Evropa.....	29
5. Vliv Ordo Iuris na politické dění v Polsku	32
5.1 Snahy o legislativní změny	33
5.2 Dosazování hodnotově spřízněných osob do pozic moci	36
6. Vliv Ordo Iuris na společenské dění v Polsku.....	39
6.1 Ovlivňování akademické sféry	40
6.2 Působení ve veřejném a mediálním prostoru.....	44
Závěr.....	51
Summary.....	55
Zdroje	59
Sekundární literatura.....	59
Internetové zdroje	62
Seznam použitých zkratk	73
Závěrečná teze magisterské práce NMTS	74

Úvod

Problematika reprodukčních práv a přípustnosti potratů patří mezi komplikované filozofické, společenské a právní otázky, s nimiž se musí vypořádat každá moderní společnost. Stejně tomu tak bylo a je i v případě Polska, které se řadí mezi nejvíce katolicky založené země v Evropě,¹ což do této debaty silněji vnáší náboženský pohled, než je běžné v okolních státech. Zároveň jde o jedno z témat, které v rámci postkomunistické transformace sloužilo k vymezení se proti dřívějším pořádkům, kdy komunistický režim v Polsku přiznal ženám řadu práv a uzákonil možnost umělého přerušování těhotenství fakticky na požádání. S nástupem nových elit, které byly v boji proti komunismu silně podporovány tamní katolickou církví, nastal zdoluhavý politický a společenský boj o právo na potrat jakožto o jeden z hlavních symbolů lidské důstojnosti na jedné straně a ochrany práva na život na straně druhé. Tento boj v polské společnosti probíhá dodnes a výrazně zesiluje od roku 2015 s nástupem pravicové vlády strany Právo a spravedlnost (*Prawo i Sprawiedliwość*, dále též „PiS“), která je pro své tradicionalistické a nacionalistické postoje, oklešťování občanské společnosti, změny v základních demokratických institucích a vyvolávání pocitu vnějšího ohrožení politiky považována za konzervativně populistickou.

Ve svém tradicionalistickém a na katolických hodnotách založeném pohledu na ženská práva na optimální způsobu uspořádání společnosti v obecnější rovině se PiS do velké míry shoduje se zástupci ultrakonzervativních organizací, některé z nichž v zemi začaly působit již za předchozího režimu a významnou součástí jejichž činnosti tvoří boj za ochranu lidského života od doby početí po jeho přirozený konec. Mezi taková uskupení se řadí rovněž nadace Ordo Iuris, která se i přes to, že formálně vznikla až v roce 2013, rychle stala nejviditelnější a nejúspěšnější protipotratovou organizací působící v Polsku, neboť mimo jiné stála za opakovanými legislativními návrhy na výrazné omezení práva na potrat, které se projednávaly v prvním funkčním období jednobarevné vlády PiS. Ordo Iuris při prosazování své agendy spolupracuje s dalšími ultrakonzervativními subjekty a také se zapojuje do nadnárodních platforem, jež sdružují obdobně zaměřené nevládní organizace napříč Evropou.

Z charakteru činností, jimž se věnuje, deklarovaných cílů, používané rétorice či vazeb na katolickou církev i zahraniční aktéry je patrné, že Ordo Iuris patří do globální sítě, která byla vytvořena ultrakonzervativními silami se záměrem zaujmout ofenzivní strategii při prosazování vlastního vidění světa a zvrátit některé nastolené procesy v oblasti lidských práv a liberální orientace západní

¹ „How do European countries differ in religious commitment? Use our interactive map to find out,“ Pew Research Center, staženo: 30. 11. 2023, <https://www.pewresearch.org/short-reads/2018/12/05/how-do-european-countries-differ-in-religious-commitment/>.

společnosti. Silný konzervativní tlak, který je patrný v různých částech světa, byl v posledních letech zevrubně popsán v akademických pracích, které většinou dochází k názoru, že přímo souvisí se vzestupem pravicového populismu. V této souvislosti byly vytvořeny koncepty „genderismu“, případně „genderových ideologií“, které využívají ultrakonzervativní nevládní organizace i politici, aby jimi zastřešili velkou část fenoménů, jež vnímají v současném liberálně demokratickém nastavení západní společnosti jako negativní či škodlivé.

Z výše popsaných konceptů vychází tato diplomová práce, jež si klade za cíl analyzovat vybrané druhy činností Ordo Iuris, které mají nebo potenciálně mohou mít velký dopad na společenské a politické dění v Polsku, a dále porovnat působení Ordo Iuris ve vytyčených oblastech s dalšími polskými protipotratovými organizacemi. Okruhy rozebíraných činností byly vybrány v souladu se zněním manifestu Obnovení přirozeného řádu: Agenda pro Evropu (*Restoring the Natural Order: An Agenda for Europe*, dále jen „Obnovení přirozeného řádu“), který zveřejnila mezinárodní platforma sdružující antigenderová hnutí v rámci evropského kontinentu, Agenda Evropa, s tím, že definovala konkrétní cíle antigenderové ofenzivy i prostředky, jak jich dosáhnout. Jako zásadní oblasti v politickém kontextu byly proto zvoleny snahy Ordo Iuris o zpřísnění protipotratové legislativy a dosazování myšlenkově spřízněných osob do pozic moci. Vliv působení Ordo Iuris na polskou společnost byl demonstrován na příkladech ovlivňování akademické sféry a působení v mediálním a veřejném prostoru.

Tato studie vychází z předpokladu, že politické zapojení nadace Ordo Iuris lze hodnotit jako výrazně úspěšnější než její společenské působení, a jejím záměrem je identifikovat praktiky, které protipotratová a potažmo antigenderová hnutí používají k prosazování vlastní agendy, a zároveň zjistit, jak se je daří naplňovat jedné z nevlivnějších protipotratových organizací v Evropě, a to v politickém a společenském kontextu. V této souvislosti byly vytyčeny následující výzkumné otázky: *Jak zapadají aktivity Ordo Iuris v politické a společenské oblasti do globální antigenderové ofenzivy a jakým způsobem se Ordo Iuris daří naplňovat cíle vytyčené platformou Agenda Evropa v dokumentu Obnovení přirozeného řádu? V čem se Ordo Iuris odlišuje od ostatních protipotratových organizací, které v Polsku působí, a v čem spočívá klíč jejího úspěchu?*

Relevance této diplomové práce spočívá v tom, že hledání odpovědí na výše definované výzkumné otázky může rozšířit do značné míry abstraktní debatu o probíhající antigenderové ofenzivě o konkrétní poznatky ohledně cíleného zakládání konzervativních subjektů, způsobu jejich fungování a strategií, které tyto antigenderově orientované organizace volí k prosazování vlastní agendy. Ordo Iuris byla vybrána jako primární předmět této analýzy z důvodu svého napojení

na mezinárodní konzervativní struktury a také pro své silné vazby na dlouhodobě vládnoucí populistickou stranu PiS, která do velké míry sledovala obdobné cíle, což umožnilo jednak rozvoj aktivit Ordo Iuris a také prosazení některých významných politických a společenských změn zapříčiněných zejména přelomovým rozhodnutím polského ústavního tribunálu (*Trybunał Konstytucyjny*, dále též „ústavní soud“) z roku 2020, kterým došlo k zásadnímu omezení přístupu k interrupcím.

V první kapitole jsou rozebrána teoretická východiska, z nichž tato diplomová práce vychází. Konkrétně se jedná o koncept populismu, jehož pravicová konzervativní varianta zaznamenala v posledních zhruba patnácti letech ve střední Evropě i v dalších oblastech výrazný vzestup. Jelikož představitelé této politické strategie využívají k posilování vlastního vlivu šíření obav z liberálních společenských a lidskoprávních změn, kterými západní civilizace v posledních desetiletích prochází, často v této souvislosti spolupracují s konzervativními nevládními organizacemi, s nimiž sdílejí společnou agendu, již označují jako boj proti takzvanému „genderismu“ či „genderovým ideologiím“. V pojetí ultrakonzervativních politiků i dalších aktérů se jedná o nejasně definované pojmy, pod které bývá zahrnováno vše, proti čemu se snaží vymezit, ať už se jedná o ženská či sexuální práva nebo liberálně demokratické zřízení v obecné rovině.

Druhá kapitola se věnuje kontextu, ze kterého vychází současná politická a společenská situace v Polsku. Podrobně popisuje vývoj v oblasti ženských a reprodukčních práv v zemi, a to od meziválečného období, přes éry komunismu a postkomunistické transformace až po vlády moderních a demokratických politických stran. Z tohoto přehledu vyvstává jako zajímavý poznatek skutečnost, že oproti období komunismu došlo po ustanovení demokratického režimu v zemi k regresi v oblasti ženských práv, což se projevilo zejména v setrvalém tlaku na omezení možnosti provádět umělé přerušování těhotenství. Tento tlak vyvrcholil za vlády konzervativně pravicové strany Právo a spravedlnost, která svůj mandát využila k prosazení mnoha změn v diskutované oblasti, což se setkalo se zásadním odporem ze strany části polské veřejnosti.

Další z kapitol se zaměřuje na fenomén protipotratových hnutí, která lze v současnosti považovat za součást antigenderových hnutí. V kapitole jsou diskutována východiska, ze kterých tyto subjekty vycházejí, metody jejich fungování a financování, a způsob argumentace, kterou při své činnosti využívají. Konkrétně se jedná zejména o lidskoprávní, filozofické, morální a náboženské argumenty, jež jsou libovolně kombinovány a využívány k rozšiřování protipotratové rétoriky, a to i na nadnárodní úrovni, neboť u daných konzervativních subjektů byla v posledních letech zaznamenána zvýšená snaha koordinovat se a předávat si zkušenosti napříč Evropou. Následně je

v samostatné podkapitole rozebrán původ, rozsah působení a další formální náležitosti jedné z nejvýznamnějších polských protipotratových organizací – Ordo Iuris. Obdobně jsou zmíněny další konzervativní neziskové subjekty, které se v Polsku věnují boji za omezení reprodukčních práv a ochraně katolických tradičních hodnot.

Čtvrtá část diplomové práce se zabývá spoluprací protipotratových iniciativ na nadnárodní úrovni a zejména mezinárodní platformou Agenda Evropa, která sdružuje antigenderové organizace v rámci Evropy a pořádá pravidelné summity, na nichž mohou účastníci navazovat vzájemné spolupráce, vyměňovat si poznatky a definovat si cíle do budoucna. V rámci této nadnárodní platformy došlo zhruba před 10 lety k uveřejnění manifestu Obnovení přirozeného řádu, v němž se jeho autoři zabývají klasickými tezemi antigenderových hnutí, jako je například narušení přirozeného řádu fungování západní společnosti, která má být zásadně ohrožena destruktivními změnami, jež zavádí od reality odtržené liberální elity. Daný manifest se však neomezuje na pouhý popis aktuálního stavu, ale vyzývá své sympatizanty, aby zaujali aktivní přístup a vytvářeli „nátlakové skupiny“, které by zvrátily procesy, jež prosadila liberální lobby. V této souvislosti dokument Obnovení přirozeného řádu definuje krátkodobé a dlouhodobé cíle daného procesu a stanovuje rovněž konkrétní postupy, jimiž by se mělo vytyčených cílů dosáhnout.

Následující dvě kapitoly jsou zaměřeny na analýzu vybraných témat definovaných manifestem Obnovení přirozeného řádu s cílem působit na společenské a politické dění v jednotlivých zemích. Daná analýza se zabývá zejména aktivitami polského nejviditelnějšího protipotratového uskupení Ordo Iuris, ale je doplněna a porovnána s případnými činnostmi dalších četných protipotratových organizací, které v zemi působí.

Zdroje, které byly využity k vypracování této diplomové práce, lze rozdělit do 3 hlavních kategorií. Zaprvé se jedná o sekundární literaturu, jež poskytla teoretická východiska pro tuto práci. Do dané skupiny patří například monografie *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy*, v níž autoři Cass Mudde a Cristóbal Rovira Kaltwasser rozebírají vliv populismu na demokracii napříč jednotlivými politickými režimy, kniha Agnieszky Graff a Elżbiety Korolczuk *Anti-Gender Politics in the Populist Moment*, která popisuje zformování takzvané „genderové ideologie“ a proti tomuto konceptu se vymezujících organizací a také jejich provázání s konzervativně populistickými politiky, případně odborný článek *Disentangling and Locating the 'Global Right': Anti-Gender Campaigns in Europe* výzkumníků Davida Paternotteho a Romana Kuhara, jenž potvrzuje napojení antigenderových hnutí na pravicové populisty a popisuje jejich konkrétní kroky v boji proti společenskému liberalismu.

Druhou kategorií použitých zdrojů tvoří prameny, z nichž bylo vycházeno při zpracování kontextových částí dané práce. Jako příklad je možné uvést odborný článek Joanny Diane Caytas *Women's Reproductive Rights as a Political Price of Post-communist Transformation in Poland*, v němž autorka rozebírá důvody, proč demokratizační proces v Polsku znamenal v oblasti reprodukčních práv několik kroků zpět a proč v určitých obdobích proti tomuto regresivnímu vývoji nebojovala ani liberální část politického spektra. Dalším příkladem je odborný článek *Which Conservatism? The Identity of the Polish Law and Justice Party*, v němž Adam Folvarčňý a Lubomír Skopeček analyzují hodnoty a myšlenky, ze kterých ideově vychází polská konzervativní strana PiS, a zaměřují se rovněž na propojení této strany s katolickou církví. Naopak argumenty, o něž se v debatě o reprodukčních právech opírají konzervativní názorové skupiny byly představeny kupříkladu skrze monografii Bernieho Cantense *A Critical Introduction to the Ethics of Abortion: Understanding the Moral Argument*. Výše popsany výklad ohledně historie reprodukčních práv v Polsku, rozvoje pravicového populismu v zemi a myšlenkového i praktického zázemí protipotratových hnutí byl doplněn o údaje čerpané z primárních pramenů jako například z polské ústavy a dalších právních předpisů či mezinárodních úmluv typu Všeobecné deklarace lidských práv Organizace spojených národů (dále jen „OSN“), z internetových stránek jednotlivých diskutovaných subjektů nebo ze studie Evropského parlamentního fóra pro sexuální a reprodukční práva zabývající se financováním a propojením antigenderových iniciativ v Evropě nazvané *Tip of the Iceberg: Religious Extremist Funders against Human Rights for Sexuality and Reproductive Health in Europe 2009—2018*.

Posledním druhem využívaných zdrojů jsou především primární prameny, které sloužily k analýze vybraných činností Ordo Iuris a ostatních polských protipotratových organizací. V první řadě se jedná o manifest *Obnovení přirozeného řádu* vydaný nadnárodní antigenderovou platformou Agenda Evropa, jenž posloužil k identifikaci postupů a cílů, které si ultrakonzervativní aktéři vymezili v rámci evropského prostoru, aby zabránili stávajícímu „společenskému a morálnímu úpadku“. Samotná analýza vychází zejména z otevřených zdrojů týkajících se činnosti jednotlivých subjektů, ať už se jednalo o webové stránky či sociální sítě těchto protipotratových organizací, oficiální dokumenty publikované polskou veřejnou správou, nebo publicistické články. Tyto prameny byly občasné doplněny o kontext čerpaný z odborné sekundární literatury.

1. Ženská práva ve stínu „genderových ideologií“ a konzervativního populismu

Nástup komunismu v zemích východní a střední Evropy znamenal pro tamější ženy částečnou emancipaci, kdy jim byla přiznána některá nová práva a normalizovalo se jejich začlenění do pracovního procesu, s čímž se pojily různé formy podpory rodin, které umožnily pracovat oběma rodičům. V této souvislosti se rozšířil společenský pohled na ženy, které byly dříve vnímány primárně jako matky a pečovatelky a které si začaly osvojovat i další role. S pádem komunistických režimů se vzedmula vlna nacionalismu, jehož zastánci vnímali úlohu žen tradičně, a proto šířili antifeministické postoje, které byly upozaděny v souvislosti s přístupovými jednáními o vstupu do Evropské unie (dále též „EU“), kdy bylo nutné přijmout řadu evropských právních norem, mimo jiné v oblasti nediskriminace a genderové rovnosti.² Tyto kroky však nevedly k vymizení nacionalistických a antifeministických sentimentů z postkomunistických společností, naopak s nimi začala pracovat část pravicového spektra, jež svou pozornost zaměřila na tu část společnosti, která byla zklamaná z postkomunistického vývoje i reality fungování Evropské unie, a jež znovu nastolila ideu budování svébytného národa a odmítání konceptů jako například kosmopolitismu, multikulturalismu nebo genderu, které považuje za násilně externě implementované a ohrožující zdravé fungování státu i jednotlivých občanů. Z popisovaného myšlenkového proudu vyvstala konzervativní populistická hnutí a politické strany, které v souladu se svým viděním světa v případě žen zdůrazňují primárně jejich reprodukční roli, čímž se zároveň snaží reagovat na pokles porodnosti zaznamenaný v postkomunistickém prostoru od 90. let 20. století.³

V posledních desetiletích se akademická debata ve společenských vědách ve velké míře zaměřuje na problematiku populismu, přičemž se jedná o koncept, ke kterému se váže velké množství definic a kterým bylo v minulosti popisováno široké spektrum fenoménů pozorovaných v různých částech světa. S ohledem na různorodost, s jakou byl v minulosti pojem populismus používán, se jeví jako nejlepší strategie využívat minimální definici tohoto pojmu, kterou Cass Mudde a Cristóbal Rovira Kaltwasser ve své knize *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy* stanovili tak, že se jedná o „omezenou ideologii, která považuje společnost za krajně rozdělenou na dvě homogenní a vzájemně antagonistické skupiny, nezkažený lid a zkorumpované elity, a která argumentuje tím, že politika by měla vyjadřovat volonté générale neboli všeobecnou

² Dorota Szelewa, „Recurring ideas: Searching for the roots of right-wing populism in Eastern Europe,“ *European Journal of Cultural Studies* 23, č. 6 (2020): 992—993.

³ Tamtéž, 992—993.

vůli lidu“.⁴ Z této definice vyplývá, že populismus jako takový není dále vymezen standardním politickým dělením a může být tedy nástrojem využívaným jakoukoli politickou entitou. V kontextu středoevropského prostoru se ovšem obvykle mluví o pravicovém konzervativním populismu, který ztělesňují především vlády stran Fidesz v Maďarsku a Právo a spravedlnost v Polsku. Konzervativní populismus v sobě spojuje jednak základní populistickou myšlenku, že „zkažené a zkorumpované elity“ záměrně jednají proti všeobecné vůli lidu, což kombinuje s vysokým důrazem na právo a pořádek a selektivním výběrem, koho považuje za právoplatnou součást zastupovaného lidu, z čehož vyplývá rétorika silně zaměřená proti imigrantům a menšinám.⁵

Vzhledem k tomu, že populistické strany a hnutí zakládají svou politickou strategii na vyvolávání pocitu nebezpečí či ohrožení, před kterým mohou pouze ony většinovou populaci ochránit, sázejí ve společenském a kulturním kontextu na vymezování se proti západním liberálním elitám, které se dle jejich výkladu násilně snaží v globálním měřítku šířit takzvaný „genderismus“ neboli „genderovou ideologii“, jíž plánují degradovat západní civilizaci a upevnit si svoji vládnoucí pozici. V tomto boji pravicoví populisté spoléhají na pomoc nacionalistických, konzervativních a náboženských fundamentalistických skupin, které se proti danému tématu začaly vymezovat na lokální i mezinárodní úrovni.⁶ Agnieszka Graff a Elżbieta Korolczuk ve své monografii *Anti-Gender Politics in the Populist Moment* označují partnerství mezi pravicovými populisty a antigenderovými hnutími za „oportunistickou synergii“, tedy za flexibilní a vzájemně prospěšnou spolupráci, která pramení z obdobných ideologických základů, ale nemusí sledovat totožné politické záměry. V případě pravicových populistů jde především o snahu oslovit své tradiční voliče a demonstrovat morálnost svých postojů, zatímco ultrakonzervativní subjekty využívají toto pouto k získávání politického vlivu, zdrojů financování i možností zasahovat do legislativních procesů.⁷

Konzervativní hnutí, která deklarují boj proti takzvanému „genderismu“ nebo „genderové ideologii“, pojmají termín gender velice vágně a mnohoznačně a zastřešují jím veškeré společenské změny, jež vnímají jako nežádoucí, ať se jedná o posun ve vnímání individuálních genderových a sexuálních identit či moderní feminismus. Z ultrakonzervativního úhlu pohledu narušují výše

⁴ Cass Mudde a Cristóbal Rovira Kaltwasser, „Populism and (liberal) democracy: A framework for analysis,“ v *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy?*, ed. Cass Mudde a Cristóbal Rovira Kaltwasser (Cambridge: Cambridge University Press, 2012), 8.

⁵ Ray Kiely, „Assessing Conservative Populism: A New Double Movement or Neoliberal Populism?,“ *Development and Change* 51, č. 2 (2020): 402.

⁶ Bohdana Kurylo, „Counter-populist performances of (in)security: Feminist resistance in the face of right-wing populism in Poland,“ *Review of International Studies* 48, č. 2 (2022): 262.

⁷ Agnieszka Graff a Elżbieta Korolczuk, *Anti-Gender Politics in the Populist Moment* (Abingdon-on-Thames: Routledge, 2022), 24.

popsané jevy přirozený řád věcí, čímž vedou k ohrožení řádného fungování společnosti a společenskému úpadku, který se projevuje například rozkladem morálních hodnot, potlačováním tradičního modelu rodiny nebo prováděním interrupcí.⁸ Andrea Pető v publikaci *Gender as Symbolic Glue: The Position and Role of Conservative and Far Right Parties in the Anti-Gender Mobilizations in Europe* popsala, že problematika genderu zastává pro antigenderově zaměřená hnutí funkci symbolického lepidla, které zaručuje spolupráci skupinám, jež se od sebe ve všech ostatních ohledech mohou zásadně lišit, a které jim pomáhá zakrývat, že ve skutečnosti usilují o hlubší a trvalé změny v evropském politickém uspořádání i systému hodnot.⁹ V této snaze se selektivně inspirojí předchozí činností liberálních a feministických skupin, avšak jejich cílem je nadřadit práva rodiny jakožto základní stavební jednotky společnosti právům jednotlivců. Jedná se tudíž o širší ideologický konstrukt, než byl dřívější antifeministický boj, který konzervativně orientovaní hráči sváděli v oblasti sexuálních a reprodukčních práv, neboť antigenderismus v sobě skrývá jednak veškerá předchozí antifeministická témata, ale kombinuje je s celkovou kritikou liberálního nastavení světa a globalismu.¹⁰

Takzvaný „genderismus“ vnímají konzervativní kruhy jako konspiraci skrytou do demokraticky znějících vyjádření o rovnosti a nutnosti chránit lidská práva, ale jejímž skutečným cílem je uchopit moc a silou rozšiřovat své „nepřirozené“ hodnoty mezi širokou veřejnost.¹¹ Někteří antigenderově orientovaní autoři jdou ve svém hodnocení ještě dál a například Gabriele Kuby ve své knize *The Global Sexual Revolution Destruction of Freedom in the Name of Freedom* označila gender za formu nového totalitarismu, kdy tato domnělá ideologie převyšuje vůli občanů, vytváří svého druhu propagandu, která je soustavně šířena masovými médii, zavádí jazyková i tematická omezení a své konání rámuje zdáním tolerance, spravedlnosti a rovnosti.¹² Další antigenderoví teoretici považují „genderismus“ za novou formu radikální levicové ideologie, která staví na komunistických základech a která hledá nové cesty, jak se prosadit. Toto rámování rezonuje zejména v zemích

⁸ Graff a Korolczuk, *Anti-Gender Politics in the Populist Moment*, 16—17.

⁹ Andrea Pető, „Epilogue: 'Anti-Gender' Mobilisational Discourse of Conservative and Far Right Parties as a Challenge for Progressive Politics,“ v *Gender as Symbolic Glue: The Position and Role of Conservative and Far Right Parties in the Anti-Gender Mobilizations in Europe*, ed. Eszter Kováts a Maari Põim (Budapešť: FEPS a Friedrich-Ebert-Stiftung, 2015), 127.

¹⁰ Elżbieta Korolczuk a Agnieszka Graff, „Gender as 'Ebola from Brussels': The Anticolonial Frame and the Rise of Illiberal Populism,“ *Journal of Women in Culture and Society* 43, č. 4 (2018): 798.

¹¹ David Paternotte a Roman Kuhar, „Disentangling and Locating the 'Global Right': Anti-Gender Campaigns in Europe,“ *Politics and Governance* 6, č. 3 (2018): 9.

¹² Gabriele Kuby, *The Global Sexual Revolution Destruction of Freedom in the Name of Freedom*, překl. James Patrick Kirchner (New York: Angelico Press, 2015), 22—23.

východní a střední Evropy, kde tamní společnosti vzhledem ke své komunistické minulosti citlivě reagují na vše, co je označované jako levicové či marxistické.¹³

Zásadním odpůrcem liberálního pojetí genderové rovnosti je římskokatolická církev, která poskytla intelektuální i teologické zázemí pro zformulování konceptu „genderové ideologie“, čímž se jí zároveň podařilo propojit dvě problematiky, proti kterým se tradičně vymezovala, a to ženská práva vyjádřená v církevním pohledu zejména reprodukčními a rodinnými otázkami a dále tematiku neheterosexuálních orientací. Skutečnost, že problematika genderu je v nejvyšších katolických kruzích považována za silně destruktivní a ohrožující fungování stávající evropské společnosti, lze demonstrovat řadou výroků církevních hodnostářů. Kupříkladu kardinál Robert Sarah postavil míru ohrožení tradiční rodiny „genderovou ideologií“ na roveň míře ohrožení islámským fundamentalismem ztělesňovaným Islámským státem, kdy v prvním případě se dle něj jedná o hrozbu skrze snadný a rychlý rozvod, interrupce, homosexualitu či eutanazii, v druhém případě o hrozbu zaváděním polygamie, sexuálního otroctví, dětských sňatků a nastolením podřadného postavení žen.¹⁴ V obdobném smyslu se v minulosti vyjádřil i papež František, který například při své návštěvě Filipín v lednu 2015 varoval, že „genderové ideologie“ jsou způsobem, kterým se západní státy snaží „ideologicky kolonizovat“ rozvojové země, přičemž tyto své aktivity zaobalují do rozvojové pomoci a podpory vzdělanosti.¹⁵ Motiv kolonialismu se v debatě o feminizmu a genderových otázkách v minulosti využíval na obou stranách názorového spektra, ale v posledních letech zní obzvláště často v argumentech církevních činovníků i zástupců antigenderových spolků, kteří se tímto způsobem snaží demonstrovat aroganci, se kterou k tématu přistupují západní liberální elity, jež usilují o globální rozšíření své „ideologie“ navzdory všeobecné vůli v jednotlivých zemích.¹⁶

Výše popsané snahy pravicových populistů a antigenderových hnutí ovšem nezůstávají bez odezvy a v posledních letech je tak možné v mnoha částech světa sledovat narůstající aktivitu feministických spolků a dalších subjektů, které si kladou za cíl chránit nejen ženská práva, ale rovněž také demokratické instituce a stávající uspořádání demokratického světa před hrozbou radikálního pravicového populismu. V řadě zemí, typicky v Polsku a ve Spojených státech amerických, bylo proto možné sledovat mobilizaci ženských hnutí a pořádání řady protestních akcí,

¹³ Paternotte a Kuhar, „Disentangling and Locating the 'Global Right',“ 9.

¹⁴ Sarah Bracke a David Paternotte, „Unpacking the Sin of Gender,“ *Religion & Gender* 6, č. 2 (2016): 146—148.

¹⁵ Korolczuk a Graff, „Gender as 'Ebola from Brussels',“ 797.

¹⁶ Tamtéž, 797—798.

jichž se zúčastnila nebo je podporovala nezanedbatelná část místního obyvatelstva. Tato činnost přitom pomohla odhalit nedostatky populistické koncepce, že jednotlivé konzervativní režimy usilují o ochranu lidu před svévolným jednáním liberálních elit, jelikož četné protesty verbalizovaly, že významné části populace je ochrana jejich základních práv upírána a že proti vůli veřejnosti v mnoha ohledech jednají populističtí politici.¹⁷

2. Vývoj reprodukčních práv na území Polska

Otázka interrupcí byla v Polsku poprvé legislativně zakotvena v roce 1932, kdy vešel v platnost první trestní zákoník novodobého samostatného Polska. Tento právní předpis poprvé v historii země uzákonil možnost interrupce v případě ohrožení života rodičky, eventuelně po znásilnění, incestu nebo zneužití mladistvé osoby. V daném období začaly vznikat také první protipotratové iniciativy, které však byly odmítnuty ze strany odborné veřejnosti i tehdejšího feministického hnutí.¹⁸

V průběhu druhé světové války došlo k razantnímu snížení polské populace, a to z předválečných zhruba 35 milionů obyvatel na 21 milionů v roce 1945, a proto bylo více než žádoucí podporovat porodnost v zemi všemi dostupnými prostředky, což se v průběhu 50. let dařilo, a natalita se v daném období blížila 2 % ročně, s čímž souvisela řada systémových problémů, které byla polská politická reprezentace nucena řešit.¹⁹ Zásadní potíž spočívala zejména v nebývalém počtu nelegálně prováděných potratů, který se v raném poválečném období pohyboval zhruba mezi 300 tisíci a 1 milionem protiprávních interrupcí ročně, kdy velkou část z nich vykonávaly za špatných hygienických podmínek osoby bez formálního zdravotnického vzdělání, což mělo nezřídka za následek vážné zdravotní komplikace, případně dokonce úmrtí těhotné ženy.²⁰

Z výše popsanych důvodů bylo nezbytné přenastavit potratovou legislativu tak, aby naplňovala žádoucí demografická kritéria a zároveň chránila životy a zdraví polských žen. K posunu došlo v souvislosti s celkovým uvolněním poměrů v dobách destalinizace východního bloku, konkrétně roku 1956 byl přijat zákon o přípustnosti interrupcí (*Ustawa z dnia 27 kwietnia 1956 r. o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży*), kterým byla nastolena možnost uměle přerušit těhotenství

¹⁷ Kurylo, „Counter-populist performances of (in)security,“ 263 a 280—281.

¹⁸ Joanna Diane Caytas, „Women’s Reproductive Rights as a Political Price of Post-communist Transformation in Poland,“ *Amsterdam Law Forum* 5, č. 2 (jaro 2013): 65.

¹⁹ Sylwia Kuźma-Markowska, „Marx or Malthus? Population debates and the reproductive politics of state-socialist Poland in the 1950s and 1960s,“ *The History of the Family* 25, č. 4 (2020): 579—580.

²⁰ Sydney Calkin a Monika Ewa Kaminska, „Persistence and Change in Morality Policy: The Role of the Catholic Church in the Politics of Abortion in Ireland and Poland,“ *Feminist Review* 124 (2020): 94.

rovněž v případě „těžkých životních podmínek“ potenciálních rodičů, přičemž od původní povinnosti tuto těžkou životní situaci oficiálně dokládat bylo v roce 1959 upuštěno.²¹

Tímto krokem se zlegalizoval volný přístup k interrupcím ve všech veřejných zdravotnických zařízeních, čehož začaly Polky hojně využívat. Komunistický režim otevřeně podporoval a dotoval sexuální výchovu obyvatel i efektivnější metody plánování rodičovství a ve druhé polovině 60. let se v zemi začala rozšiřovat a částečně také státem dotovat hormonální antikoncepce, o níž byly několikanásobné matky nebo ženy po provedení potratu lékařem informovány, což v důsledku vedlo k postupnému snižování počtu interrupcí. Poptávka antikoncepčních pilulek však vysoce převyšovala jejich dodávky, navíc pravidelná konzumace velkého množství hormonů měla pro ženy nepříjemné vedlejší účinky a zároveň se užívání antikoncepce, stejně jako podstoupení interrupce, která i přes úsilí státního aparátu zůstávala zásadním způsobem plánování rodičovství, setkávalo se silnou nevolí v řadách katolické církve, které se navzdory striktnímu sekularismu v Polsku podařilo zachovat si výrazný společenský vliv.²²

V reakci na přijetí zákona o přípustnosti interrupcí přišly katolické kruhy s vlastními iniciativami, které představovaly nábožensky akceptovatelnou cestu k zodpovědnému rodičovství a katolickou přípravu na manželství i rodinný život. Jednalo se například o zakládání vlastních zdravotnických zařízení a psychologických poraden, přesvědčování lékařů a dalšího zdravotnického personálu o nebezpečích spojených s užíváním antikoncepce i o nepřipustnosti umělého ukončování těhotenství, které je dle katolického výkladu v rozporu s Hippokratovou přísahou, případně o působení v témže stylu na úrovni jednotlivých farností.²³ Tento setrvalý církevní tlak vyústil na počátku 80. let v úpravu podmínek pro provedení interrupcí tak, aby byl ošetřující lékař před provedením zákroku povinen podrobně informovat svou pacientku o jeho rizicích a alternativách a rovněž zaznamenat důvod, proč se žena k podstoupení interrupce rozhodla.²⁴

²¹ Marta Bucholc, „Abortion Law and Human Rights in Poland: The Closing of the Jurisprudential Horizon,“ *Hague Journal on the Rule of Law* 14, č. 1 (2022): 80—81.

²² Joanna Mishtal, „Mobilisation, Protest, and Resistance Against Reproductive Rights Restrictions in Poland,“ *Antropologia* 5, č. 2 (2018): 35—36.

²³ Sylwia Kuźma-Markowska a Agata Ignaciuk, „Family Planning Advice in State-Socialist Poland 1950s—80s: Local and Transnational Exchanges,“ *Medical History* 64, č. 2 (2020): 256—258.

²⁴ Caytas, „Women’s Reproductive Rights,“ 66.

2.1 Reprodukční práva jako významná otázka polského demokratizačního procesu

Katolická církev se v dobách stanného práva, které v zemi zavedl Wojciech Jaruzelski, stávala stále silnějším podporovatelem demokratického opozičního hnutí, jež následně přebíralo některé konzervativní církevní názory, mezi které patřilo mimo jiné vymezení se proti interrupcím jakožto metodě antikoncepce. V daném období, stejně jako bezprostředně po pádu komunismu, začaly církevní kruhy vyvíjet tlak na politické aktéry a sestavovat první legislativní návrhy, jimiž by mohlo v zemi dojít k omezení či úplnému zákazu potratů. Nová polská vláda, která se zformovala na základě svobodných voleb v roce 1989, byla poměrně silně konzervativně naladěna a věřila, že katolická víra i morálka, a tím pádem také katolická církev, tvoří integrální součást identity polského národa, a proto ve velké míře přejímala církevní pohledy při provádění demokratizačních reforem v oblasti vzdělávání, státního hospodářství i zdravotnictví. Tento hodnotový obrat znamenal zásadní změnu také v oblasti reprodukčních práv, kde začalo být usilováno o prosazení co nejpřísnějšího zákazu interrupcí, o omezení přístupu k antikoncepčním prostředkům či o zrušení sexuální výchovy v rámci povinné školní docházky.²⁵

Prvním ze způsobů, kterými se nastupující politická reprezentace snažila své konzervativní založení prosadit, bylo cestou vyhlášek tanního ministerstva zdravotnictví, jimiž revidovala podmínky, za kterých mohla být interrupce provedena. Jednalo se například o skutečnost, že složitá sociální nebo ekonomická situace potenciálních rodičů přestala být uznávána jako legitimní důvod k provedení zákroku, nutnost předem absolvovat řadu konzultací a získat potvrzení ze čtyř specializovaných zdravotnických zařízení, nebo o zavedení takzvané „klausule svědomí“, díky níž mohl každý lékař odmítnout interrupci provést, k čemuž okamžitě začalo v masovém měřítku docházet. V říjnu 1991 proběhl druhý Národní lékařský kongres, během kterého byl aklamací schválen nový Kodex lékařské etiky, který uvedl v platnost opatření, že provedení potratu z jiného důvodu než znásilnění, incestu, či ohrožení ženina života mělo být se zodpovědným lékařem řešeno disciplinárně a mohlo vést až k pozastavení jeho lékařské licence.²⁶ Zároveň se začala odehrávat změna ve školních osnovách, ze kterých byla vypuštěna sexuální výchova, aby mohla být nahrazena církví vedenými kurzy „přípravy na rodinný život“, které představovaly periodickou abstinenci jakožto jedinou přípustnou antikoncepční metodu, přičemž užívání antikoncepčních pilulek a prezervativů prezentovaly jako ohrožení pro fyzické i psychické zdraví jedinců.²⁷

²⁵ Mishtal, „Mobilisation, Protest, and Resistance,“ 34—35.

²⁶ Caytas, „Women’s Reproductive Rights,“ 67—68.

²⁷ Mishtal, „Mobilisation, Protest, and Resistance,“ 34—35.

Již v roce 1990 vzešel z církevních kruhů legislativní návrh, který by uzákonil totální zákaz potratů a který byl politicky podpořen na sjezdu Solidarity, ale vzhledem k odporu ze strany ženské komise v rámci Solidarity byla tato podpora následně stažena. Zároveň feministické organizace pořádaly veřejné protesty proti danému návrhu zákona a podařilo se shromáždit téměř 1,3 milionu podpisů občanů požadujících konání referenda ohledně otázky potratů. Tehdejší průzkumy veřejného mínění naznačovaly, že přibližně 90 % Poláků si nepřálo úplný zákaz interrupcí a že zhruba 53 % z nich chtělo zachovat socialistický model, avšak církev využila svého politického vlivu, aby tato lidová iniciativa zůstala nevyslyšena.²⁸ V souladu s postoji katolické církve přejímala konzervativní část polského politického spektra rétoriku, která ve všeobecnosti interrupce označovala za „zabíjení nenarozených dětí“ a jejich legálnost přímo spojovala s bývalým komunistickým režimem, čímž se snažila vytvořit co nejnegativnější zjednodušující konotace, na které by veřejnost mohla slyšet.²⁹

Průběžně se také vyjednávalo o novém zákoně na ochranu nenarozených dětí, jenž vešel v platnost v březnu 1993 pod názvem zákon o plánovaném rodičovství, ochraně lidských embryí a podmínkách pro zákonné ukončení těhotenství (*Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży*, dále jen „zákon o plánovaném rodičovství“), jímž došlo k zákazu veškerých interrupcí vyjma případů, kdy byl ohrožen život či zdraví ženy, kdy bylo těhotenství následkem řádně nahlášeného kriminálního činu, případně když byl plod nevléčitelně poškozen. Zároveň byla představena novelizace trestního zákoníku z roku 1969, která zavedla trest odnětí svobody na dobu až 2 let pro toho, kdo způsobí smrt „počatého dítěte“.³⁰ V roce 1997 došlo k přijetí nového trestního zákoníku, kterým byl stanoven trest odnětí svobody na dobu až 3 let pro toho, kdo se souhlasem těhotné ženy protiprávně ukončí její těhotenství, takovému činu bude asistovat, eventuelně k tomuto zásahu ženu přesvědčí. Dále byl trest odnětí svobody zpřísněn na 6 měsíců až 8 let pro osobu, která se dopustí výše uvedeného poté, co se plod stane schopným přežít mimo tělo matky.³¹

Zákon o plánovaném rodičovství byl obecně považován za kompromisní, neboť nenaplnil očekávání liberálně ani konzervativně naladěné části obyvatelstva, avšak politicky se danou

²⁸ Calkin a Kaminska, „Persistence and Change in Morality Policy,“ 94—95.

²⁹ Piotr Żuk a Paweł Żuk, „Women’s Health as an Ideological and Political Issue: Restricting the Right to Abortion, Access to In Vitro Fertilization Procedures, and Prenatal Testing in Poland,“ *Health Care for Women International* 38, č. 7 (2017): 692.

³⁰ „The Family Planning, Human Embryo Protection and Conditions of Permissibility of Abortion Act of 7 January 1993,“ Centre for Reproductive Rights, staženo 1. 4. 2023, [https://www.reproductiverights.org/sites/crr.civicactions.net/files/documents/Polish abortion act--English translation.pdf](https://www.reproductiverights.org/sites/crr.civicactions.net/files/documents/Polish%20abortion%20act--English%20translation.pdf).

³¹ „Act of 6 June 1997 The Penal Code,“ International Money Laundering Information Network, staženo: 1. 4. 2023, https://www.imolin.org/doc/amlid/Poland_Penal_Code1.pdf.

problematiku nedařilo posouvat ani jedním směrem až do roku 1996, kdy byla za vlády premiéra Włodzimierze Cimoszewicze schválena novelizace daného právního předpisu, která umožnila interrupce z důvodu špatných životních podmínek nebo složité životní situace, což vedlo v roce 1997 k několikanásobnému nárůstu počtu umělých přerušení těhotenství.³² Zároveň bylo umožněno provádět potraty i v soukromých zdravotnických zařízeních, z preambule zákona o plánovaném rodičovství byla vypuštěna pasáž deklarující nutnost ochrany lidského života od jeho početí a dále došlo ke zrušení ustanovení občanského zákoníku, kterým byla lidským embryím přiznána občanská práva. Tato změna vyvolala hlasité protesty z řad zástupců církve i konzervativní části společnosti a opozice na nastalou situaci reagovala tím, že podala podnět na přezkum dané novely k polskému ústavnímu soudu s argumentem, že liberalizovaný zákon o plánovaném rodičovství porušuje práva lidských plodů jakožto polských občanů, kteří jsou pouze dočasně neschopni svá ústavně zaručená práva samostatně uplatňovat. S výše nastíněnou argumentací se ústavní soud ztotožnil a rozhodnul o zrušení novelizace z roku 1996.³³

Naopak na podporu reprodukčních práv soustavně vystupovala řada ženských hnutí, která v nově demokratickém státě neměla snadnou pozici, jelikož feminismus byl většinou zesměšňován a označován za komunistickou či západní ideologii, a proto se těmto iniciativám obvykle nedařilo vzbudit zájem širší veřejnosti.³⁴ Jednotlivým skupinám se ovšem postupně podařilo spojit do takzvané Asociace žen 8. března a ta v roce 2002 adresovala Evropskému parlamentu otevřený dopis známý jako „Dopis 100 žen“, ve kterém se vlivné ženy polské kulturní scény jako například básnířka Wisława Szymborska či režisérka Agnieszka Holland pokusily unijním orgánům přiblížit tehdejší situaci v oblasti ženských práv, ideologické zabarvení, které do dané problematiky vnesla katolická církev, a také mocenskou dohodu mezi církví a vládou. Jelikož v polských politických kruzích napříč názorovým spektrem panovala obava, že by otevírání tématu protipotratové politiky mohlo negativně ovlivnit proces vyjednávání o přistoupení k EU, snažila se polská politická reprezentace na počátku nového tisíciletí protesty feministických hnutí umenšovat a jejich další aktivity bagatelizovat, a proto tehdejší snahy ženských organizací nezaznamenaly výraznější úspěch.³⁵

³² Bucholc, „Abortion Law and Human Rights,“ 82—83.

³³ Caytas, „Women’s Reproductive Rights,“ 70—71.

³⁴ Bogumila Hall, „Gendering Resistance to Right-Wing Populism: Black Protest and a New Wave of Feminist Activism in Poland?,“ *American Behavioral Scientist* 63, č. 10 (2019): 1498—1499.

³⁵ Dorota Szelewa, „Killing 'Unborn Children'? The Catholic Church and Abortion Law in Poland Since 1989,“ *Social & Legal Studies* 25, č. 6 (2016): 753—754.

Přístup k potratové problematice byl opět klíčovým tématem předvolební kampaně roku 2001, kdy však nově ustanovený liberální Sejm nenaplnil žádný ze svých předvolebních slibů, které v dané oblasti deklaroval. Vláda premiéra Leszka Millera vyjednala s představiteli katolické církve podporu v připravovaném referendu o vstupu země do Evropské unie výměnou za slib, že se otázce interrupcí nebude věnovat, ale i toto téma bylo otevřeno v rámci přístupových jednání se zástupci EU, a to s ohledem na rezoluci Evropského parlamentu o sexuálním a reprodukčním zdraví a právech z roku 2001.³⁶ V příslušné rezoluci Evropský parlament doporučil členským státům i kandidátským zemím umožnit bezpečnou a legální interrupci všem ženám, upustit od trestního stíhání žen, které podstoupily umělé přerušování těhotenství nelegálně, a poskytovat občanům své země objektivní, vědecky podložené a srozumitelné informace, na základě kterých by každý jednotlivec mohl činit rozhodnutí ohledně vlastního sexuálního i reprodukčního zdraví a které by zároveň sloužily jako prevence nechtěných těhotenství.³⁷

Daná doporučení nezaznamenala na polské politické scéně větší ohlas, naopak v roce 2005 proběhly parlamentní volby, v nichž poprvé uspěla pravicová konzervativní strana Právo a spravedlnost, která zformovala koaliční vládu s levicovou agrární stranou Sebeobrana Polské republiky (*Samoobrona Rzeczpospolitej Polskiej*) a nacionalistickou Ligou polských rodin (*Liga Polskich Rodzin*, dále též „LPR“). Takto složená vláda usilovala o uzákonění úplného zákazu interrupcí a zástupci LPR podali návrh na doplnění polské ústavy o článek zaručující ochranu života polských občanů od chvíle početí. Tento návrh sice schválen nebyl, ale otevřel v období let 2006 až 2007 prostor pro řadu návrhů protipotratové legislativy ze strany konzervativních politiků či tehdejšího prezidenta Lecha Kaczyńského, a proto zůstávala debata o nutnosti zpřísnění potratových pravidel v polské politice i společnosti neustále přítomna.³⁸

Tento tlak ze strany církve, pravicově orientovaných médií i politické reprezentace se začal projevat v praxi polských zdravotnických zařízení, která v čím dál vyšší míře odmítala provádět interrupce v zákonem povolených případech jako bylo znásilnění, poškození plodu nebo ohrožení života matky. Lékaři se v těchto situacích odvolávali na takzvanou „výhradu svědomí“, kdy jim jejich náboženské přesvědčení bránilo daný zákrok vykonat, a objevily se i případy, kdy lékaři bránili nebo oddalovali provedení určitých prenatalních vyšetření.³⁹ V roce 2014 zveřejnila

³⁶ Caytas, „Women’s Reproductive Rights,“ 72.

³⁷ „European Parliament Report on sexual and reproductive rights (2001/2128 (INI)),“ European Parliament, staženo: 2. 4. 2023, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-5-2002-0223_EN.pdf?redirect.

³⁸ Caytas, „Women’s Reproductive Rights,“ 72—73.

³⁹ Żuk a Żuk. „Women’s Health as an Ideological and Political Issue,“ 694.

příteľkyně bývalého papeže Jana Pavla II. Deklaraci víry katolických lékařů a studentů medicíny, kterou postupně podepsalo přibližně 3 tisíce zdravotníků. Svým podpisem deklarovali, že se zavazují chránit lidský život od jeho početí až po přirozený konec, že „boží zákony“ mají přednost před „lidskými zákony“ a že veškerý zdravotnický personál má možnost ve své odborné praxi konat podle svého svědomí, což v důsledku znamená podle svého náboženského přesvědčení. Zároveň zde bylo zdůrazněno, že zákroky a praktiky jako interrupce, eutanazie, antikoncepce i veškeré metody asistované reprodukce jsou přímým porušením desatera božích přikázání.⁴⁰

2.2 Vzestup a hodnotový profil strany Právo a spravedlnost

V říjnu roku 2015 v Polsku proběhly parlamentní volby, ve kterých drtivě zvítězila strana PiS a získala tak absolutní většinu v obou komorách parlamentu, již si v případě Sejmu udržela i po volbách v říjnu 2019.⁴¹ Strana PiS se zformovala v roce 2001 okolo dvojčat Jarosława a Lecha Kaczyńských, kteří se za socialismu angažovali v Nezávislém odborovém hnutí Solidarita a v průběhu 90. let zastávali řadu veřejných funkcí. Strana byla založena na konzervativních, křesťanských a nacionalistických principech. Prvního celostátního úspěchu dosáhla v roce 2005, kdy se Lech Kaczyński stal polským prezidentem a strana vyhrála parlamentní volby, načež sestavila koaliční vládu, která byla po většinu svého mandátu vedena prezidentovým bratrem Jarosławem. I přes silné výsledky ve volbách z let 2007 a 2011 zůstala PiS v příslušných volebních obdobích v opozici⁴² a uspěla až v roce 2015, kdy padlo rozhodnutí upozadit Jarosława Kaczyńského, který se vyznačoval značně konfrontačním politickým stylem, radikalismem a autoritářskými sklony. Jednalo se však zejména o předvolební strategii, jak stranu učinit akceptovatelnou pro větší množství voličů, jelikož Jarosław Kaczyński dodnes zůstává v politice aktivní a platí za neoficiálního hodnotového a organizačního lídra strany, který disponuje výrazným neformálním politickým vlivem.⁴³

⁴⁰ „Declaration of Faith,“ MaterCare International, staženo: 23. 5. 2023, <https://www.matercare.org/declaration-of-faith>.

⁴¹ Nové parlamentní volby do polského Sejmu i Senátu se konaly 15. října 2023 a zvítězilo v nich PiS se ziskem 35,4 % hlasů. Na druhém místě skončila Občanská koalice, do níž se spojila PO se Stranou Zelených a dalšími menšími subjekty a která ve volbách zaznamenala zisk 30,7 % hlasů. Třetí místo obsadila Třetí cesta s celkem 14,4 % hlasů a zhruba 8,6 % voličů podpořilo Novou levici. Posledním uskupením, které v daných volbách získalo mandáty, je ultrapravicová Konfederace s voličskou podporou přibližně 7,2 %

„Results of voting in 2023 elections for Sejm,“ National Electoral Commission, staženo: 1. 12. 2023, <https://wybory.gov.pl/sejmsenat2023/en/sejm/wynik/pl>.

⁴² Anna Gwiazda, „Right-Wing Populism and Feminist Politics: The Case of Law and Justice in Poland,“ *International Political Science Review* 42, č. 5 (2021): 584.

⁴³ Bartek Pytlas, „Party Organisation of PiS in Poland: Between Electoral Rhetoric and Absolutist Practice,“ *Politics and Governance* 9, č. 4 (2021): 342.

Strana Právo a spravedlnost, stejně jako její hlavní politický soupeř, středopravicová liberální strana Občanská platforma (*Platforma Obywatelska*, dále též „PO“), sama sebe považuje za nástupnický projekt Solidarity jakožto hlavní antikomunistické síly, i když její představitelé v polské společnosti šířili konspirace ohledně takzvaných jednání u kulatého stolu, která proběhla v roce 1989 mezi zástupci tehdejší komunistické garnitury a opozicí ztělesněnou právě Solidaritou. Narativem, že při těchto jednáních došlo k dohodě, která uchovala skutečnou politickou moc v rukách komunistických předáků, zástupců tajných složek a byrokratického aparátu či dalších vybraných elit, PiS ospravedlňovala nutnost „morální revoluce“, která by reálně navrátila rozhodování o veřejných záležitostech zpět lidu, a vytvářela tak zjednodušující dělení polské společnosti na čestné, tvrdě pracující a svou vlast milující polské občany a na druhé straně stojící zkorumpované a zdiskreditované elity.⁴⁴ Antisystémové konspirace představitelů PiS nabraly na intenzitě opět po roce 2010, kdy došlo k letecké havárii u Smolenska, při které zahynul tehdejší polský prezident Lech Kaczyński, téměř celé armádní vedení a další političtí zástupci, již se do Ruska vypravili uctít oběti takzvaného Katyňského masakru z roku 1940.⁴⁵

Zároveň se PiS vždy stavěla jako hlavní ochránce pravé polské identity, která je ohrožována jednáním výše uvedených elit, jež kritizovala za globalistické tendence, poslušnost vůči zahraničním autoritám, ať už se jednalo o struktury Evropské unie nebo nadnárodní ekonomické hráče, a také za oikofobii. Strana považuje za svou povinnost budovat a utužovat polskou národní identitu, a proto se od svého vzniku zasazovala o posilování národní hrdosti i tradičních polských hodnot, které se dle jejího názoru do velké míry shodují s konzervativními hodnotami katolické církve.⁴⁶ Součástí boje za jednotu polského národa je dle strany PiS rovněž vymezení se proti společenskému liberalismu a progresivismu, levicovým myšlenkám a společenskému úpadku, který ztělesňuje zejména komunita LGBT+, proti níž jsou ze strany politiků PiS vedeny časté verbální útoky.⁴⁷ Dle hodnocení ILGA-Europe, nadnárodní neziskové organizace zastřešující LGBT+ spolky v rámci Evropy, je situace queer osob v Polsku dlouhodobě nejhorší z celé EU.⁴⁸

⁴⁴ Jo Harper, *Our Man in Warszawa: How the West Misread Poland* (Budapest, New York: Central European University Press, 2021), 29—31.

⁴⁵ Pytlas, „Party Organisation of PiS in Poland,“ 342.

⁴⁶ Arkadiusz Lewandowski a Marcin Polakowski, „Post-Communist Populism in Poland: The Case of the Law and Justice Party,“ *Ethnopolitics*, ahead of print (2023): 16—18.

⁴⁷ Pytlas, „Party Organisation of PiS in Poland,“ 342.

⁴⁸ „Country Ranking,“ Rainbow Europe, staženo: 20. 5. 2023, <https://rainbow-europe.org/country-ranking#eu>.

Mezi nejdůležitější elementy, na kterých je založena identita PiS, se řadí katolicismus, jehož vliv na stranu se s časem spíše zvyšuje a skrze nějž strana nahlíží na správné fungování společnosti i rodin, morální otázky a také na lidská práva, přičemž za nejdůležitější lidské právo považuje právo na život. PiS katolické církvi přisuzuje důležitou roli v soukromém i veřejném životě a považuje ji za zásadní sílu v budování suverénního polského národa i státu a za entitu, díky které se podařilo národní identitu uchovat i v dobách, kdy samostatné Polsko neexistovalo. Z těchto důvodů strana katolické církvi přiznává nezastupitelnou roli v politickém a kulturním vývoji země a prosazování jejích hodnot bere jako nutnost pro zachování svébytného polského národa.⁴⁹

2.3 Vývoj v oblasti reprodukčních práv za vlády strany Právo a spravedlnost

Konzervativní katolické hodnoty strana PiS zastává rovněž v oblasti reprodukčních práv, což se začalo projevovat nedlouho po jejím nástupu k moci v roce 2015. Prvním krokem bylo zastavení státního financování léčby neplodnosti metodou in vitro fertilizace (dále jen „IVF“), kterou začala v roce 2013 podporovat vláda PO s tím, že stát hradil až 3 cykly IVF každé vdané či v trvalém vztahu žijící ženě mladší 40 let, která se po dobu minimálně jednoho roku soustavně léčila s neplodností. Vláda PiS se naopak rozhodla finančně podpořit gynekologický program NaPro Technology (z anglického „Natural Procreation Technology“), který si klade za cíl hledat cesty léčby neplodnosti v souladu s křesťanskými morálními zásadami.⁵⁰

Vládní představitelé se rovněž začali vyjadřovat v tom smyslu, že by rádi podpořili úplný zákaz interrupcí a parlamentu postoupili návrh zákona o univerzální ochraně lidského života a rodinné výchově, který prezentovali jako občanskou iniciativu Stop potratu (*Stop Aborcji*) podpořenou 500 tisíci podpisy stran veřejnosti. Daný dokument počítal se zákazem interrupcí ve všech případech vyjma přímého ohrožení života ženy, obsahoval definici počatého dítěte, jež vymezil jako lidskou bytost v době od splynutí mužských a ženských pohlavních buněk po narození, a navrhoval trest odnětí svobody 3 měsíce až 5 let pro osobu, která by způsobila jeho smrt.⁵¹

Setrvalá snaha konzervativních sil vnášet téma reprodukčních práv do veřejného prostoru měla za dopad změnu postoje části polské veřejnosti. V roce 1993 považovala přijetí zákona o plánovaném rodičovství za kompromis zejména katolická církev a v daném období přibližně polovina polského obyvatelstva věřila, že ženy mají mít právo na potrat ze sociálních důvodů,

⁴⁹ Adan Folvarčný a Lubomír Kopeček, „Which Conservatism? The Identity of the Polish Law and Justice Party,“ *Politics in Central Europe* 16, č. 1 (2020): 171—172.

⁵⁰ Gwiazda, „Right-Wing Populism and Feminist Politics,“ 589.

⁵¹ Żuk a Żuk. „Women’s Health as an Ideological and Political Issue,“ 696.

kdežto v roce 2016 tento názor zastávalo pouze 20 % respondentů. Soustavně také klesal počet Poláků, kteří podporovali liberalizaci příslušné legislativy, a v roce 2016 se přibližně 62 % dotazovaných vyjádřilo tak, že aktuálně platné právní normy v oblasti ženských práv považují za vhodný kompromis a že by se dle jejich názoru neměly měnit.⁵²

Na druhé straně se v Polsku začala mobilizovat nezanedbatelná část obyvatel, která se změnami protipotratové legislativy a narativem, který byl v problematice ženských práv nastavován, nesouhlasila, a proto liberální feministické spolky přišly s iniciativou *Zachraňme ženy (Ratujmy Kobiety)*, v rámci které získaly v krátkém časovém horizontu zhruba 250 tisíc podpisů veřejnosti pod legislativní návrh, který požadoval uzákonění možnosti provést interrupci bez zkoumání důvodu až do dvanáctého týdne těhotenství. Vzhledem k množství shromážděných podpisů byl Sejm povinen se touto občanskou iniciativou zabývat, avšak většina politiků PiS hlasovala pro zamítnutí daného návrhu již v rámci prvního čtení v září 2016 i přes svůj předvolební slib, že umožní veškeré legislativní návrhy občanů projednat minimálně v odpovídajících parlamentních komisích. Naopak iniciativa *Stop potratu* byla posunuta do druhého čtení.⁵³ Na tento vývoj reagovala feministická hnutí svoláním *Stávkou polských žen (Ogólnopolski Strajk Kobiet)*, dále též „*Strajk Kobiet*“) a organizací takzvaného *Černého protestu (Czarny Protest)* na pondělí 3. října 2016. Demonstrace, na které se dostavily převážně ženy oblečené v černém a s deštníky, jež se staly jedním z klíčových symbolů tohoto hnutí, se konaly přibližně ve 150 městech a obcích po celém Polsku a veřejné akce na podporu polských žen proběhly ve stejný den v dalších 29 zemích. Protestů se aktivně zúčastnilo zhruba celkem 100 tisíc osob a získaly poměrně velké sympatie veřejnosti. Doprovázel je také enormní mediální zájem a fotografie či postřehy účastníků se organicky šířily po sociálních sítích. Také z politického hlediska se jednalo o úspěšnou snahu, neboť zástupci PiS ustoupili tlaku protestů a iniciativu *Stop potratu* stáhli z projednávání v Sejmu.⁵⁴

Energie a podpora, které se podařilo okolo protestní akce shromáždit, byla přetavena do mnoha společenských iniciativ a zejména do vypracování nového legislativního návrhu nazvaného *Návrh zákona o právech žen a vědomém rodičovství*, pod kterým se dobrovolníkům podařilo sesbírat téměř 500 tisíc podpisů polských občanů. Daný návrh zákona požadoval například možnost

⁵² Piotr Żuk a Paweł Żuk, „'Murderers of the Unborn' and 'Sexual Degenerates': Analysis of the 'Anti-Gender' Discourse of the Catholic Church and the Nationalist Right in Poland,“ *Critical Discourse Studies* 17, č. 5 (2020): 570.

⁵³ Paweł Szelegieniec, „Behind the 'Black Protests': The Struggle for Abortion Rights in Poland,“ *Monthly Review* 70, č. 1 (2018): 53.

⁵⁴ Agnieszka Graff, „Angry Women: Poland's Black Protests as 'Populist Feminism',“ v *Right-Wing Populism and Gender: European Perspective and Beyond*, ed. Gabriele Dietze a Julia Roth (Bielefeld: transcript Verlag, 2020), 234—235.

bez omezení podstoupit umělé přerušování těhotenství do dvanáctého týdne od početí a v opodstatněných případech i po tomto termínu, snadnou dostupnost antikoncepčních prostředků, zevrubnou sexuální výchovu v rámci školní docházky nebo stanovení povinnosti veřejným zdravotnickým zařízením, aby zajistila jiného lékaře, pokud jejich zaměstnanec odmítne provést interrupci s odvoláním na výhradu svědomí.⁵⁵

Konzervativní kruhy plně podporované katolickou církví reagovaly spuštěním občanské iniciativy pod názvem *Zastavme potrat (Zatrzymaj Aborcję)*, jež opět vypracovala legislativní návrh, pod kterým shromáždila celkem 830 tisíc podpisů a který měl mimo jiné za cíl znemožnit podstoupení interrupce na základě informace o vážném poškození plodu. V roce 2018 se opakovala situace z roku 2016, jelikož Sejm opět liberální návrh zákona zamítnul, a naopak restriktivní návrh odsouhlasil k dalšímu projednávání. Toto vyvolalo nové kolo protestů, které vyvrcholily 23. března 2018 ve Varšavě na protivládní a proticírkevní akci pojmenované Černý pátek, jíž se zúčastnilo 50 až 90 tisíc protestujících z celé země a jež opětovně zaznamenala úspěch v tom smyslu, že v červnu 2018 Sejm legislativní návrh *Zastavme potrat* zamítnul.⁵⁶

Podstatné změny probíhaly od roku 2015 rovněž v polském soudnictví, přičemž dané reformy se dotkly jak ústavního soudu, Nejvyššího soudu (*Sąd Najwyższy*), tak i soustavy obecných soudů, které se tímto ve zvýšené míře dostaly pod kontrolu vlády. Kritici dané reformy označili za podrývání nezávislosti soudního systému, narušení vyvážené dělby moci i ohrožení práva na spravedlivý soudní proces, což mimo jiné v roce 2017 vyústilo v aktivizaci článku 7 Smlouvy o Evropské unii,⁵⁷ neboť se unijní představitelé domnívali, že existuje podezření, že Polsko danými reformami porušuje základní principy právního státu.⁵⁸ Způsob fungování ústavního soudu, který byl i tak tradičně konzervativně orientován, doznal řadou úprav příslušných právních norem výrazných změn a vládnoucí PiS tímto krokem získala možnost jmenovat ústavní soudce včetně předsedy dle vlastního uvážení a potřeb. I přes veřejné pobouření a debaty o zákonnosti těchto

⁵⁵ „'Save Women' Bill with 500 000 Signatures Submitted to the Polish Parliament,“ Federa, staženo: 25. 5. 2023, <https://en.federa.org/pl/save-women-bill-with-500-000-signatures-submitted-to-the-polish-parliament/>.

⁵⁶ Graff, „Angry Women,“ 236.

⁵⁷ Příslušný článek Smlouvy o Evropské unii stanovuje, že v odůvodněných případech může Rada EU rozhodnout, že existuje nebezpečí, že některý členský stát závažně porušuje některé ze základních hodnot, na kterých je Unie založena (úcta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin). V definovaných případech, kdy daný členský stát neučiní opatření k odstranění vytkaných nedostatků, může Rada EU kvalifikovanou většinou rozhodnout o pozastavení určitých práv daného členského státu, a to včetně hlasovacího práva zástupců této země v Radě EU.

„Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění),“ EUR-Lex, staženo: 12. 6. 2023, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF.

⁵⁸ „Nezávislá justice v rozkladu. V Polsku dál přitahuje,“ Amnesty International, staženo: 27. 5. 2023, <https://www.amnesty.cz/zprava/5129/nezavisla-justice-v-rozkladu-v-polsku-dal-pritahuje>.

legislativních úprav a o příklonu země k iliberálním praktikám se ústavní soud v novém složení nezdráhal zveřejnit několik svých kontroverzních nálezů, jejichž legalitu nebylo možné dále přezkoumávat, neboť je ústavní soud nejvyšší soudní instancí v zemi.⁵⁹

Dne 22. října 2020 zveřejnil ústavní soud své rozhodnutí, ve kterém zrušil platnost ustanovení zákona o plánovaném rodičovství z roku 1993, které umožňovalo uměle ukončit těhotenství v případě, kdy lékaři shledali vysokou míru nebezpečí, že je plod vážně či nenávratně poškozen, nebo že trpí neléčitelným život ohrožujícím onemocněním, neboť jej shledal v rozporu s článkem 38 ústavy z roku 1997.⁶⁰ Tento článek stanovuje, že „Polská republika zajistí právní ochranu života každé lidské bytosti“.⁶¹ I přes skutečnost, že v daném období probíhala globální pandemie nemoci covid-19 a vláda proto výrazně omezila možnosti veřejného shromažďování, se v reakci na tento ústavní nález podařilo zmobilizovat nezanedbatelnou část liberálně smýšlejícího obyvatelstva, což vedlo k několik týdnů trvající sérii masových protestů, které oproti dříve pořádaným akcím nabraly výrazně ostřejší protivládní charakter, a začaly se také silněji ozývat hlasy požadující, aby se katolická církev přestala vměšovat do politických i společenských záležitostí.⁶²

3. Protipotratová hnutí

Protipotratová hnutí neboli hnutí pro život začala jakožto nevládní či neziskové organizace vznikat v jednotlivých zemích v reakci na to, jak v nich docházelo k legalizaci interrupcí. Vycházela, potažmo vychází z náboženských, filozofických, politických i osobních přesvědčení svých členů, že lidský život začíná již před narozením konkrétního jednotlivce, což v podání některých zastánců této teorie znamená, že je započat splynutím mužských a ženských pohlavních buněk, kdy kombinací genetických informací rodičů vzniká jedinečná lidská bytost s potenciálem života, o jehož naplnění má matka i společnost povinnost usilovat.⁶³

Ve své argumentaci se tyto subjekty často odkazují na dodržování lidských práv, konkrétně práva na život, které je zakotveno v množství mezinárodních úmluv, například ve Všeobecné deklaraci

⁵⁹ Bucholc, „Abortion Law and Human Rights in Poland,“ 84—85.

⁶⁰ Kamila Kocańda a Olga Adameczyk-Gruszka, „Polish Abortion Legal Framework after the Judgement of the Constitutional Court of 22 October 2020 in Case No. K 1/20: Impact on Doctors,“ *Issues in Law & Medicine* 37, č. 2 (2022): 166.

⁶¹ „The Constitution of the Republic of Poland of 2nd April, 1997,“ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, staženo: 27. 5. 2023, <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>.

⁶² Kinga Polynczuk-Alenius, „'This Attack Is Intended to Destroy Poland': Bio-power, Conspiratorial Knowledge, and the 2020 Women's Strike in Poland,“ *Popular Communication* 20, č. 3 (2022): 224.

⁶³ Mike Walters, *Critical World Issues: Abortion* (Filadelfie: Mason Crest, 2017), 71.

lidských práv OSN z roku 1948, jejíž třetí článek stanovuje, že „každý má právo na život, svobodu a osobní bezpečnost“,⁶⁴ případně v Listině základních práv Evropské unie z roku 2000, kde je právo na život a zákaz trestu smrti vyjádřen v článku 2.⁶⁵ Skutečnost, že dosud nenarozené dítě má vlastní právní subjektivitu a přirozená lidská práva hodna ochrany, bývá demonstrována například článkem 6 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech OSN, jenž stanovuje, že trest smrti nesmí být vykonán na těhotných ženách.⁶⁶ Z Úmluvy o právech dítěte, která byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 1989, bývá zdůrazňována definice dítěte jakožto lidské bytosti mladší 18 let, pokud není zletilosti dosaženo dříve, a část preambule, jež uznává, že „dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm“.⁶⁷

Obdobným způsobem je poukazováno na původní znění Hippokratovy přísahy, jejímž složením se absolventi medicíny v minulosti mimo jiné zavazovali, že veškerou léčbu budou provádět vždy dle svého nejlepšího vědomí a schopností ve prospěch pacientů, že nikomu za žádných okolností nepodají smrtící prostředek ani radu, i kdyby byli o toto požádáni, a že stejně tak nevyvolají u ženy potrat.⁶⁸ Stran lékařské etiky je v témže smyslu odkazováno rovněž na moderní obdobu Hippokratovy přísahy, to jest Ženevskou deklaraci, která byla přijata druhým generálním shromážděním Světové zdravotnické asociace v roce 1948. V původním znění se uvádělo, že každý lékař by měl zachovávat nejvyšší úctu k lidskému životu od doby jeho početí, a proto bývá hnutími pro život argumentováno touto verzí, i když v roce 1984 byla formulace změněna na „zachovávat nejvyšší úctu k lidskému životu od jeho počátku“ a v roce 2005 zredukována na „zachovávat nejvyšší úctu k lidskému životu.“⁶⁹

⁶⁴ „Všeobecná deklarace lidských práv,“ Informační centrum OSN v Praze, staženo: 5. 6. 2023, https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/05/UDHR_2016_CZ_web.pdf.

⁶⁵ „Listina základních práv Evropské unie,“ EUR-Lex, staženo: 5. 6. 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12016P/TXT>.

⁶⁶ „Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech,“ Vláda České republiky, staženo: 12. 12. 2023, <https://vlada.gov.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/mezinarodni-pakt-o-obcanskyh-a-politickyh-pravech-a-mezinarodni-pakt-o-hospodarskyh--socialnich-a-kulturnich-pravech-19852/>.

⁶⁷ „Úmluva o právech dítěte a související dokumenty,“ Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, staženo: 12. 12. 2023, <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Úmluva+o+právech+dítěte+++Opční+protokoly.pdf/c16c9289-c329-d088-1c1f-d8b7db3c26c1>.

⁶⁸ „Hippokratova přísaha,“ Kapitoly z lékařské etiky, staženo: 5. 6. 2023, https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/lekarska_etika/web/pages/priloha1_hippokratova_prisaha.html?zoomy_is=1.

⁶⁹ „Ženevská deklarace (Declaration of Geneva), WMA — 1948,“ Kapitoly z lékařské etiky, staženo: 5. 6. 2023, https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/lekarska_etika/web/pages/priloha3_zenevska_deklarace.html?kod=VSSP03X;lang=cs.

Z filozofického hlediska je v problematice umělého přerušení těhotenství a jeho etickosti zásadní otázka, zda a případně za jakých okolností je možné ukončit lidský život a kdy se člověk stává člověkem, respektive zda se lidské embryo nebo plod dá považovat za člověka, na kterého by se měla vztahovat ochrana v plném rozsahu. Tímto tématem se zabývala řada autorů, například americký filozof Don Marquis, který přišel s v protipotratové debatě hojně využívaným „deprivačním argumentem“, který je založen na premise, že v případě zabití člověka jej připravíme o jeho budoucnost, která je nejvyšší hodnotou, a proto vyžaduje ochranu. Stejná logika se tímto vztahuje i na ještě nenarozený plod, jehož potenciálně čeká obdobná a stejně hodnotná, ne-li hodnotnější budoucnost jako již narozeného jedince, což v důsledku činí interrupci morálně nepřijatelnou.⁷⁰ Prizmatem takzvané etiky ctností nahlíží na potratovou problematiku britská autorka Rosalind Hursthouse, která si všímá odosobnění debaty o interrupcích, o nichž je referováno jako o vykonání určitého práva a jako o prostředku k odstranění nežádoucího stavu, avšak dochází k opomíjení rodinného aspektu a rovněž k vytěšňování otázky vzniku nového života, jehož potenciální ukončení nelze brát lehkovážně. Moudrý člověk si dle Hursthouse uvědomuje, že mít děti je hodnotou, o kterou je třeba usilovat, neboť se jedná o přirozenou a z toho důvodu také dobrou součást lidského života.⁷¹

Nábožensky založené argumenty o nepřipustnosti interrupcí se odvíjejí od teze, že každá lidská bytost je božím dílem a že vznik i ukončení lidského života je ve všech případech odvislé výhradně od boží vůle a že člověk jej nemá právo svévolně ukončit, a to ani svůj vlastní. V křesťanském pojetí se lidské embryo stává člověkem již v době početí, neboť se nejedná pouze o biologický proces vzniku nového jedince, ale v tomto okamžiku se utváří také jedinečná, věčná a „hříchem neposkvrněná“ lidská duše. V tomto ohledu považuje křesťanská víra lidské embryo za rovnocenné již narozenému člověku, a proto je umělé přerušení těhotenství bráno z církevního pohledu jako vražda, do které je zapojena jednak matka a také ošetřující lékař.⁷²

Protipotratová hnutí jsou typická původně pro Spojené státy americké, kde začala vznikat od konce 60. let 20. století jako odpověď na liberální feministické myšlenky o právu žen rozhodovat o vlastních tělech a na snahu modernizovat legislativu v jednotlivých amerických státech tím, že by měla být umožněna interrupce v případě znásilnění nebo poškození plodu. Zpočátku

⁷⁰ Bernie Cantens, *A Critical Introduction to the Ethics of Abortion: Understanding the Moral Argument* (New York; Londýn: Bloomsbury Academic, 2019), 128—129.

⁷¹ Jakub Jirsa, „Pojem osoby v diskuzi o etice potratů,“ *Filosofický časopis* 62, č. 6 (2014): 843—844.

⁷² Dan Thomas, „Better Never to Have Been Born: Christian Ethics, Anti-Abortion Politics, and the Pro-Life Paradox,“ *Journal of Religious Ethics* 44, č. 3 (2016): 519.

se jednalo o nepočetné a nepříliš efektivní nábožensky motivované komunity, avšak k výrazné změně došlo po rozhodnutí Nejvyššího soudu Spojených států amerických z roku 1973, které vešlo ve známost pod názvem Roe vs. Wade a které na federální úrovni umožnilo absolvovat potrat. V tento moment začalo být jasné, že jednotliví protipotratoví aktivisté musejí spojit síly, působit na křesťanské přesvědčení široké populace a získat vlivné spojení.⁷³ V průběhu následujících 50 let získala americká hnutí pro život natolik zkušeností a zdrojů, že mohla svou agendu začít přenášet do ostatních zemí a snažit se učinit z interrupcí jedno z globálních témat takzvaných „kulturních válek“.⁷⁴

Ze studie Evropského parlamentního fóra pro sexuální a reprodukční práva složeného z politických zástupců napříč Evropou, která byla publikována v roce 2021 a zabývá se způsobem financování radikálních protipotratových hnutí v Evropě, vyplynulo, že mezi lety 2009 až 2018 obdrželo 54 zkoumaných neziskových či náboženských organizací, nadací a politických stran na svou činnost zhruba 707,2 milionů amerických dolarů (přibližně 15,4 miliard Kč), přičemž zhruba 61,9 % z těchto finančních zdrojů pocházelo ze zemí Evropské unie, 26,6 % z Ruské federace a 11,5 % ze Spojených států amerických.⁷⁵ Zatímco americké křesťansky orientované think tanky a neziskové organizace jako například Americké centrum pro právo a spravedlnost (*American Center for Law and Justice*) nebo Evangelizační asociace Billyho Grahama (*Billy Graham Evangelistic Association*) se na rozvoji protipotratových iniciativ v rámci Evropy podílejí zejména tím, že sdílejí se svými evropskými partnery poznatky ohledně vybírání finančních prostředků i společenské či politické mobilizace, případně zakládají v Evropě vlastní pobočky, a samotná finanční podpora je dle jejich strategie až druhořadá, v případě Ruské federace se jedná o činnost v souladu se zájmy tamního režimu a o jeden z nástrojů hybridní války s cílem štěpit a destabilizovat evropskou společnost. Z tohoto důvodu dochází ze strany Ruska ke štědré finanční podpoře takzvaných evropských hnutí pro život, a to prostřednictvím vlivných fyzických osob a oligarchů či státem financovaných institucí, ale také jde o způsob praní špinavých peněz.⁷⁶

⁷³ „Abolishing Abortion: The History of the Pro-life Movement in America,“ Organization of American Historians, staženo: 10. 9. 2023, <https://www.oah.org/tah/november-3/abolishing-abortion-the-history-of-the-pro-life-movement-in-america/>.

⁷⁴ „The Plan to Overturn Abortion Rights in Europe,“ Politico, staženo: 10. 9. 2023, <https://www.politico.eu/article/roe-vs-wade-us-the-european-activists-taking-inspiration-and-money-from-us-anti-abortion-groups/>.

⁷⁵ „Tip of the Iceberg: Religious Extremist Funders against Human Rights for Sexuality and Reproductive Health in Europe 2009—2018,“ European Parliamentary Forum for Sexual & Reproductive Rights, staženo: 16. 6. 2023, <https://www.epfweb.org/sites/default/files/2021-08/Tip of the Iceberg August 2021 Final.pdf>.

⁷⁶ Tamtéž.

3.1 Ordo Iuris

Organizace Ordo Iuris, celým jménem Institut právní kultury Ordo Iuris (*Fundacja Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris*), je polským právnickým think tankem založeným v roce 2013 Nadací Institutu pro společenské a náboženské vzdělávání Piotra Skargi⁷⁷ (*Fundacja Instytut Edukacji Społecznej i Religijnej im. ks. Piotra Skargi*, dále jen „Nadace Piotra Skargi“), která v zemi působí od roku 2001, kdy vznikla z iniciativy Sdružení pro křesťanskou kulturu Piotra Skargi (*Stowarzyszenie Kultury Chrześcijańskiej im. ks. Piotra Skargi*). Toto sdružení myšlenkově i strukturálně navazuje na mezinárodní hnutí Tradice, rodina, majetek (*Tradição, Família, Propriedade*, dále jen „TFP“), jež vzniklo v 60. letech v Brazílii, vyznačuje se radikálními katolickými názory a spolupracuje s konzervativní pravicí ve Spojených státech amerických i ve zbytku světa.⁷⁸

Formálně je Ordo Iuris registrována jakožto nadace a v jejím čele aktuálně stojí Jerzy Kwaśniewski, právník, který v organizaci shromažďuje akademické a právní odborníky, neboť vychází z přesvědčení, že polskou veřejnost každodenně ohrožují různé agresivní ideologie, které zpochybňují nastolené společenské pořádky, a že je proto nezbytné, aby právní cestou aktivně docházelo k obraně přirozených zákonů, kulturnosti i polské ústavy a k nastolení právního pořádku, latinsky ordo iuris.⁷⁹

Deklarovaným cílem této organizace uvedeným v jejích stanovách je provádět výzkum v oblasti právní kultury a duchovního dědictví, na němž stojí základy polské státnosti a kultury, i lidských práv a jejich prosazování do právního systému země a zároveň propagace mezi širokou veřejností. Konkrétně se jedná například o právní ochranu lidského života ve všech fázích jeho vývoje, podporu tradiční rodiny a manželství jakožto svazku muže a ženy, ochranu dětí před nemorálními vlivy současného světa nebo zajištění, aby rodiče mohli vychovávat vlastní děti v souladu se svou vírou a svědomím.⁸⁰ Těchto vytyčených cílů má Ordo Iuris dosahovat skrze provádění a financování vědeckého výzkumu v zájmových oblastech, zajištěním bezplatného právního poradenství, zapojováním se do legislativních, soudních, trestních a občanských řízení týkajících se zájmové oblasti, organizací odborných přednášek, konferencí, debat a dalších veřejných akcí,

⁷⁷ Piotr Skarga byl významným polským kazatelem, spisovatelem a jezuitou žijícím na přelomu 16. a 17. století. Patřil mezi vůdčí představitele protireformace v Polsko-litevské unii.

⁷⁸ Alicja Curanović, „The International Activity of Ordo Iuris. The Central European Actor and the Global Christian Right,“ *Religions* 12, č. 12 (2021): 1038.

⁷⁹ „Who We Are,“ Ordo Iuris, staženo: 17. 6. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/who-we-are>.

⁸⁰ „Statut Fundacji Instytut na rzecz kultury prawnej Ordo Iuris,“ Ordo Iuris, staženo: 12. 6. 2023, https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Statut_jednolity_1.pdf.

publikační, popularizační a školicí činností, rozšiřováním kruhu podporovatelů a sympatizantů, zakládáním obdobných subjektů či poskytováním materiální, finanční i mentorské podpory tamním a zahraničním spolkům se stejnou agendou.⁸¹

Ordo Iuris lze označit za křesťansky orientovanou organizaci i přesto, že verbálně ani symbolicky na křesťanství nebo katolickou církev ve svých veřejných vystoupeních a materiálech neodkazuje a deklaruje, že jejím cílem je posilovat právní kulturu v zemi na základě respektu k lidským právům i všeobecné důstojnosti, čímž se snaží vytvářet dojem standardního neziskového subjektu zaměřujícího se výhradně na právní problematiku. Ve svých stanovách má ovšem uvedeno, že Nadace Piotra Skargi, která je subjektem otevřeně vycházejícím z konzervativních katolických hodnot, může iniciovat a kontrolovat veškeré aktivity Ordo Iuris.⁸²

Pro PiS se Ordo Iuris stala užitečným partnerem pro šíření konzervativních narativů, a proto strana vybrané aktivity dané organizace nejen štědrě podporuje z veřejných financí, ale jejím zástupcům rovněž zajistila přístup do orgánů státních institucí řídících přerozdělování veřejných dotací pro neziskový sektor i zadávání určitých státních zakázek. Polská vláda je tímto způsobem schopna zajistit, aby většina finančních prostředků vyčleněných na podporu nevládních subjektů putovala k názorově blízkým neziskovým organizacím a ne k feministickým, lidskoprávním či LQBT+ hnutím.⁸³

3.2 Další polské protipotratové organizace

V Polsku působí vyjma Ordo Iuris řada dalších protipotratových organizací, které se věnují různým aspektům této problematiky. Velké množství z nich je součástí Polského svazu hnutí pro život (*Polska Federacja Ruchów Obrony Życia*, dále jen „PFROŽ“), který sdružuje celkem 136 celostátních či lokálně působících hnutí, organizací a neformálních skupin zaměřených na obranu nenarozených dětí i tradičních rodin. Tyto subjekty se ve většině případů zaměřují buď na duchovní rozměr, na pomoc těhotným ženám, matkám samoživitelkám nebo vícečlenným rodinám, případně na vzdělávání a výchovu.⁸⁴ Jedna z nejstarších polských protipotratových organizací, Nadace „Hlas pro život“ (*Fundacja „Głos dla Życia”*), která v zemi působí již od roku 1991, zabezpečuje jednak financování a logistické zázemí pro PFROŽ, angažuje se ve všech třech

⁸¹ „Statut Fundacji Instytut na rzecz kultury prawnej Ordo Iuris.“

⁸² Curanović, „The International Activity of Ordo Iuris,“ 1038.

⁸³ „Tip of Iceberg.“

⁸⁴ „Polska Federacja Ruchów Obrony Życia,“ Eurodesk Polska, staženo: 17. 11. 2023, <https://www.eurodesk.pl/organizacje/polska-federacja-ruchow-obrony-zycia>.

výše zmíněných oblastech a zároveň se zasazuje o změny právní úpravy tak, aby zajistila řádnou ochranu života pro všechny včetně nenarozených dětí.⁸⁵

Dalším příkladem je Polská asociace ochránců lidského života (*Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka*), která již přes 20 let organizuje vzdělávací akce pro lékaře, pedagogy, dospívající i rodiče, publikuje edukační materiály pro děti i dospělé nebo se podílí na rozhlasových a televizních pořadech. Zároveň vede dva charitativní programy, přičemž jeden finančně podporuje rodiny vychovávající handicapované dítě a druhý samoživitelky v těhotenství a do tří let věku dítěte, čímž se snaží zamezovat interrupcím z ekonomických důvodů.⁸⁶

Společnost odpovědného rodičovství (*Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa*, dále jen „TOR“), která byla založena již v roce 1981,⁸⁷ si za svůj cíl stanovila výuku metod přirozeného plánování rodičovství, čímž se rozumí zejména takzvaná Billingsova metoda,⁸⁸ a zodpovědného sexuálního chování, ochranu lidského života od početí až po jeho přirozený konec, přípravu dětí a mládeže na budoucí úkoly spojené s manželstvím a rodičovstvím, osvětu o podstatě umělých přerušení těhotenství, informování o škodlivých důsledcích užívání antikoncepčních či potratových prostředků a zajištění základních práv a potřeb dětí. V této souvislosti pořádá odborná školení a konference, vytváří a distribuuje výukové materiály a organizuje charitativní sbírky zaměřené na pomoc ekonomicky slabým rodinám. TOR dále zajišťuje odbornou pomoc pro osoby, které ztratily dítě, a poskytuje lékařskou i sociální pomoc ženám, které těhotenství přivedlo do složité životní situace.⁸⁹

Od roku 2016 v Polsku působí Nadace Život a rodina (*Fundacja Życie i Rodzina*), která se dle oficiálních záznamů věnuje boji za ochranu lidského života od doby početí, obraně instituce manželství chápané jako svazek muže a ženy, ale také „podpoře zdravého životního stylu a úsilí o vytěsnění škodlivých společenských postojů“.⁹⁰ K dosažení vytyčených cílů přitom používá

⁸⁵ „Kim jesteśmy?“, Fundacja „Głos dla Życia”, staženo: 17. 11. 2023, <https://glosdlazycia.pl/kim-jestesmy>.

⁸⁶ „Działalność“, Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka, staženo: 17. 11. 2023, <https://pro-life.pl/dzialalnosc/>.

⁸⁷ „Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa, rok założenia 1981“, Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa, staženo: 17. 11. 2023, http://www.tor.org.pl/tor_str1.htm.

⁸⁸ Billingsova metoda, nazvaná po svém objeviteli Johnu Billingsovi, je způsobem přirozeného plánování rodičovství založeným na určení termínu ženské ovulace, respektive počítání takzvaných „plodných a neplodných dnů“. Jedná se o antikoncepční metodu schvalovanou ze strany katolické církve.

„Billingsova metoda“, Velký lékařský slovník, staženo: 18. 11. 2023, <https://lekarske.slovniky.cz/lexikon-pojem/billingsova-metoda-1>.

⁸⁹ „Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa“, Portal organizacji pozarządowych, staženo: 17. 11. 2023, <https://spis.ngo.pl/199021-towarzystwo-odpowiedzialnego-rodzicielstwa-199021>.

⁹⁰ „Fundacja Życie i Rodzina“, Rejestr.io, staženo: 18. 11. 2023, <https://rejestr.io/krs/598904/fundacja-zycie-i-rodzina>.

vyhraněný a emočně zabarvený slovník, kdy ve svých veřejně dostupných materiálech označuje potrat za „krutou vraždu“, kterou chtějí jeho zastánci bez omezení provádět až do posledního dne těhotenství, a barvitě vykresluje utrpení, které plod během umělého ukončení těhotenství údajně zažívá.⁹¹ Při svých informačních a petičních kampaních využívají zástupci Nadace Život a rodina velice explicitní transparenty a další obrazové materiály, kterými se snaží podpořit své argumenty a působit na veřejné mínění.⁹²

Dalším z významných polských protipotratových aktérů je Nadace Pro – právo na život (*Fundacja Pro – prawo do życia*), jež dlouhodobě usiluje o legislativní změnu v oblasti práva na potrat, a proto opakovaně organizovala občanské iniciativy Stop potratu a sbírala na veřejnosti potřebné podpisy občanů. Poslední z těchto iniciativ byla spuštěna v roce 2021 a směřovala k návrhu kriminalizovat provedení interrupce a trestat tento čin až 25 lety odnětí svobody stejně jako vraždu,⁹³ což dle oficiálních webových stránek této nadace podpořilo svým podpisem více než 128 tisíc osob.⁹⁴ Druhým z klíčových cílů Nadace Pro – právo na život je vnášet téma ochrany nenarozených dětí do veřejného prostoru, a proto pravidelně působí v ulicích polských měst, kde pořádá výstavy, demonstrace nebo mítinky, v mediálním prostoru i na internetu, kde šíří své explicitní grafiky a jednoduchá protipotratová hesla.⁹⁵

4. Mezinárodní spolupráce protipotratových hnutí

V posledních zhruba patnácti letech došlo na území Evropské unie k založení řady konzervativních nadnárodních platforem, které se zaměřují na prosazování spravedlnosti a tradičních hodnot včetně konzervativního pohledu na reprodukční práva. Mezi takové neziskové organizace patří kupříkladu Evropské centrum pro právo a spravedlnost (*European Centre for Law & Justice*) spojující křesťansky orientované právníky, kteří za dané hodnoty lobbují v mezinárodních institucích

⁹¹ „Co robimy?“, Fundacja Życie i Rodzina, staženo: 18. 11. 2023, <https://ratujzycie.pl/co-robimy/>.

⁹² „Zaangażuj się“, Fundacja Życie i Rodzina, staženo: 18. 11. 2023, <https://ratujzycie.pl/zaangazuj-sie/>.

⁹³ „European Parliament resolution of 11 November 2021 on the first anniversary of the de facto abortion ban in Poland (2021/2925(RSP))“, European Parliament, staženo: 15. 12. 2023, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0455_EN.html.

⁹⁴ „Inicjatywy Obywatelskie“, Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia, staženo: 15. 12. 2023, <https://stronazycia.pl/fundacja/oiu/>.

⁹⁵ „O Fundacji“, Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia, staženo: 15. 12. 2023, <https://stronazycia.pl/dla-mediow/>.

jako například v Evropském parlamentu, v Radě Evropy, nebo u Evropského soudu pro lidská práva.⁹⁶

Mezi další příklady patří Aliance za společné dobro (*Alliance for the Common Good*), jež se prezentuje jako platforma pro evropské neziskové organizace, jejichž společným cílem je v době krize západní společnosti podporovat a chránit obecné blaho a neoddiskutovatelná práva, na nichž je tato civilizace založená, konkrétně například náboženská, rodičovská či dětská práva a práva tradičně složených rodin. Vytyčených cílů má být dosaženo jednak vzděláváním právníků a dalších pracovníků, organizováním konferencí pro obdobně smýšlející osoby, vypracováním společných komunikačních strategií, spoluprací při mezinárodních organizacích či vypracováváním společných publikací pro veřejnost i pro referování politikům.⁹⁷

4.1 Agenda Evropa

Mezi významné evropské platformy zaměřené na boj proti rozšiřování reprodukčních práv a liberalizaci rodinných a sexuálních práv patří takzvaná Agenda Evropa (*Agenda Europe*), která neformálně sdružuje obdobně smýšlející organizace z přibližně 30 zemí kontinentu a která v Evropě působí od roku 2013. Jednou z hlavních rolí této platformy je organizace každoročního uzavřeného summitu, na němž si účastníci mohou vyměňovat poznatky a zkušenosti z působení v jednotlivých státech, koordinovat své úsilí na evropské i národní úrovni a přicházet se strategiemi pro šíření svých dosažitelných zájmů.⁹⁸

Dle výzkumníků Evropského parlamentního fóra pro sexuální a reprodukční práva, kteří v roce 2018 vydali publikaci pokrývající vazby a aktivity platformy Agenda Evropa, spojuje daná organizace aktéry z katolické, protestantské i pravoslavné církve, avšak byly dohledány přímé profesní vazby mezi jejími zakladateli a špičkami katolické církve i Vatikánem. Jako příklady aktivit, které Agenda Evropa pomáhala konkrétně v Polsku koordinovat, zařadila daná studie legislativní návrh *Ordo Iuris* a dalších subjektů o zákazu umělého přerušování těhotenství z roku 2016, případně kampaň proti přijetí Istanbulské úmluvy mezi lety 2016 a 2018. Způsob financování každoročních summitů i celoročního fungování Agendy Evropa zůstává utajován, mapováním osobních vazeb a účastníků jednotlivých summitů lze však dovozovat, že finanční prostředky

⁹⁶ „About the ECLJ,“ European Centre for Law & Justice, staženo: 10. 9. 2023, <https://eclj.org/about-us>.

⁹⁷ „Our Mission“ a „Our Strategy,“ Alliance for the Common Good, staženo: 10. 9. 2023, <https://theafcg.com/en/>.

⁹⁸ „‘Agenda Europe’: and extremist Christian network in the heart of Europe,“ The Gunda Werner Institute for Feminism and Gender Democracy in the Heinrich Böll Foundation, staženo: 12. 11. 2023, <https://www.gwi-boell.de/en/2019/04/29/agenda-europe-extremist-christian-network-heart-europe>.

pro fungování této platformy jsou získávány od movitých jednotlivců z různých částí světa i nejasných zdrojů napojených na ruské oligarchy.⁹⁹

Platforma Agenda Evropa stojí za sepsáním manifestu nazvaného Obnovení přirozeného řádu, jehož doba vzniku je nejasná, ale vzhledem k jeho obsahu se lze domnívat, že byl vypracován přibližně mezi lety 2014 a 2015. Zároveň se jedná o jeden z mála dokumentů týkajících se Agendy Evropa, který je dostupný veřejně, ale chybí v něm jména autorů, kteří se na něm podíleli, i řada dalších náležitostí očekávatelných u publikací zveřejňovaných standardně fungujícím nadnárodním subjektem.¹⁰⁰ V úvodu daného manifestu jeho autoři vyslovují domněnku, že aby společnost mohla žít spravedlivě a v míru, musí být její právní řád v souladu s přirozeným řádem, jenž existuje nezávisle na lidské vůli a jenž je nadřazen všem náboženstvím i civilizacím. Dodávají, že společenská a kulturní revoluce, jež v posledních desetiletích proběhla v západním civilizačním okruhu pod záminkou domnělé liberalizace, přinesla nový morální kodex, který se vyznačuje přílišným egoismem jednotlivců a který je v přímém rozporu s přirozeným společenským řádem. Tyto změny mají vyvolávat úpadek a sebedestrukci západní společnosti, což může zapříčinit nenapravitelné škody a zcela zničit tradiční vzorce budované po staletí, potažmo způsobit zánik západní civilizace jako celku. Vzhledem k tomu, že šance na nápravu zanikne dle názoru autorů manifestu v následujících 10 až 20 letech, navrhuje opustit reaktivní přístup a iniciativně se začít zasazovat o návrat k přirozeným hodnotám.¹⁰¹

Daný dokument pokrývá řadu témat, která podporovatelé konzervativně zaměřených organizací tradičně vnímají jako problematická, ať už se jedná o feminismus, LGBT+, krizi tradičního modelu rodiny, eutanazii, umělé oplodnění, prenatalní diagnostiku, využívání embryonálních kmenových buněk nebo antikoncepční metody, ale jeho výrazná část se zaměřuje na téma interrupcí a práva na život. Uvádí, že nový lidský jedinec vzniká v okamžiku splnutí mužských a ženských pohlavních buněk, neboť tímto momentem je vytvořen základ jedinečné genetické informace budoucího dítěte, což zakládá povinnost mu poskytnout obdobnou míru ochrany jako již narozené osobě. Na tomto základě staví svůj argument nepřípustnosti záměrného přerušování těhotenství, které by mělo být předmětem sankcí pro všechny zapojené strany, a to rovněž v případě incestu, znásilnění, deformace či poškození plodu i ohrožení zdraví matky, kdy se dle autorů ve většině

⁹⁹ „Restoring the Natural Order: The religious extremists’ vision to mobilize European societies against human rights on sexuality and reproduction,“ European Parliamentary Forum for Sexual & Reproductive Rights, staženo: 12. 11. 2023, https://www.epfweb.org/sites/default/files/2021-03/rtno__EN_epf_online_2021.pdf.

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ „Restoring the Natural Order: An Agenda for Europe,“ Agenda Europe, staženo: 12. 11. 2023, <https://agendaeurope.files.wordpress.com/2019/05/rtno-2014.pdf>.

případů jedná o zástupný argument. Za jediný přípustný důvod pro provedení interrupce je v tomto manifestu považováno přímé ohrožení života matky, k čemuž však dle autorů dochází v extrémně vzácných případech.¹⁰²

Zásadní myšlenkou manifestu Obnovení přirozeného řádu je potřeba vytvářet konzervativně orientované nátlakové skupiny, jež by různými metodami ovlivňovaly společenské nálady i rozhodování státních a politických struktur tak, jak to dle popisovaného dokumentu dlouhodobě praktikuje opačně laděná liberální lobby. Jelikož tyto progresivistické snahy nenarážely dle autorů textu v posledních desetiletích na zásadnější protitlak, zaznamenala jejich „kulturní revoluce“ výrazné úspěchy a umožnila rozvrat přirozených hodnot, který je nutné aktivními kroky zastavit, potažmo zvrátit. V této souvislosti se chtějí v některých případech inspirovat od svých „oponentů“, a to zejména stylem komunikace, oslovováním názorově nevyhraněných osob, rámováním své agendy jako ochrany práv, neutralizací argumentů druhé strany, případně navazováním kontaktů a spoluprací na mezinárodní úrovni. V politickém a právním prostředí by se konzervativně smýšlející organizace měly zaměřovat zejména na hledání názorově spřízněných kandidátů, kteří by mohli být dosazeni do klíčových pozic moci, na ovlivňování akademické debaty, vytváření sítě konzervativních žurnalistů, strategické využívání soudních sporů nebo tlak na mezinárodní lidskoprávní organizace, aby se jejich agenda řídila přirozeným řádem. Na národní a lokální úrovni by měly spřátelené organizace, které jsou znalé místních podmínek, využívat specifické politické a byrokratické mechanismy, jimiž lze rozšiřovat vliv v konkrétním společenském a politickém uspořádání.¹⁰³

V oblasti interrupcí si autoři manifestu za dlouhodobý cíl kladou uzákonění zákazu umělého přerušování těhotenství ve všech jurisdikcích a také jeho výslovné zanesení do mezinárodních úmluv. Jako krátkodobé a střednědobé cíle si stanovili prosadit alespoň částečné omezení možnosti podstoupit interrupci, tudíž zejména usilovat o zkracování lhůty, kdy lze legálně tento zákrok podstoupit, případně uzákonit potraty pouze pro taxativně vymezené případy, jako je kupříkladu incest, znásilnění nebo ohrožení matčina života. Mezi další krátkodobé a střednědobé cíle bylo zařazeno zavedení povinnosti, aby s interrupcí souhlasili oba rodiče a v některých případech i rodiče těhotné ženy, prosazování povinného poradenství, během kterého by mělo být těhotné ženě maximálně 48 hodin před plánovaným zákrokem vysvětleno, co se děje během interrupce a jaké mohou být její negativní důsledky, zákaz provádění potratů komerčními subjekty či prosazování

¹⁰² „Restoring the Natural Order: An Agenda for Europe.“

¹⁰³ Tamtéž.

principu „výhrady svědomí“ tak, aby zdravotnický personál mohl odmítnout umělé přerušení těhotenství vykonat v odkazu na své náboženské nebo osobní přesvědčení. Zároveň se je dle manifestu třeba zaměřit na to, aby interrupce nebyly v žádném případě pokrývány veřejným zdravotním pojištěním, aby došlo k omezení financování „potratové lobby“ z veřejných prostředků, aby bylo zabráněno provádění potratů v zemích třetího světa v rámci rozvojové pomoci nebo aby byla zajištěna dostatečná vládní podpora pro matky i děti v tíživé životní situaci. K dosažení výše diskutovaných cílů by mělo pomoci zakládání a rozšiřování evropských občanských iniciativ (dále jen „EOI“) za ochranu lidského života od doby početí po vzoru EOI nazvané One of Us,¹⁰⁴ iniciace obdobných petic na národních úrovních, tematizace interrupcí skrze média, umění i společenské akce, vytváření památníků nikdy nenarozeným dětem, případně argumentace svobodou svědomí, demografickým úpadkem, případy nucených potratů či diskriminací na základě pohlaví či zdravotního stavu.¹⁰⁵

5. Vliv Ordo Iuris na politické dění v Polsku

Po nástupu k moci v roce 2015 bylo jednou z priorit vlády PiS, aby v souladu se svou strategií navrátil Polsko k jeho tradičním kořenům, začala soustavně podporovat konzervativní nevládní organizace, neboť v předešlých letech dle názoru vládních činitelů v této oblasti dominovaly progresivní a levicové subjekty, jež svou činností přispívaly k rozkladu hodnotového rámce země a k silné závislosti na západních strukturách. Této šance využila nadace Ordo Iuris, která si i přes to, že vznikla teprve v roce 2013 a v prvních dvou letech nijak výrazně nevyčnívala nad obdobnými polskými subjekty, dokázala po roce 2015 vybudovat výlučné postavení a rozšiřovat oblast svého působení. V průběhu následujících let prokázala své kvality v oblasti politického lobbingu, mobilizace veřejné podpory, strategické litigace i poskytováním právní expertizy. Zároveň se podařilo Ordo Iuris vytvořit si blízké vazby na konkrétní politiky ze strany PiS a mít tak vliv na personální obsazení některých významných veřejných funkcí.¹⁰⁶

¹⁰⁴ „One of Us,“ One of Us, staženo: 13. 11. 2023, <https://oneofus.eu/>.

¹⁰⁵ „Restoring the Natural Order: An Agenda for Europe.“

Diskriminací na základě zdravotního stavu je myšlena zvýšená šance, že se rodiče rozhodnou pro umělé přerušení těhotenství v případě, že je u plodu zjištěna nějaká forma postižení, vrozené vady nebo závažného onemocnění. Za příklad diskriminace na základě pohlaví je považována praxe v Čínské lidové republice, kdy rodiče v důsledku politiky jedné Číny výrazně preferovali potomka mužského pohlaví.

¹⁰⁶ Curanović, „The International Activity of Ordo Iuris,“ 1038.

5.1 Snahy o legislativní změny

V září 2016 vydal Institut Ordo Iuris v reakci na zhoršený mediální obraz Polska po nástupu vlády PiS, kdy množství zahraničních aktérů vyjadřovalo obavy o směřování polské demokracie, rozsáhlou právní analýzu v anglickém jazyce nazvanou *State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law in Poland – Recent Developments*, která rozebrala 12 oblastí polského právního systému, u nichž došlo v dané době k nějakým diskutovaným změnám, a dále prezentovala výsledky průzkumu, jenž nadace Ordo Iuris realizovala mezi ostatními polskými neziskovými organizacemi. Část reportu se zabývala otázkou ochrany reprodukčního zdraví a jeho autoři v něm zdůrazňovali studie, dle kterých interrupce znamenají ohrožení života či zdraví žen a většina zdravotních komplikací během těhotenství je v dnešní době řešitelná pomocí moderní medicíny, a upozornili na problém zvyšující se četnosti takzvaných „eugenických potratů“, tudíž těch vykonávaných z důvodu vážné deformity nebo onemocnění plodu, které jsou z pohledu autorů dané analýzy diskriminační a v rozporu s polským právním řádem, mezinárodním právem i postoji polské veřejnosti.¹⁰⁷

Dalšími příklady odborných reportů, jež Ordo Iuris po dobu svého fungování k tématu ochrany práv nenarozených dětí zveřejnila, je dokument *Využívání lékařských chyb ke změně zákona o potratech v Irsku: Závěry pro Polsko (Wykorzystanie błędów medycznych do zmiany prawa aborcyjnego w Irlandii: Wnioski dla Polski)*, který byl vypracován v návaznosti na případy úmrtí dvou těhotných polských žen, což vyvolalo silnou společenskou kritiku,¹⁰⁸ respektive *Audit umělého ukončení života: Na jaké nesrovnalosti odpovídá rozsudek TK K 1/20? (Audyty aborcyjnego pozbawiania życia: Na jakie nieprawidłowości odpowiada wyrok TK K 1/20?)*,¹⁰⁹ který pracoval s tezí, že před rokem 2020 byly interrupce zdůvodněné vážným poškozením plodu prováděny i v zcela neopodstatněných případech.¹¹⁰ Institut Ordo Iuris rovněž opakovaně publikoval svá stanoviska k polskému právnímu řádu, konkrétně ve vztahu k zákonu o plánovaném rodičovství dospěl k závěru, že ustanovení tohoto zákona, jež umožňuje uměle ukončit těhotenství v případě, že bylo

¹⁰⁷ „State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law in Poland - Recent Developments,“ Ordo Iuris, staženo: 14. 12. 2023, https://ordoiuris.pl/pliki/dokumenty/OrdoIuris_HumanRights.pdf.

¹⁰⁸ „Wykorzystanie błędów medycznych do zmiany prawa aborcyjnego w Irlandii: Wnioski dla Polski,“ Ordo Iuris, staženo: 14. 12. 2023, https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Raport_Irlandia.pdf.

¹⁰⁹ Spisová značka TK K 1/20 byla přiřazena rozhodnutí ústavního soudu ze dne 22. října 2020, kterým došlo ke zrušení části zákona o plánovaném rodičovství. „Planowanie rodziny, ochrona płodu ludzkiego i warunki dopuszczalności przerywania ciąży,“ Trybunał Konstytucyjny, staženo: 14. 12. 2023, <https://trybunal.gov.pl/s/k-1-20>.

¹¹⁰ „Audyty aborcyjnego pozbawiania życia: Na jakie nieprawidłowości odpowiada wyrok TK K 1/20?,“ Ordo Iuris, staženo: 14. 12. 2023, https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Audyty_aborcyjnego_pozbawiania_zycia_w_polskich_szpitalach.pdf.

prenatálními testy, nebo jinými lékařskými metodami odhaleno vážné poškození plodu a že plod není schopen přežít mimo tělo matky, se neslučuje s ústavním pořádkem, a to s principy demokratického uspořádání Polska, vlády práva, zákonné ochrany života každé lidské bytosti či obrany lidské důstojnosti, které jsou zaneseny v ústavě, a proto by měly být ve všech případech vymáhány veřejnými autoritami.¹¹¹

Jednou z hlavních tváří iniciativy Stop potratu se stala Joanna Banasiuk, která v prvních letech fungování Ordo Iuris zastávala funkci viceprezidentky správní rady této nadace¹¹² a která v průběhu roku 2016 opakovaně vystoupila v polském Sejmu jakožto zástupkyně výboru pro příslušnou legislativní iniciativu. V projevu ze dne 22. září 2016 se odvolala na podporu minimálně půl milionu polských občanů a označila potrat za „vyvražďování nevinných dětí, peklo pro ženy a morální ostudu pro muže“, která byla nejprve v dobách druhé světové války polskému národu násilně vnucena nacistickou okupační správou a poté masivně propagována komunistickým režimem, a proto o interrupci referuje také jako o „dědictví stalinského zákonného bezpráví“, s nímž se má Polsko možnost jednou provždy vyrovnat.¹¹³ V tomto projevu Joanna Banasiuk kombinovala fakta a data, která však v některých případech interpretovala kontroverzním způsobem, kdy například popisovala korelaci mezi počtem provedených interrupcí a počtem zemřelých těhotných žen, se svým výkladem určitých společenských jevů, kdy například přirovnala potraty k trestům smrti, od nichž se ve většině rozvinutých států světa upouští i v případě nejzávažnějších trestných činů.¹¹⁴ Zajímavým bodem daného projevu, který zcela nezapadá do obvyklého argumentačního stylu Ordo Iuris, je odkaz na modlitební text sepsaný kardinálem Stefanem Wyszyńským v roce 1956, jenž je znám pod názvem Jasnohorské sliby národa polského (*Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego*) a jehož část se věnuje nutnosti chránit každý „probouzející se život“.¹¹⁵

¹¹¹ „Opinion regarding non-conformity of certain provisions of the Act on family planning, protection of the human foetus and admissibility conditions for the termination of pregnancy with the Constitution of the Republic of Poland,“ Ordo Iuris, staženo: 14. 12. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/opinion-regarding-non-conformity-certain-provisions-act-family-planning-protection>.

¹¹² „Ordo Iuris do ONZ: aborcja nie chroni życia ale je niszczy!“, Ordo Iuris, staženo: 14. 12. 2023, <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/ordo-iuris-do-onz-aborcja-nie-chroni-zycia-ale-je-niszczcy>.

¹¹³ „Przemówienie dr Joanny Banasiuk w Sejmie,“ Ordo Iuris, staženo: 14. 12. 2023, <https://ordoiuris.pl/ochrona-zycia/przemowienie-dr-joanny-banasiuk-w-sejmie>.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ „Jasnogórskie Śluby Narodu - tekst,“ Dziedzictwo kultury i duchowości Polski, staženo: 14. 12. 2023, <https://dziedzictwo.ekai.pl/text.show?id=4192>.

Ordo Iuris plně podporovala rovněž iniciativu Zastavme potrat, a proto na její podporu vydala v roce 2018 právní analýzu, v níž podrobně zdůvodňovala, proč je právo na potrat v přímém rozporu s mezinárodními úmluvami, které Polsko v minulosti ratifikovalo, i s polským právním řádem a judikáty ústavního a Nejvyššího soudu. Jelikož daná legislativní iniciativa směřovala ke zrušení ustanovení zákona o plánovaném rodičovství, které umožňovalo provést umělé přerušování těhotenství v případě, kdy prenatální testy nebo jiná lékařská vyšetření odhalí vysokou pravděpodobnost těžké vrozené vady nebo vážného onemocnění plodu, argumentace Ordo Iuris směřovala k tomu, že dané ustanovení je v rozporu s ústavně zaručeným zákazem diskriminace, principem ochrany lidského života i požadavkem věnovat speciální péči zdravotně postiženým osobám, a proto by mělo být vzhledem ke své nižší právní síle zrušeno.¹¹⁶

Ordo Iuris na svých webových stránkách od roku 2019 zveřejňuje konkrétní návrhy novelizací právních norem a také návrhy nových právních norem, které v rámci svého působení vypracovala, neboť dle zástupců této organizace platná legislativa v oblastech ochrany rodiny, školství či náboženského vyznání není dostačující a je třeba reagovat na nové výzvy, jež přinášejí modernizační společenské tendence. Jedná se například o návrh novelizace zákona o zárukách svobody svědomí a náboženského vyznání (*Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania*), zákona o zdravotnické profesi (*Ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o zawodzie felczera*) a dalších zákonů týkajících se zdravotnictví z roku 2019, která měla do dané legislativy zanést institut „výhrady svědomí“ tak, aby zdravotnický personál mohl ze zákona odmítnout provést jakýkoli lékařský zákrok, jenž by se neslučoval s jejich náboženským nebo morálním přesvědčením, pokud by tím nedošlo k přímému ohrožení lidského života nebo těžkému ublížení na zdraví.¹¹⁷ Mezi další představené legislativní návrhy patří kupříkladu zákaz provádět lékařské zákroky a další procedury vedoucí ke změně pohlaví osoby nezletilé, částečně nebo plně právně

¹¹⁶ „Opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży („Zatrzymaj Aborcję”)[1] – druk sejmowy 2146,“ Ordo Iuris, staženo: 12. 12. 2023, <https://ordoiuris.pl/ochrona-zycia/opinia-dotyczaca-projektu-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-planowaniu-rodziny-ochronie-plodu>.

¹¹⁷ „Projekt ustawy o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz niektórych innych ustaw w celu zapewnienia gwarancji przestrzegania prawa do sprzeciwu sumienia,“ Ordo Iuris, staženo: 15. 12. 2023, https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/ORDO_IURIS_PROJEKT_USTAWY_O_ZM_UST_O_GWARANCJACH_WOLNOSCI_SUMIENIA_0.pdf.

nezpůsobilé, respektive u osoby trpící duševní poruchou¹¹⁸ nebo změna školského zákona, jímž by došlo k výraznému omezení sexuální výchovy na školách.¹¹⁹

Na některých legislativních návrzích Ordo Iuris spolupracovala s dalšími polskými protipotratovými organizacemi a aktivisty. Například zástupkyní výboru pro legislativní iniciativu Zastavme potrat se stala v roce 2017 Kaja Urszula Godek,¹²⁰ zakladatelka a členka představenstva Nadace Život a rodina,¹²¹ která dříve působila také v rámci Nadace Pro – právo na život, kde získala zkušenosti s organizací občanských iniciativ, konkrétně s kampaní Stop potratu z roku 2013,¹²² jež požadovala úplný zákaz interrupcí z důvodu poškození plodu a již podpořilo svým podpisem zhruba 450 tisíc občanů. Nadace Pro – právo na život je v organizaci legislativních iniciativ velice aktivní, od roku 2011 připravila celkem pět kampaní s různými dílčími požadavky pod názvem Stop potratu a další dvě pojmenované Stop pedofilii.¹²³

5.2 Dosazování hodnotově spřízněných osob do pozic moci

Jednou z účinných metod, jak ovlivňovat politické směřování země i rozhodování orgánů veřejné správy, je využívání svého neformálního vlivu k dosazování myšlenkově spřízněných osob na vhodné pozice v rámci státního aparátu i do poradních orgánů politických aktérů. Jedná se proto o taktiku, která je antigenderově orientovaným organizacím doporučována v manifestu Obnovení přirozeného řádu a kterou se Ordo Iuris snaží uplatňovat skrze své četné personální vazby. Mezi význačné a veřejné podporovatele projektů Ordo Iuris patřila i řada členů vlády PiS, a to například dlouhodobý ministr kultury Piotr Gliński, ministr školství a vědy mezi lety 2020 a 2023 Przemysław Czarnek nebo ministr spravedlnosti z let 2015 až 2023 Zbigniew Ziobro.¹²⁴

V souvislosti s uplatňováním neformálního vlivu Ordo Iuris lze jmenovat například Tymoteusze Zycha, který mezi lety 2017 a 2021 zastával funkci viceprezidenta správní rady nadace Ordo

¹¹⁸ „Projekt ustawy o zmianie ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry,“ Ordo Iuris, staženo: 15. 12. 2023, https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Nowela_u.z.l.l.d_z_uzasadnieniem_-_zakaz_tranzycji_1.pdf.

¹¹⁹ „Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe,“ Ordo Iuris, staženo: 15. 12. 2023, https://ordoiuris.pl/pliki/dokumenty/Ustawa_o_zmianie_ustawy_-_Prawo_oswiatowe_z_uzasadnieniem.pdf.

¹²⁰ „Zawiadomienie o Utworzeniu Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej,“ Sejm Rzeczypospolitej Polskie, staženo: 12. 12. 2023, [https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-664-2017/\\$file/8-020-664-2017.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-664-2017/$file/8-020-664-2017.pdf).

¹²¹ Rejestr.io, „Fundacja Życie i Rodzina.“

¹²² „Kim jest Kaja Godek, która walczy o delegalizację aborcji? 'Historia idzie tam, gdzie ją popchniemy’,“ Onet.pl, staženo: 15. 12. 2023, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/ustawa-stop-aborcji-w-sejmie-kim-jest-kaja-godek-ktora-walczy-o-delegalizacje-aborcji/68v4efr>.

¹²³ Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia, „Inicjatywy Obywatelskie.“

¹²⁴ Curanović, „The International Activity of Ordo Iuris,“ 1038.

Iuris,¹²⁵ který byl prvním rektorem univerzity Collegium Intermarium¹²⁶ a který se za vlády PiS stal členem v roce 2015 zřízeného týmu pro ochranu rodinné autonomie a rodinného života při Ministerstvu spravedlnosti.¹²⁷ Zároveň byl Tymoteusz Zych jmenován členem rady Národního institutu svobody – Centra pro rozvoj občanské společnosti (*Narodowy Instytut Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego*, dále jen „Národní institut svobody“),¹²⁸ který spadá pod Ministerstvo kultury a národního dědictví a který má za úkol spolupracovat s neziskovým sektorem, rozvíjet společensky prospěšné projekty a také rozdělovat finanční podporu mezi jednotlivé nevládní subjekty.¹²⁹

Sám prezident správní rady Institutu Ordo Iuris Jerzy Kwaśniewski působil v několika týmech Ministerstva spravedlnosti, konkrétně mezi lety 2014 a 2016 v Sociální radě pro implementaci Strategie modernizace v oblasti spravedlnosti v Polsku a mezi lety 2015 a 2018 v týmu zabývajícím se ochranou rodinné autonomie a rodinného života. Od roku 2017 dále působí v monitorovacím týmu pro boj proti domácímu násilí, jež zřídilo Ministerstvo rodiny, práce a sociální politiky.¹³⁰ Další ze zakladatelů Ordo Iuris a první prezident její správní rady, Aleksander Stępkowski, přešel po nástupu vlády PiS do státní sféry, kdy mu byl zprvu nabídnut post náměstka ministra zahraničí pro smluvní a právní záležitosti a lidská práva, na kterém setrval do roku 2016. V roce 2019 byl prezidentem Andrzejem Dudou jmenován soudcem Nejvyššího soudu, kde následně začal vykonávat také funkci mluvčího.¹³¹ Aleksander Stępkowski je veřejně znám pro své katolicky orientované postoje, odmítání potratů i vymezování se proti takzvané „genderové ideologii“.¹³²

¹²⁵ „Dr r. pr. Tymoteusz Zych,“ Logos Europa, staženo: 12. 12. 2023, <https://logos-europa.org/en/experts/dr-r-pr-tymoteusz-zych/>.

¹²⁶ „Space of Freedom and Order: Inauguration of Collegium Intermarium,“ Ordo Iuris, staženo: 12. 12. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/node/1447>.

¹²⁷ „Podboje Ordo Iuris. To rozpędzona maszyna polityczna fundamentalistów,“ OKO.press, staženo: 12. 12. 2023, <https://oko.press/podboje-ordo-iuris>.

¹²⁸ „Skład Rady NIW-CRSO,“ Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, staženo: 12. 12. 2023, <https://niw.gov.pl/o-niw/rada-narodowego-instytutu-wolnosci/sklad-rady-niw-crso/>.

¹²⁹ „Nasze Wartości,“ Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, staženo: 12. 12. 2023, <https://niw.gov.pl/o-niw/nasze-wartosci/>.

¹³⁰ „Jerzy Kwaśniewski,“ LinkedIn, staženo: 12. 12. 2023, <https://www.linkedin.com/in/jerzy-kwasniewski-64860123/?originalSubdomain=pl>.

¹³¹ „Nota biograficzna - Aleksander Stępkowski,“ Sąd Najwyższy, staženo: 12. 12. 2023, http://www.sn.pl/osadzienajwyzszym/SitePages/Nota_iknisp_stepkowski.aspx.

¹³² „Zaradkiewicz rezygnuje. Nowym "komisarzem" w SN założyciel Ordo Iuris Aleksander Stępkowski,“ OKO.press, staženo: 12. 12. 2023, <https://oko.press/zaradkiewicz-rezygnuje-nowym-komisarzem-w-sn-aleksander-stepkowski>.

Mezi dalšími příklady dosazování hodnotově spřízněných osob do významných veřejných pozic je možné jmenovat bývalého analytika Ordo Iuris Pawła Jabłońskiego, jenž se stal v roce 2018 poradcem premiéra Mateusze Morawieckého, načež byl v roce 2019 jmenován náměstkem ministra zahraničních věcí pro hospodářskou a rozvojovou spolupráci a právo Evropské unie.¹³³ Dlouhodobý spolupracovník Ordo Iuris, člen její vědecké rady a lékař se specializací na genetiku Andrzej Kochański je od roku 2017 součástí poradní skupiny pro oblast ochrany lidských práv v kontextu rozvoje přírodních a lékařských věd a od roku 2019 součástí poradního týmu pro dostupnost zdravotnických dat pro vědecký výzkum Ministerstva vědy a vysokého školství.¹³⁴ Ve svých veřejných vystoupeních Kochański opakovaně upozorňuje na nebezpečí plynoucího z IVF a vyjadřuje se také k filozofickým a náboženským aspektům lékařské profese.¹³⁵ Další významné propojení mezi nadací Ordo Iuris a orgány veřejné moci lze dohledat v osobě Marcina Olszówki, který na jedné straně zastává pozici ředitele odboru ústavního a správního práva Centra vládní legislativy spadající přímo pod polského předsedu vlády a na druhé straně působí jako odborný asistent na Právnické fakultě univerzity Collegium Intermarium a zároveň jako zástupce šéfredaktora odborného časopisu Právní kultura (*Kultura Prawna*).¹³⁶

V posledních zhruba dvou až třech letech lze pozorovat jistý úpadek v tom, jak často jsou osobnosti spojené s Ordo Iuris dosazovány do významných veřejných funkcí a poradních sborů, což polská média spojují s poklesem neformálního vlivu této organizace zapříčiněným z velké části výraznými personálními změnami. V roce 2021 došlo za nevyjasněných okolností k odchodu Tymoteusze Zycha z Ordo Iuris, což nadaci oslabilo zejména ve sféře rozdělování veřejných fondů, a také Karoliny Pawłowské,¹³⁷ která v Ordo Iuris vedla Centrum mezinárodního práva a angažovala se rovněž v rámci rektorátu univerzity Collegium Intermarium.¹³⁸ Dále se Paweł Jabłoński po svém nástupu do poradního týmu premiéra Mateusze Morawieckého přestal postupem času zapojovat

¹³³ OKO.press, „Podboje Ordo Iuris. To rozpędzona maszyna polityczna fundamentalistów.“

¹³⁴ „Prof. Andrzej Kochański Ph.D.“ Ordo Iuris, staženo: 12. 12. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/prof-andrzej-kochanski-ph-d>.

¹³⁵ „Lekarz nie może być katem – rozmowa z prof. Andrzejem Kochańskim, genetykiem klinicznym z Instytutu Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN,“ Biotechnologia.pl, staženo: 12. 12. 2023, <https://biotechnologia.pl/informacje/lekarz-nie-moze-byc-katem-rozmowa-z-prof-andrzejem-kochanskim-genetykiem-klinicznym-z-instytutu-medycyny-doswiadczalnej-i-klinicznej-pan,14221>.

¹³⁶ „Marcin Olszówka Ph.D.“ Ordo Iuris, staženo: 13. 12. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/marcin-olszowka-ph-d>.

¹³⁷ „Fundamentalisci w poważnych kłopotach. Wpływy Ordo Iuris w strukturach rządu PiS maleją,“ OKO.press, staženo: 13. 12. 2023, <https://oko.press/ordo-iuris-slabnie>.

¹³⁸ „Próba ochrony przed przemocą bez ideologii - komentarz nt. Raportu Polski z wykonywania Konwencji Stambulskiej,“ Ordo Iuris, staženo: 13. 12. 2023, <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/proba-ochrony-przed-przemoca-bez-ideologii-komentarz-nt-raportu-polski-z>.

do aktivit Ordo Iuris a přimknul se blíže ke straně Právo a spravedlnost, za kterou v roce 2023 úspěšně kandidoval v parlamentních volbách.¹³⁹ Naopak z úspěchů Ordo Iuris v oblasti rozšiřování personálních vazeb v poslední době je možné zmínit jmenování Tadeusze Pietruchy, jenž se odborně věnuje výzkumu biotechnologií a jenž nadací dlouhodobě spolupracuje,¹⁴⁰ do rady prezidenta Andrzeje Dudy pro vysoké školství, vědu a inovace v roce 2022.¹⁴¹

V rámci analýzy této oblasti je nezbytné podotknout, že výše uvedené osoby jsou ve většině případů experty v oblasti práva, medicíny či přírodních věd, kteří mají bohatou profesní minulost a pro něž může být působení v nadaci Ordo Iuris pouze jednou z řady aktivit, jimiž se odborně zabývají nebo zabývali, a proto nelze jejich jmenování do výše popsaných pozic bezpodmínečně spojit s jejich spoluprací s touto organizací. Jde ovšem o jasný doklad toho, jaký typ osobností byl za dobu vlády PiS dosazován do veřejných funkcí, kdy se jedná z velké části o osoby, jež sdílejí konzervativní a katolické hodnoty, což odpovídá snaze strany Právo a spravedlnost navrátit Polsko k jeho tradičním základům i konzervativní ofenzivě plánované platformou Agenda Evropa, potažmo dalšími globálními antigenderovými hráči.

6. Vliv Ordo Iuris na společenské dění v Polsku

Jedním z hlavních cílů protipotratových hnutí patří vnášení tématu interrupcí do veřejného prostoru, ovlivňování společenské debaty konstrukcí problému, který je nezbytné urychleně vyřešit, a oslovování názorově nevyhraněné většiny tak, aby mobilizovala co nejvyšší množství podporovatelů, kteří by byli následně ochotni vytvářet tlak na svou politickou reprezentaci i veřejné instituce. Tyto osoby by zároveň v ideálním případě měly zohledňovat problematiku potratů a dalších přidružených témat ve svých politických preferencích či volebním chování, finančně podporovat činnost těchto konzervativních subjektů a také organicky šířit protipotratový narativ. V této souvislosti svádí neustálý boj s liberálně založenými organizacemi, které také usilují o vybudování co nejširšího okruhu příznivců a vytváření pozitivního veřejného obrazu. Pro obě skupiny je proto velice podstatná rétorika, jež je v debatě o reprodukčních právech využívána, ať se jedná o výrazy, jimiž je popisován lidský plod, nebo o samotné označování konzervativních

¹³⁹ „Paweł Jabłoński,“ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, staženo: 13. 12. 2023, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/posel.xsp?id=137&type=K&klub=PiS>.

¹⁴⁰ „Dr hab. prof. nazdw. UM w Łodzi Tadeusz Pietrucha,“ Ordo Iuris, staženo: 13. 12. 2023, <https://ordoiuris.pl/dr-hab-prof-nadzw-um-w-lodzi-tadeusz-pietrucha>.

¹⁴¹ „Powołano prezydencką Radę ds. Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Innowacji,“ Forum Akademickie, staženo: 13. 12. 2023, <https://forumakademickie.pl/sprawy-nauki/powolano-prezydencka-rade-ds-szkolnictwa-wyzszego-nauki-i-innowacji/>.

a liberálních názorových skupin jako „pro-choice“ a „anti-choice“ nebo „pro-life“ a „anti-life“, což zároveň určuje emoční rámec, který si většinová populace s danou problematikou spojuje.¹⁴² Tento narativ se snaží protipotratové organizace i jejich názoroví oponenti kontrolovat skrze svá veřejná vyjádření, mediální výstupy, aktivitu v online prostředí, vedení informačních kampaní, pořádání veřejných akcí typu přednášek, výstav či demonstrací nebo rozšiřováním svého vlivu v akademickém a mediálním prostředí.

6.1 Ovlivňování akademické sféry

Pád komunistického režimu znamenal výrazný zlom pro polskou akademickou obec, ve které nastal proces demokratizace, emancipace a integrace do mezinárodního systému univerzitní spolupráce. Těmito kroky se zároveň akademie zapojila do probíhajících odborných debat ve světovém měřítku a začala přejímat základní liberální principy fungování vzdělávacích institucí jako například zákaz diskriminace, rovnost nebo diverzitu. Od nástupu vlády PiS v roce 2015 byly patrné stupňující se intervence v oblasti akademických svobod tak, aby veškeré ideologické a náboženské názory dostaly v univerzitní debatě dostatek prostoru. Zároveň bylo vládními představiteli implikováno, že národnostně a konzervativně orientovaná agenda si zasluhuje speciální ochranu ze strany státu, jelikož vyjadřuje původní polskou identitu, čímž se tehdejší politická garnitura snažila ukázat, že vysoké školství by mělo v první řadě sloužit národním zájmům. Zároveň je nutné podotknout, že většina tammích vysokých škol se řadí mezi veřejné instituce, jež jsou plně závislé na státním financování.¹⁴³

Za této konstelace se v akademické oblasti začala angažovat také Ordo Iuris, která kolem roku 2019 spustila vzdělávací projekt Akademie Ordo Iuris. Jedná se o sérii bezplatných přednášek a odborných školení pro vysokoškolské studenty či absolventy v oblasti právních, společenských a humanitních věd, jež probíhají ve spolupráci se studentskými spolky z nejvýznamnějších polských univerzit. Zájemcům je nabízeno rozšíření teoretických znalostí ústavního, občanského, trestního, rodinného, správního a mezinárodního práva a nácvik důležitých měkkých dovedností se zaměřením na obranu hodnot zanesených do ústavního řádu. Části účastníků vzdělávacího programu je rovněž nabídnuta stáž v Ordo Iuris a nejlepším z nich následně trvalá pracovní pozice.¹⁴⁴ Ordo Iuris rovněž organizuje řadu odborných konferencí, jichž se účastní významné

¹⁴² Evangelos Ntontis a Nick Hopkins, „Framing a ‘social problem’: Emotion in anti-abortion activists’ depiction of the abortion debate,“ *British Journal of Social Psychology* 57 (2018): 667—668.

¹⁴³ Marta Bucholc, „Academic Freedom in Poland,“ v *University Autonomy Decline: Causes, Responses, and Implications for Academic Freedom*, ed. Kirsten Roberts Lyer, Ilyas Saliba a Janika Spannagel (New York: Routledge, 2022), 119—120.

¹⁴⁴ „O Akademii,“ Akademia Ordo Iuris, staženo: 8. 12. 2023, <https://akademia.ordoiuris.pl/idea/>.

osobnosti konzervativní scény z Polska i ze zahraničí. Příkladem takové akce je série konferencí pod názvem Na obranu práv žen (*W obronie praw kobiet*), které proběhly 12. listopadu 2020 a 8. března 2021 a jež se tematicky věnovaly ideologické debatě, která se kolem ženských práv vede, problematice takzvaných „genderových ideologií“ anebo institucionální ochraně ženských práv a zájmů.¹⁴⁵

Od roku 2018 začal pod záštitou Ordo Iuris vycházet rovněž interdisciplinární a veřejně přístupný vědecký časopis Právní kultura, který publikuje vědecké texty z oblasti filozofie, historie, politologie, práva, sociologie či antropologie a který vychází z přesvědčení, že „právo je komplikovaným fenoménem, jenž nemůže být vnímán jako pouhý soubor právních norem vydaných oficiálními autoritami...a je význačným projevem kultury“,¹⁴⁶ a proto je společně s každým právním systémem nutné studovat jeho axiologické, kulturní a historické pozadí.¹⁴⁷ Vědecká rada tohoto periodika sestává z konzervativně orientovaných akademiků nejen z Polska, ale také z Maďarska, Nizozemí, Španělska, Bosny a Hercegoviny nebo USA.¹⁴⁸ Dosud bylo publikováno celkem 7 samostatných vydání a většina zde uveřejněných odborných textů se zaměřuje na problematiku náboženských svobod, lidských práv či dalších právních aspektů z pohledu nacionalistických a tradicionalistických teorií. Jako příklady, které tematicky pokrývají otázky ohledně reprodukčních práv, lze uvést článek Bartosze Zalewského z druhého vydání roku 2018 *Conceived Child as a Subject of Right to Life*, v němž se autor zabývá otázkou, kdy se počaté dítě stává subjektem práva a kdy tím pádem získává nárok na ochranu vlastního života,¹⁴⁹ nebo studii Filipa Macieje Furmana *Abortion and Maternal Mortality Ratio* z roku 2021, která demonstruje, že širší přístup k interrupcím žádným způsobem nesnižuje míru mateřské úmrtnosti.¹⁵⁰

Dalším krokem bylo v roce 2021 pro Ordo Iuris ve spolupráci se svou dceřinou nadací Výchova k hodnotám (*Fundacja Edukacja do Wartości*)¹⁵¹ založení plnohodnotné vysoké školy Collegium Intermarium, která sídlí ve Varšavě a vychází z hodnot šířených TFP. Její název odkazuje na koncepci federalizace států střední a východní Evropy, kterou od konce první světové války

¹⁴⁵ „Idea of the Conference,“ *Defending Women’s Rights*, staženo: 15. 12. 2023, <https://defendingwomensrights.org/>.

¹⁴⁶ „About the Journal,“ *The Legal Culture*, staženo: 9. 12. 2023, <https://thelegalculture.com/legal/about>.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ „Scientific Board,“ *The Legal Culture*, staženo: 9. 12. 2023, <https://thelegalculture.com/legal/scientificboard>.

¹⁴⁹ Bartosz Zalewski, „Conceived Child as a Subject of Right to Life,“ *Kultura Prawna* 1, č. 2 (2018): 48.

¹⁵⁰ Filip Maciej Furman, „Abortion and Maternal Mortality Ratio,“ *Kultura Prawna* 4, č. 1-2 (2021): 65.

¹⁵¹ „Fundacja Edukacja do Wartości,“ *Rejestr.io*, staženo: 8. 12. 2023, <https://rejestr.io/krs/834289/fundacja-edukacja-do-wartosci>.

prosazoval Józef Piłsudski pod jménem Mezimoří,¹⁵² čímž je naznačen záměr o vědeckou spolupráci v rámci tohoto regionu a také otevřenost případným studentům z ostatních středoevropských nebo východoevropských zemí.¹⁵³

Na oficiálních stránkách univerzity se lze v této souvislosti dočíst, že „vědecká spolupráce se zeměmi tohoto geografického prostoru je odůvodněna nejen vyhlídkami vytvořenými současnými politickými a ekonomickými okolnostmi. Přestože se region nadále potýká s negativním dědictvím komunismu, je ušetřen mnoha problémů, které postihly západní část kontinentu“.¹⁵⁴ Tento výrok je možné chápat jako konstatování, že střední Evropa si uchovala silnou regionální identitu založenou na tradičních hodnotách, kdežto v západní Evropě dochází k soustavnému odmítání evropského kulturního dědictví. Z dalších veřejných prohlášení zástupců univerzity Collegium Intermarium je možné vyvozovat obavy o zachování suverenity států střední Evropy, které jsou stejně jako v průběhu 20. století ohrožovány externími faktory, čímž jsou v tomto případě rozuměny západní liberální elity a také Evropská unie, jež nerespektuje specifika a diverzitu jednotlivých členských zemí.¹⁵⁵

Collegium Intermarium zájemcům nabízí magisterské studium právní vědy, studijní program LL.M. v oblasti lidských práv a mezinárodního řešení sporů, dále také provozuje několik výzkumných středisek jako například Centrum víry a vědy nebo Centrum pro rodinný a demografický výzkum.¹⁵⁶ Současným rektorem je Bartosz Lewandowski,¹⁵⁷ právník, který se obdobně jako zbytek vedení univerzity zároveň aktivně angažuje v rámci Ordo Iuris, kde vede centrum pro řízení právních sporů.¹⁵⁸ Vzhledem k vzájemné ideové i personální svázanosti obě instituce spolupracují na výzkumných projektech i vzdělávacích akcích zaměřených na šíření myšlenek a hodnot, které sdílejí.¹⁵⁹

¹⁵² Na tento koncept navazuje formát mezinárodní spolupráce 12 zemí jihovýchodního křídla Evropské unie zvaný Trojmoří, s nímž přišli v roce 2015 političtí představitelé Polska a Chorvatska. „Co je Trojmoří?“, Knihovna Václava Havla, staženo: 8. 12. 2023, <https://www.vaclavhavel.cz/cs/index/kalendar/1945/co-je-trojmorí>.

¹⁵³ „Our Mission“, Collegium Intermarium, staženo: 8. 12. 2023, <https://collegiumintermarium.org/en/our-mission>.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Curanović, „The International Activity of Ordo Iuris“, 1038.

¹⁵⁶ „Collegium Intermarium“, Collegium Intermarium, staženo: 13. 6. 2023, <https://collegiumintermarium.org/en/homepage/#>.

¹⁵⁷ „Authorities“, Collegium Intermarium, staženo: 13. 6. 2023, <https://collegiumintermarium.org/en/authorities/>.

¹⁵⁸ „Attorney Bartosz Lewandowski Ph.D.“, Ordo Iuris, staženo: 13. 6. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/attorney-bartosz-lewandowski-ph-d>.

¹⁵⁹ „Collegium Intermarium“, Ordo Iuris, staženo: 13. 6. 2023, <https://ordoiuris.pl/collegium-intermarium>.

Také složení týmu vyučujících, který je pro studijní program Právo představen na oficiální webových stránkách univerzity, ukazuje charakter, jakým má být výuka orientována. Jeho základ tvoří osoby s přímým napojením na Ordo Iuris, ať už jde o současného rektora Bartosze Lewandowského, nebo jednoho z nejprominentnějších polských právníků a zakladatele Ordo Iuris Jerzyho Kwaśniewského. K zajištění výuky byli přizváni konzervativně a katolicky orientovaní akademici a další odborníci působící v rámci celého Polska. Jako příklad lze uvést Włodzimierze Dhubacze, který vede katedru filozofie Boha na Filozofické fakultě Katolické univerzity Jana Pavla II v Lublinu. Výuka je doplněna o kurzy vedené zahraničními konzervativními autoritami, například ředitelem Evropského centra pro právo a spravedlnost Grégorem Puppincem, případně chorvatským politikem z pravicově populistického Vlasteneckého hnutí (*Domovinski pokret*) a zároveň politickým filozofem z Chorvatské katolické univerzity v Záhřebu, Stephenem Nikolou Bartulicou.¹⁶⁰

Založením samostatné vysoké školy došlo k povýšení ambice nalézat a dosazovat na patřičná místa myšlenkově blízké osobnosti na snahu vychovávat a edukovat nové konzervativní elity a potenciální lídry s tím, že zájemcům je nabídnuto nejen kvalitní vzdělání, ale také možnost seznámit se s některými politiky a významnými zástupci veřejné správy. Projekt konzervativní univerzity Collegium Intermarium podporuje strana PiS jak organizačně, což je patrné například z toho, že konference pořádaná při příležitosti jejího otevření v roce 2021 proběhla pod patronací pěti tehdejších ministrů vlády, tak finančně.¹⁶¹ Za roky 2021 a 2022 měla univerzita a nadace Výchova k hodnotám od Ministerstva školství a vědy a také od Národního institutu svobody na dotacích a grantech obdržet téměř 2,7 milionu polských zlotých (zhruba 15,2 milionů Kč).¹⁶² Tato skutečnost se stala předmětem veřejné kritiky, neboť vzhledem k zanedbatelnému počtu studentů přihlášených k prezenčnímu studiu odpovídala státní podpora přepočtená na jednoho prezenčního studenta asi 200 tisícům zlotých (zhruba 1,1 milionu Kč).¹⁶³

Navzdory finanční podpoře, veřejné informační kampani i zapojení řady polských i zahraničních osobností, jež se účastní akcí pořádaných pod záštitou Collegium Intermarium, případně zde

¹⁶⁰ „Law - Uniform Master's studies,“ Collegium Intermarium, staženo: 8. 12. 2023, <https://collegiumintermarium.org/en/law-uniform-masters-studies>.

¹⁶¹ Elżbieta Korolczuk, „Challenging Civil Society Elites in Poland: The Dynamics and Strategies of Civil Society Actors,“ *East European Politics and Societies and Cultures* 37, č. 3 (2023): 895—896.

¹⁶² „Uczelnia związana z Ordo Iuris ma 14 studentów. Otrzymała 2,7 mln zł dotacji,“ Rzeczpospolita, staženo: 8. 12. 2023, <https://www.rp.pl/edukacja/art38078661-uczelnia-zwiazana-z-or-do-iuris-ma-14-studentow-otrzymala-2-7-mln-zl-dotacji>.

¹⁶³ „Prawie 200 tys. zł na studenta. Czarnek hojny dla uczelni Ordo Iuris,“ Bankier.pl, staženo: 12. 12. 2023, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Prawie-200-tys-zl-na-studenta-Czarnek-hojny-dla-uczelni-Ordo-Iuris-8502155.html>.

vyučují, se nepodařilo vzbudit silnější zájem o studium, kdy se do magisterského programu Právo v prvních dvou letech činnosti zapsalo pouze čtrnáct studentů a v akademickém roce 2023/2024 byl ke studiu práva registrován jediný nový student.¹⁶⁴

Do akademické oblasti se v menší míře snaží zapojovat i některá další polská protipotratová hnutí, a to zejména pořádáním akcí zaměřených na odbornou veřejnost, zpracováváním materiálů, které by mohly být v odborných pracích využity, nebo vyhledáváním akademických talentů. Konkrétním příkladem je Polská asociace ochránců lidského života, jež opakovaně uspořádala soutěž bakalářských a diplomových prací nazvanou Život a důstojnost (*Życie i godność*), která oceňuje nejlepší závěrečné práce, jež pokrývaly různé aspekty protipotratové problematiky.¹⁶⁵

6.2 Působení ve veřejném a mediálním prostoru

Jednou ze základních strategií, která byla protipotratovými organizacemi vždy aplikována a která je zmiňována také manifestem Obnovení přirozeného řádu, je vystupování ve veřejném i mediálním prostoru a také organizace veřejných akcí tak, aby došlo k oslovení názorově nevyhraněných mas a aby bylo případně korigováno veřejné mínění v zájmových oblastech.¹⁶⁶ Vzhledem k tomu, že se Ordo Iuris profiluje jako subjekt sdružující obdobně smýšlející právníky a další odborníky, jehož hlavním cílem jsou právní intervence v oblasti základních ústavních svobod a obrana tradičního způsobu fungování polské společnosti, zaměřuje se činnost nadace z velké části na oslovování politické reprezentace, orgánů veřejné správy, odborné veřejnosti a potenciálních nových členů. Z tohoto důvodu není primární ambicí Ordo Iuris působit na masy skrze veřejné kampaně či mediální výstupy, což je v tomto případě považováno spíše za doplňkovou činnost, respektive za prostředek mobilizace veřejné podpory a zajištění financování, které však do značné míry zůstává nejasné. Nadace v souvislosti s výběrem finančních prostředků od polských občanů spustila program Kruh přátel Ordo Iuris (*Krąg Przyjaciół Ordo Iuris*), v rámci kterého se snaží prezentovat svou nezávislost tvrzením, že odmítá svou činnost financovat z grantů a veřejných dotací a že funguje pouze na základě podpory od svých dárců.¹⁶⁷ V průběhu let 2022 a 2023 se začaly objevovat zprávy o zhoršené finanční situaci Ordo Iuris, což opakovaně připustili také její

¹⁶⁴ „Conservative university for ‘elites’ signs up one student,“ University World News, staženo: 8. 12. 2023, <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20231105070011621>.

¹⁶⁵ „Konkurs akademicki 'Życie i godność',“ Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka, staženo: 9. 12. 2023, <https://pro-life.pl/konkurs-akademicki/>.

¹⁶⁶ „Restoring the Natural Order: An Agenda for Europe.“

¹⁶⁷ „Czym jest?,“ Krąg Przyjaciół Ordo Iuris, staženo: 13. 12. 2023, <https://przyjaciele.ordoiuris.pl/>.

čelní představitelé, kteří oslabení veřejné podpory připisovali probíhající ekonomické krizi a důsledkům pandemie nemoci covid-19 i válečného konfliktu na Ukrajině.¹⁶⁸

Mezi příklady kampaní, které však Ordo Iuris za své zhruba desetileté působení realizovala, je možné jmenovat kampaň Ochraňme děti! (*Chrońmy dzieci!*), která cílila na rodiče, aby aktivně využívali ústavně zaručené právo vychovávat své děti v souladu se svými vlastními přesvědčeními. Šlo především o snahu zabránit tomu, aby se ve školách vyučovala některá témata sexuální výchovy jako například problematika genderových a sexuálních identit, společenské tolerance a sebekřijetí. Ordo Iuris v rámci této kampaně uvedla, že v nich stále intenzivněji působí externisté i někteří učitelé, kteří „pod hesly antidiskriminačních kampaní zprostředkovávají dětem obsah, jež podkopává společenskou roli rodiny i instituci manželství jakožto svazku mezi ženou a mužem, a někdy propaguje praktiky vybízející k promiskuitě“.¹⁶⁹ Dále lze uvést kampaň Drahá maminko! (*Droga mamo!*), v rámci které nadace představila průvodce pro těhotné ženy, které se ocitly v obtížné životní situaci. Jedná se o výčet možností, které může nastávající matka zvážit předtím, než by se uchýlila k interrupci, což autoři dané kampaně považují za nejhorší možné řešení. V tomto dokumentu je jako přívětivější alternativa vyobrazeno využití různých sociálních projektů, charit a azylových domů, adopcí nebo takzvaných „oken života“ (*okna życia*), obdoby českých babyboxů.¹⁷⁰

Dalším nástrojem, který Ordo Iuris běžně využívá jsou veřejné petice. Konkrétně lze jmenovat například petici, již spustila během roku 2020, kdy bylo mnoho veřejně diskutovaných témat upozaděno pandemií nemoci covid-19 a souvisejícími karanténními opatřeními. V této době Světová zdravotnická organizace dle názoru zástupců nadace využila nastalé situace a své autority v oblasti ochrany veřejného zdraví, aby prosazovala ideologicky motivované změny jako kupříkladu oficiální uznání interrupce jakožto základního reprodukčního práva a její normalizaci v různých částech světa. V této souvislosti se proto Ordo Iuris obrátila na polskou veřejnost s peticí určenou pro předsedu vlády Mateusze Morawieckého, aby s těmito praktikami vyjádřil silný nesouhlas.¹⁷¹ Další ukázkou je veřejná petice nazvaná Potrat není lék! (*Aborcja to nie lekarstwo!*),

¹⁶⁸ OKO.press. „Fundamentalisci w powaznych klopotach. Wplywy Ordo Iuris w strukturach rządu PiS maleją.“

¹⁶⁹ „Poprzyj ochronę dzieci przed deprawacją w szkołach i pobierz darmowe materiały!“, *Chrońmy dzieci!*, staženo. 10. 12. 2023, <https://chronmydzieci.info/#>.

¹⁷⁰ „Droga Mamo!“, Ordo Iuris, staženo: 12. 12. 2023, https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Poradnik_trudna_ciaza.pdf.

¹⁷¹ „Protecting health instead of promoting abortion - Ordo Iuris petitions the government regarding the activities of WHO“, Ordo Iuris, staženo: 10. 12. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/protecting-health-instead-promoting-abortion-ordo-iuris-petitions-government>.

kteřou Ordo Iuris spustila v průběhu roku 2023 v reakci na prohlášení tehdejšího ministra zdravotnictví Adama Niedzielského, že každá žena by měla mít právo na potrat v případě ochrany vlastního života a zdraví a že pod pojmem zdraví lze rozumět jak jeho fyzickou, tak i psychickou stránku. V této souvislosti nadace odmítla, že by interrupce mohla být považována za řešení zhoršeného psychického stavu těhotné ženy, a vyjádřila obavu, že zavedení takové praxe by v důsledku znamenalo umožnění potratu na požádání. Ke dni 12. 12. 2023 danou online petici podepsalo celkem 1169 osob.¹⁷²

Ordo Iuris je rovněž aktivní v internetovém prostoru, konkrétně se prezentuje na svých webových stránkách a profilech na sociálních sítích Facebook, Instagram, YouTube a X (dříve Twitter). Na každé z těchto platforem komunikuje odlišný druh obsahu a zveřejňuje příspěvky s jinou intenzitou. Nejúspěšnější profil, alespoň z hlediska počtu sledujících, má Ordo Iuris na síti Facebook, kde ji sleduje zhruba 44 tisíc uživatelů. Zde tento subjekt přispívá pravidelně a často, a to i několikrát za den, kdy sdílí informace o svých aktivitách, zve veřejnost na pořádané události, prezentuje své oficiální názory a postoje a přináší zprávy z Polska i ze světa, které se týkají zájmové oblasti. V porovnání s celkovým počtem sledujících získávají jednotlivé příspěvky zanedbatelné počty reakcí, a to obvykle v řádu desítek až stovek.¹⁷³ Kanál Ordo Iuris na platformě YouTube odebírá zhruba 6,3 tisíce osob. Je zde pravidelně publikován videoobsah ve formě záznamů z pořádaných odborných přednášek, konferencí i dalších veřejných akcí, rozhovorů se členy i hodnotově spřízněnými hosty či krátkých klipů přibližujících vybrané téma nebo hájící konzervativní postoj v konkrétní oblasti. Až na výjimky mají tato videa stovky, případně nižší tisíce zhlédnutí, nedaří se je tudíž zpopularizovat tak, aby oslovovaly širokou veřejnost.¹⁷⁴

Na svých internetových stránkách Ordo Iuris pravidelně zveřejňuje krátké články zaměřené na témata ochrany života, rodiny a manželství, svobody svědomí, ekonomické svobody, vzdělání a mezinárodních aktivit. V těchto člancích rovněž popisuje svou činnost v zájmových oblastech, například průběh konference z roku 2018, během níž bylo mimo jiné diskutováno, z jakých důvodů jsou v Polsku životy nenarozených dětí chráněny nedostatečně.¹⁷⁵ Dále informuje o pozitivním i negativním vývoji v Polsku a ostatních zemích, a to například skřez článek z roku 2020 popisující

¹⁷² „Aborcja to nie lekarstwo!“, Aborcja to nie lekarstwo!, staženo: 12. 12. 2023, <https://aborcjatonielekarstwo.pl/?fbclid=IwAR1wGf5iskeu3WjZQYiGYwoV-5iCk7lXt2NqhSitkeSFkSeur0VjBIIDirE>.

¹⁷³ „Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris“, Facebook, staženo: 10. 12. 2023, <https://www.facebook.com/ordoiuris>.

¹⁷⁴ „OrdoIuris“, YouTube, staženo: 10. 12. 2023, <https://www.youtube.com/@OrdoIuris/featured>.

¹⁷⁵ „Poland insufficiently protects the lives of unborn children - Ordo Iuris conference“, Ordo Iuris, staženo: 10. 12. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/poland-insufficiently-protects-lives-unborn-children-ordo-iuris-conference>.

tlak ze strany Rady Evropy, aby Polsko rozšířilo přístup k potratům a aby potlačovalo užívání takzvané „klauzule svědomí“ ve zdravotnických zařízeních,¹⁷⁶ případně brání své hodnotové pozice, kdy kupříkladu v únoru 2022 byl uveřejněn článek upozorňující, jakým způsobem feministické spolky zneužívají případ individuálního pochybení lékařského personálu, jež vyústilo ve smrt těhotné ženy v polské nemocnici, k prosazování vlastní agendy.¹⁷⁷

Zejména pro zájemce, kteří se věnují nebo by se rádi věnovali protipotratovému aktivismu, vydal institut Ordo Iuris v roce 2023 monografii *Ochrana lidského života v prenatální fázi vývoje: Sociální, medicínské a právní aspekty (Ochrona życia ludzkiego na prenatalnym etapie rozwoju: Aspekty społeczne, medyczne, prawne)*, kterou na svých webových stránkách označuje rovněž jako „pro-life encyklopedii“. Tato publikace shrnuje tradiční argumenty takzvaných „hnutí pro život“ a také výsledky výzkumů prováděných v oblasti reprodukčních práv a zodpovídá otázky nezbytné k rychlému zorientování se v daném tématu.¹⁷⁸

Zástupci Ordo Iuris se také pravidelně objevují v polských médiích, kde dostávají prostor k vysvětlování svých postojů a šíření své agendy. Kupříkladu Jerzy Kwaśniewski byl opakovaně hostem veřejnoprávního Polského rádia (*Polskie Radio*), kde kritizoval strategie Evropské unie v oblasti genderové rovnosti a vymezoval se proti eventuálnímu přijetí Istanbulské úmluvy,¹⁷⁹ případně přirovnával probíhající změny v oblasti sexuality a genderové identity k francouzské, bolševické nebo nacistické revoluci, jejichž cílem bylo stejně jako v aktuálním případě převzít kulturní a identifikační funkci při výchově člověka.¹⁸⁰ Jerzy Kwaśniewski však nedostává opakovaně prostor pouze ve veřejnoprávních médiích, ale objevuje se i jako host v dalších soukromých polských médiích. Nejvýznamnější zpravodajský online portál v zemi Onet.pl si jej například pozval jako odborníka, aby se vyjádřil k ústavnímu nálezu ze dne 22. října 2020, jímž došlo k výraznému omezení práva na potrat, což Kwaśniewski přisoudil zvýšenému

¹⁷⁶ „The Council of Europe presses Poland to expand access to abortion and punish those hospitals that do not perform it,“ Ordo Iuris, staženo: 10. 12. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/council-europe-presses-poland-expand-access-abortion-and-punish-those-hospitals-do>.

¹⁷⁷ „Katarzyna Gęsiak: Death of pregnant Agnieszka another case used heartlessly by abortion proponents,“ Ordo Iuris, staženo: 10. 12. 2023, <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/katarzyna-gesiak-death-pregnant-agnieszka-another-case-used-heartlessly-abortion>.

¹⁷⁸ „Czym jest encyklopedia prolife?,“ Encyklopedia Prolife, staženo: 14. 12. 2023, <https://encyklopediaprolife.pl/#pobierz>.

¹⁷⁹ „Jerzy Kwaśniewski o misji Ordo Iuris: działania prawne, ale i budzenie świadomości obywateli,“ Polskie Radio 24, staženo: 10. 12. 2023, <https://polskieradio24.pl/5/3/artykul/2828437,jerzy-kwasniewski-o-misji-or-do-iuris-dzialania-prawne-ale-i-budzenie-swiadomosci-obywateli>.

¹⁸⁰ „Jerzy Kwaśniewski: dzisiejsza rewolucja niszczy rodzinę i forsuje model człowieka gender,“ Polskie Radio 24, staženo: 10. 12. 2023, <https://polskieradio24.pl/5/1222/artykul/2598919,jerzy-kwasniewski-dzisiejsza-rewolucja-niszcz-rodzine-i-forsuje-model-czlowieka-gender>.

společenskému tlaku a úspěšným veřejným kampaním pořádaným konzervativními subjekty i katolickou církví.¹⁸¹

Výstupy Ordo Iuris ve veřejném prostoru odráží agendu, jíž se tato nadace prvořadě věnuje, ale forma, kterou jsou informace předávány společnosti je upravována tak, aby odpovídala určitému komunikačnímu kanálu a aby také prezentovala jasné sdělení pochopitelné masám nezainteresovaným v problematice právní kultury a ochrany občanských práv. Z těchto důvodů je většina publikovaných výstupů relativně stručná, obsahuje jednoduché informační grafiky a je často doplněna o obrazový materiál. Zároveň je ve veřejných vyjádřeních evidentní snaha přiblížit používaný jazyk většinové populaci, v určitých oblastech upustit od čtených právních termínů a v některých případech sdělení konkrétního příspěvku či článku doplnit o explicitní termíny, které běžně využívají některé další protipotratové iniciativy v zemi. Jedná se kupříkladu o vyjádření, že „výbor ministrů Rady Evropy žádal polské autority o vytvoření procedur pro snadnější zabíjení dětí skrze interrupci“,¹⁸² nebo o příspěvek zveřejněný dne 27. května 2022 na sociální síti Facebook, v němž je o umělém přerušení těhotenství opět referováno jako o vraždě a o snaze určitých liberálních subjektů umožnit ohroženým ženám podstoupení potratu jako o „lukrativním potratovém byznysu“, který je třeba ukončit.¹⁸³

Z čtených mediálních a veřejně publikovaných výstupů je patrné, že i když Ordo Iuris aktivně vystupuje na obranu víry jakožto základu národní identity i svobody vyznání, neobjevuje se u této nadace argumentace náboženskými prvky tak, jak to bylo možné sledovat zejména u protipotratových iniciativ v dřívějších dobách. Naopak většina argumentů je vystavěna na právních základech nebo na jiných odborných zdrojích, kdy se Ordo Iuris snaží svá tvrzení podporovat relevantními daty i výzkumy, které v některých případech probíhají pod její patronací nebo v rámci činnosti univerzity Collegium Intermarium. V obecné rovině však lze zhodnotit, že odborné argumenty i právní jazyk, které Ordo Iuris standardně využívá, jsou pro širokou veřejnost abstraktní a těžko uchopitelné, což může mít na snahy daného subjektu negativní dopad,

¹⁸¹ „Prezes Ordo Iuris: aborcja nie pasuje do XXI wieku, nawet wbrew ludzkiej wygodzie,“ Onet.pl, staženo: 10. 12. 2023, <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/trybunal-konstytucyjny-orzekl-ws-aborcji-jerzy-kwasniewski-komentuje/efbhlse?>.

¹⁸² „The Council of Europe presses Poland to expand access to abortion.“

¹⁸³ „Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris,“ Facebook, staženo: 11. 12. 2023, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=342246401365600&set=pb.100067407271637.-2207520000>.

a to zejména v porovnání se stylem komunikace polských feministických hnutí, která při mobilizaci mas kladou do velké míry důraz na emoce.¹⁸⁴

Na veřejné mínění se v Polsku intenzivně snaží působit také ostatní protipotratové iniciativy a u jednotlivých subjektů je možné pozorovat rozdílné strategie, které při tom volí. Nadace Život a rodina a Nadace Pro – právo na život se snaží působit na emoční stránku a šokovat, a proto spoléhají na ofenzivní veřejné kampaně, které spočívají v opakované fyzické přítomnosti v polských městech, kde pořádají demonstrace za ochranu nenarozených dětí, sbírají podpisy pod své četné petice a vystavují transparenty s šokujícími explicitními fotografiemi doprovázené zjednodušujícími heslovitými prohlášeními.¹⁸⁵ Obdobně s sebou se prezentují i v internetovém prostoru, kde se snaží blíže rozebírat své postoje a rekrutovat své podporovatele. Nadace Pro - právo na život v této souvislosti pravidelně po celém Polsku pořádá „kurzy obránců života“, kdy jejím deklarovaným cílem je vytvářet „armádu obránců života“ a „probudit svědomí ukazováním pravdy a změnit zákon na takový, který bude chránit život každého nenarozeného dítěte“.¹⁸⁶ Zároveň provozuje poradní telefonní linku a online chat, na které se mohou obracet těhotné ženy, jež se ocitly ve složité životní nebo finanční situaci, mají zdravotní problém, uvažují o interrupci nebo je někdo k interrupci nabádá, případně přemýšlejí o tom, že své dítě dají k adopci.¹⁸⁷ Zcela jiný přístup zvolila Společnost odpovědného rodičovství, která se netají tím, že vychází z katolických základů, a která se zaměřuje primárně na vzdělávací a osvětovou činnost skrze vydávání publikací či edukačních filmů.¹⁸⁸ Rovněž pomocí vzdělávacích aktivit se prezentuje Polská asociace ochránců lidského života, jež pořádá odborné webináře, distribuuje své edukační materiály, které tematizují zejména otázky ohledně početí a vzniku nového života, práva na život nebo umělého přerušování těhotenství,¹⁸⁹ nebo organizuje Letní akademii Pro-life, kdy se jedná

¹⁸⁴ Rebecca Selberg a Marta Kolankiewicz, „Rights Claims in Anti-abortion Campaigns in Poland and Sweden,“ v *Struggles for Reproductive Justice in the Era of Anti-Genderism and Religious Fundamentalism*, ed. Rebecca Selberg, Marta Kolankiewicz a Diana Mulinari (Londýn: Palgrave Macmillan, 2023), 167—168.

¹⁸⁵ „Wystawy 'Wybierz Życie’,” Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia, staženo: 16. 12. 2023, <https://stronazycia.pl/fundacja/wystawy/>.
„Aborcja to okrutne zbrojstwo, a lobby LGBT krzywdzi dzieci — walczymy o bezpieczenstwo dzieci poczytych i juz narodzonych!,” Fundacja Życie i Rodzina, staženo: 16. 12. 2023, <https://ratujzycie.pl/co-robimy/>.

¹⁸⁶ „Kursy obrońców życia,” Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia, staženo: 16. 12. 2023, <https://stronazycia.pl/fundacja/kursy/>.

¹⁸⁷ „Ocalone,” Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia, staženo: 16. 12. 2023, <https://stronazycia.pl/ocalone/>.

¹⁸⁸ Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa, „Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa, rok założenia 1981.”

¹⁸⁹ „Materiały edukacyjne do pobrania,” Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka, staženo: 16. 12. 2023, <https://pro-life.pl/materiały-edukacyjne/>.

o pětidenní soubor workshopů a přednášek určený především pro katechety, učitele, vychovatele a další osoby angažující se ve veřejném životě.¹⁹⁰

¹⁹⁰ „Letnia Akademia Pro-Life,“ Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka, staženo: 16. 12. 2023, <https://pro-life.pl/letnia-akademie-pro-life/>.

Závěr

Napříč Evropou i zbytkem západních demokracií se v posledních přibližně patnácti letech začal rozšiřovat populistický politický styl, a to zejména jeho konzervativní a pravicová varianta, jež se zakládá na premise, že od reality odtržené volené i nevolené liberální elity prosazují v jednotlivých zemích i v globálním měřítku společenské změny, které degradují západní civilizaci s cílem udržet se u moci a indoktrinovat občany svými progresivními hodnotami. K tomuto využívají dle názoru konzervativních aktérů takzvané „genderové ideologie“ neboli „genderismus“, tudíž taktiku spojující například moderní feministické požadavky, boj za práva LGBT+ komunity, normalizaci různých forem fungování rodiny a veškerá další aktuálně rezonující společenská témata, která konzervativní kruhy považují za nežádoucí. V této souvislosti se pravicoví populisté přirozeně spojili s dalšími složkami společnosti, jež jsou ochotné proti výše uvedeným změnám aktivně vystupovat, ať už se jedná o zástupce církví nebo konzervativně orientované nevládní organizace, s nimiž naplánovali ofenzivní strategie, jak liberální směřování západní civilizace i jednotlivých států zvrátit. Tyto strategie jsou na jedné straně koordinovány na mezinárodní úrovni skrze pořádání nadnárodních konferencí pro myšlenkově spřízněné subjekty, kde dochází ke sdílení zkušeností, navazování spoluprací i k nastavování agendy, a také skrze finanční podporu. Na druhé straně jsou přizpůsobovány realitě v konkrétních zemích tak, aby usilovaly o aktuálně dosažitelné maximum v daném státě.

Příkladem mezinárodní spolupráce v rámci evropského kontinentu je neformální platforma Agenda Evropa, která pravidelně pořádá uzavřený summit pro antigenderově orientované organizace z celé Evropy a pod jejímž jménem byl zhruba před deseti lety publikován manifest Obnovení přirozeného řádu popisující negativní společenský vývoj posledních desetiletí a vyzývající ke konkrétním krokům, které by vedly k znovunastolení „přirozeného“ fungování společnosti. Jednou z oblastí diskutovaných daným manifestem je i problematika umělého přerušování těhotenství, která se stala ústředním tématem řady náboženských a konzervativně založených organizací od doby, kdy začaly být interrupce v průběhu 20. století jednotlivými státy postupně legalizovány. Taková protipotratová hnutí mají dlouhou tradici i v silně katolickém Polsku, kde téma interrupcí zároveň fungovalo jako způsob vymezení se proti dřívějšímu komunistickému režimu a kde se od doby přechodu k demokracii vedou silné politické a společenské boje za zpřísnění i liberalizaci legislativy upravující pravidla umělého přerušování těhotenství.

Protipotratové iniciativy byly v Polsku vždy spojovány zejména s agendou katolické církve, která si v zemi dokázala udržet vysokou míru neformálního vlivu, ale k částečné změně

v této oblasti došlo v souvislosti se šířením globální „antigenderové ofenzivy“ a zejména s politickým úspěchem konzervativně populistické strany Právo a spravedlnost, která v zemi vládla nepřetržitě mezi lety 2015 a 2023 a která vyhlásila návrat k tradičním katolickým hodnotám a boj za zachování svébytného suverénního Polska, což ohrožuje zejména prohlubující se evropská integrace. V daném období začala v Polsku působit řada nových subjektů, jejichž hlavním deklarovaným cílem je boj proti šířícímu se „genderismu“ a také boj za práva nenarozených dětí, konkrétně se jedná například o Nadaci Pro – právo na život, Nadaci Život a rodina či Institut právní kultury Ordo Iuris, který za dobu vlády PiS získal proslulost v polských i zahraničních médiích a zaznamenal několik výrazných úspěchů.

S ohledem na skutečnost, že se Ordo Iuris řadí mezi jednu z organizací sdružujících se v nadnárodní platformě Agenda Evropa, kdy například v roce 2016 pro danou iniciativu zorganizovala ve Varšavě každoroční summit,¹⁹¹ lze dovozovat, že cíle a praktiky definované v manifestu Obnovení přirozeného řádu zohlednila a inkorporovala do vlastní činnosti v řadě oblastí, mimo jiné ve sféře ochrany práv nenarozených dětí. Z tohoto důvodu byly pro účely diplomové práce vybrány praktiky mající potenciálně významný dopad na politický a společenský vývoj země a činnost Ordo Iuris v těchto definovaných oblastech byla podrobena analýze.

Co se týče snah o zavádění legislativních změn, respektive uzákonění co nejširšího zákazu interrupcí, je možné zhodnotit, že se pro Ordo Iuris jedná o prioritu, které věnuje velkou část svých kapacit a na níž neváhá spolupracovat s ostatními protipotratovými hnutími. Organizací občanských iniciativ Stop potratu a Zastavme potrat a předkládáním dalších návrhů na změnu legislativy sice Ordo Iuris se svými partnery nedosáhla schválení nové legislativy, ale jejich zvyšující se tlak společně se strategickým dosazováním konzervativních osobností do justičního systému a se změnami, které vláda PiS v polské justici zavedla, vyústil v přelomové rozhodnutí ústavního soudu ze dne 22. října 2020, jímž došlo k znemožnění interrupcí v případě vážného poškození nebo onemocnění plodu, což byl jeden z hlavních cílů Ordo Iuris i ostatních protipotratových subjektů. Obsazování veřejných a poradních funkcí osobami spojenými s Ordo Iuris, je oblastí, v níž tato nadace dokázala v období po nástupu vlády PiS k moci velice zdatně využít svůj neformální vliv a osobní vazby a dosadit řadu svých spolupracovníků do lukrativních pozic. V posledních několika letech se ovšem jeví, že aktuálnímu vedení Ordo Iuris se nedaří tyto vazby udržovat a jeho vliv na obsazování takových postů klesá.

¹⁹¹ „Restoring the Natural Order: An Agenda for Europe.“

Ordo Iuris se také snaží aktivně ovlivňovat polskou akademickou sféru a vyvinula v této oblasti značné úsilí, od pořádání odborných konferencí, vydávání vlastního vědeckého časopisu, nabízení stáží pro vysokoškolské studenty po založení samostatné univerzity Collegium Intermarium v roce 2021, která nabízí zejména studium právní vědy pod vedením zástupců Ordo Iuris a dalších konzervativně laděných kapacit. Založení vlastní vysoké školy lze hodnotit jako významný krok, k němuž se ostatní polské protipotrátové organizace ani nepřiblížily, avšak prozatímní zveřejněné informace indikují, že o studium na dané univerzitě studenti i přes výraznou finanční, organizační a propagační podporu projevují minimální zájem. Oblast veřejné a mediální propagace patří spíše mezi domény jiných protipotrátových subjektů, Ordo Iuris se jim věnuje zejména z důvodu zajištění finančních příspěvků ze strany veřejnosti a také k mobilizaci veřejné podpory petic, jež využívá k posílení svých argumentů ve vztahu k politickým aktérům, případně orgánům veřejné moci.

Specifika nadace Ordo Iuris, která jí zajišťují výhodu oproti obdobným organizacím fungujícím v Polsku, lze vyzorovat v několika oblastech. Zaprvé se jedná o skutečnost, že se i přes své nezpochybnitelné vazby na globálně působící radikální katolické hnutí TFP prezentuje jako konzervativně orientovaný think tank složený z právních a dalších expertů, kteří usilují o obranu zákonnosti, lidských práv, tradičních hodnot a přirozeného řádu věcí. Z této skutečnosti vyplývá těžiště agendy Ordo Iuris, která spočívá především ve vypracovávání právních stanovisek k zájmovým tématům, sepisování konkrétních návrhů novelizací stávající polské legislativy, případně návrhů nových právních norem, strategickém vedení soudních a správních sporů na lokální, státní i evropské úrovni, angažování se v občanských legislativních iniciativách nebo poskytování odborného poradenství. S výše uvedeným souvisí rovněž způsob argumentace Ordo Iuris, která je založena primárně na právních aspektech jako například na dodržování polské legislativy i mezinárodních smluv, jichž je Polsko signatářem, nebo na interpretaci právních norem.

Mezi specifika Ordo Iuris lze rovněž zahrnout její zaměření na odbornou veřejnost a politickou reprezentaci, kdy většina protipotrátových hnutí se z velké části soustředí na oslovování a přesvědčování laické veřejnosti. Tato tendence je patrná kupříkladu z pořádání odborných konferencí, založení vlastní univerzity s cílem vychovávat budoucí konzervativní elity nebo vydávání vědeckého časopisu i různých odborných studií v rámci výzkumných středisek, kde spolupracují akademici a odborníci z řady oborů. Z toho lze dovodit, že dané aktivity, které Ordo Iuris dodávají zdání odbornosti a důvěryhodnosti, společně s postupně budovanými osobními a personálními vazbami, zajistily nadaci výhradní postavení ve vztahu ke straně PiS, která hledala

důvěryhodného partnera, s jehož pomocí by nasměrovala polskou společnost na konzervativní a svébytnou trajektorii.

Summary

Over the past fifteen years, populist political style has been spreading across Europe and the rest of the Western democracies, especially its conservative and right-wing variant. This variant is based on the premise that reality-detached elected and unelected liberal elites are promoting social changes in individual countries and globally that degrade Western civilization in order to maintain their power and indoctrinate citizens with their progressive values. According to the opinion of conservative actors, they use the so-called "gender ideology" or "genderism" for this purpose, which is a tactic that combines, for example, modern feminist demands, the fight for the rights of the LGBT+ community, the normalization of various forms of family functioning, and all other currently resonating social issues that conservative circles consider undesirable. In this context, right-wing populists have naturally joined forces with other segments of society that are willing to actively oppose the above-mentioned changes, whether they are representatives of churches or conservative-oriented non-governmental organizations. They have planned offensive strategies with them to reverse the liberal direction of Western civilization and individual states. On the one hand, these strategies are coordinated at the international level through the organization of transnational conferences for like-minded entities, where experience is shared, cooperation is established and the agenda is set, and also through financial support. On the other hand, they are adapted to the reality in specific countries in order to strive for the currently achievable maximum in a given state.

An example of international cooperation within the European continent is the informal platform Agenda Europe, which regularly organizes a closed summit for anti-gender-oriented organizations from all over Europe and under whose name the manifesto Restoring the Natural Order was published about ten years ago, describing the negative social development of recent decades and calling for concrete steps to be taken to restore the "natural" functioning of society. One of the areas discussed in the given manifesto is the issue of artificial abortion, which has become the central topic of a number of religious and conservative-based organizations since abortion began to be gradually legalized by individual states in the course of the 20th century. Such anti-abortion movements also have a long tradition in strongly Catholic Poland, where the topic of abortion also functioned as a way of defining oneself against the former communist regime, and where there have been strong political and social struggles for the tightening and liberalization of legislation governing the rules of artificial abortion since the transition to democracy.

Anti-abortion initiatives in Poland have always been associated mainly with the agenda of the Catholic Church, which managed to maintain a high degree of informal influence in the country. However, there has been a partial change in this area in connection with the spread of the global "anti-gender offensive" and, in particular, with the political success of the conservative populist Law and Justice party, which ruled the country continuously between 2015 and 2023. This party has proclaimed a return to traditional Catholic values and a fight to preserve an independent sovereign Poland, which is threatened by the deepening European integration. In the given period, a number of new entities began to operate in Poland, whose main declared goal is to fight against the spreading "genderism" and also to fight for the rights of unborn children. These include, for example, the Foundation Pro – the Right to Life, the Foundation Life and Family, or the Institute of Legal Culture Ordo Iuris, which has gained notoriety in Polish and foreign media during the PiS government and has achieved several significant successes.

Taking into account the fact that Ordo Iuris is one of the organizations joining the transnational platform Agenda Europe, when, for example, in 2016 it organized an annual summit in Warsaw for the given initiative, it can be deduced that it took into account and incorporated into its own activities the goals and practices defined in the manifesto Restoring the Natural Order in a number of areas, including in the sphere of protection of the rights of unborn children. For this reason, practices with a potentially significant impact on the political and social development of the country were selected for the purposes of this thesis, and the activities of Ordo Iuris in these defined areas was subjected to analysis.

Regarding efforts to introduce legislative changes, or to enact a comprehensive ban on abortions, it is possible to assess that Ordo Iuris considers this a priority to which it devotes a large part of its resources and does not hesitate to cooperate with other anti-abortion movements. Although Ordo Iuris and its partners did not achieve the approval of new legislation by organizing the citizen initiatives Stop Abortion and submitting other proposals for legislative changes, their increasing pressure together with the strategic appointment of conservative figures to the judiciary and the changes introduced by the PiS government in Polish justice culminated in a groundbreaking decision of the Constitutional Court on October 22, 2020, which resulted in the prohibition of abortions in the case of serious damage or illness of the fetus, which was one of the main goals of Ordo Iuris and other anti-abortion entities. The appointment of public and advisory positions by persons associated with Ordo Iuris is an area in which this foundation was able to very effectively use its informal influence and personal ties in the period after the accession of the PiS government

to power and appoint a number of its collaborators to lucrative positions. However, in recent years, it seems that the current leadership of Ordo Iuris is not succeeding in maintaining these ties and its influence on the filling of such positions is declining.

Ordo Iuris also seeks to actively influence the Polish academic sphere and has made significant efforts in this area, from organizing professional conferences, publishing its own scientific journal, offering internships for university students to the establishment of the independent university, Collegium Intermarium, in 2021, which mainly offers the study of jurisprudence under the leadership of representatives of the Ordo Iuris and other conservative-minded capacities. The establishment of its own university can be evaluated as a significant step, which other Polish anti-abortion organizations have not even come close to. However, preliminary information indicates that students are showing minimal interest in studying at Collegium Intermarium, despite significant financial, organizational, and promotional support. The field of public and media promotion belongs rather to the domains of other anti-abortion entities, Ordo Iuris is devoted to them mainly for the purpose of securing financial contributions from the public and also to mobilize public support for petitions, which it uses to strengthen its arguments in relation to political actors, or public authorities.

The specific features of the Ordo Iuris Foundation, which provide it with an advantage over similar organizations operating in Poland, can be observed in several areas. Firstly, it is the fact that, despite its undeniable ties to the globally active radical Catholic movement TFP, Ordo Iuris presents itself as a conservative-oriented think tank composed of legal and other experts who strive to defend legality, human rights, traditional Polish values and the natural order of things. This fact results in the focus of the Ordo Iuris agenda, which primarily consists of the development of legal opinions on topics of interest, drafting specific proposals for amendments to existing Polish legislation, or proposals for new legal norms, strategically leading court and administrative disputes at the local, national and European level, engagement in citizen legislative initiatives or providing expert advice. The Ordo Iuris method of argumentation is also related to the above, which is based primarily on legal aspects such as compliance with Polish legislation and international treaties of which Poland is a signatory, or on the interpretation of legal norms.

Ordo Iuris also has a specific focus on the professional public and political representation, while most anti-abortion movements largely focus on reaching out to and persuading the lay public. This tendency is evident, for example, in the organization of professional conferences, the establishment of its own university to educate future conservative elites, or the publication of a scientific journal

and various professional studies within research centers, where academics and experts from a variety of fields collaborate. From this, it can be inferred that these activities, which give Ordo Iuris an appearance of expertise and credibility, together with gradually built personal and personnel ties, have ensured the foundation a privileged position in relation to the PiS party, which was looking for a reliable partner with the help of which it would direct Polish society on a conservative and independent trajectory.

Zdroje

Sekundární literatura

Bracke, Sarah, a David Paternotte. „Unpacking the Sin of Gender.“ *Religion & Gender* 6, č. 2 (2016): 143—154.

Bucholc, Marta. „Abortion Law and Human Rights in Poland: The Closing of the Jurisprudential Horizon.“ *Hague Journal on the Rule of Law* 14, č. 1 (2022): 73—99.

Bucholc, Marta. „Academic Freedom in Poland.“ V *University Autonomy Decline: Causes, Responses, and Implications for Academic Freedom*, editoři Kirsten Roberts Lyer, Ilyas Saliba a Janika Spannagel, 119—146. New York: Routledge, 2022.

Calkin, Sydney, a Monika Ewa Kaminska. „Persistence and Change in Morality Policy: The Role of the Catholic Church in the Politics of Abortion in Ireland and Poland.“ *Feminist Review* 124 (2020): 86—102.

Cantens, Bernie. *A Critical Introduction to the Ethics of Abortion: Understanding the Moral Argument*. New York; Londýn: Bloomsbury Academic, 2019.

Caytas, Joanna Diane. „Women’s Reproductive Rights as a Political Price of Post-communist Transformation in Poland.“ *Amsterdam Law Forum* 5, č. 2 (jaro 2013): 64—89.

Curanović, Alicja. „The International Activity of Ordo Iuris. The Central European Actor and the Global Christian Right.“ *Religions* 12, č. 12 (2021): 1038.

Folvarčny, Adam, a Lubomír Kopeček. „Which Conservatism? The Identity of the Polish Law and Justice Party.“ *Politics in Central Europe* 16, č. 1 (2020): 159—188.

Furman, Filip Maciej. „Abortion and Maternal Mortality Ratio.“ *Kultura Prawna* 4, č. 1-2 (2021): 54—67.

Graff, Agnieszka. „Angry Women: Poland’s Black Protests as 'Populist Feminism'.“ V *Right-Wing Populism and Gender: European Perspective and Beyond*, editoři Gabriele Dietze a Julia Roth, 231—250. Bielefeld: transcript Verlag, 2020.

Graff, Agnieszka, a Elżbieta Korolczuk. *Anti-Gender Politics in the Populist Moment*. Abingdon-on-Thames: Routledge, 2022.

Gwiazda, Anna. „Right-Wing Populism and Feminist Politics: The Case of Law and Justice in Poland.“ *International Political Science Review* 42, č. 5 (2021): 580—595.

Hall, Bogumila. „Gendering Resistance to Right-Wing Populism: Black Protest and a New Wave of Feminist Activism in Poland?“ *American Behavioral Scientist* 63, č. 10 (2019): 1497—1515.

Harper, Jo. *Our Man in Warszawa: How the West Misread Poland*. Budapest, New York: Central European University Press, 2021.

Jirsa, Jakub. „Pojem osoby v diskuzi o etice potratů.“ *Filosofický časopis* 62, č. 6 (2014): 831—846.

Kiely, Ray. „Assessing Conservative Populism: A New Double Movement or Neoliberal Populism?“ *Development and Change* 51, č. 2 (2020): 398—417.

Kocańda, Kamila, a Olga Adamczyk-Gruszka. „Polish Abortion Legal Framework after the Judgement of the Constitutional Court of 22 October 2020 in Case No. K 1/20: Impact on Doctors.“ *Issues in Law & Medicine* 37, č. 2 (2022): 165—173.

Korolczuk ,Elżbieta. „Challenging Civil Society Elites in Poland: The Dynamics and Strategies of Civil Society Actors.“ *East European Politics and Societies and Cultures* 37, č. 3 (2023): 880—902.

Korolczuk ,Elżbieta, a Agnieszka Graff. „Gender as 'Ebola from Brussels': The Anticolonial Frame and the Rise of Illiberal Populism.“ *Journal of Women in Culture and Society* 43, č. 4 (2018): 797—821.

Kuby, Gabriele. *The Global Sexual Revolution Destruction of Freedom in the Name of Freedom*. Přeložil James Patrick Kirchner. New York: Angelico Press, 2015.

Kurylo, Bohdana. „Counter-populist performances of (in)security: Feminist resistance in the face of right-wing populism in Poland.“ *Review of International Studies* 48, č. 2 (2022): 262—281.

Kuźma-Markowska, Sylwia. „Marx or Malthus? Population debates and the reproductive politics of state-socialist Poland in the 1950s and 1960s.“ *The History of the Family* 25, č. 4 (2020): 576—598.

Kuźma-Markowska, Sylwia, a Agata Ignaciuk. „Family Planning Advice in State-Socialist Poland, 1950s—80s: Local and Transnational Exchanges.“ *Medical History* 64, č. 2 (2020): 240—266.

Lewandowski, Arkadiusz, a Marcin Polakowski. „Post-Communist Populism in Poland: The Case of the Law and Justice Party.“ *Ethnopolitics* ahead of print (2023): 1—23.

Mishtal, Joanna. „Mobilisation, Protest, and Resistance Against Reproductive Rights Restrictions in Poland.“ *Antropologia* 5, č. 2 (2018): 33—53.

Mudde, Cass, a Cristóbal Rovira Kaltwasser. „Populism and (liberal) democracy: A framework for analysis.“ V *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy?* Editoři Cass Mudde a Cristóbal Rovira Kaltwasser, 1—26. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

Ntontis, Evangelos, a Nick Hopkins. „Framing a ‘social problem’: Emotion in anti-abortion activists’ depiction of the abortion debate.“ *British Journal of Social Psychology* 57 (2018): 666—683.

Paternotte, David, a Roman Kuhar. „Disentangling and Locating the ‘Global Right’: Anti-Gender Campaigns in Europe.“ *Politics and Governance* 6, č. 3 (2018): 6—19.

Pető, Andrea. „Epilogue: ‘Anti-Gender’ Mobilisational Discourse of Conservative and Far Right Parties as a Challenge for Progressive Politics.“ V *Gender as Symbolic Glue: The Position and Role of Conservative and Far Right Parties in the Anti-Gender Mobilizations in Europe*, editoři Eszter Kováts a Maari Pöim, 126—131. Budapešť: FEPS a Friedrich-Ebert-Stiftung, 2015.

Polynczuk-Alenius, Kinga. „‘This Attack Is Intended to Destroy Poland’: Bio-power, Conspiratorial Knowledge, and the 2020 Women’s Strike in Poland.“ *Popular Communication* 20, č. 3 (2022): 222—235.

Pytlas, Bartek. „Party Organisation of PiS in Poland: Between Electoral Rhetoric and Absolutist Practice.“ *Politics and Governance* 9, č. 4 (2021): 340—353.

Selberg, Rebecca, a Marta Kolankiewicz. „Rights Claims in Anti-abortion Campaigns in Poland and Sweden.“ V *Struggles for Reproductive Justice in the Era of Anti-Genderism and Religious Fundamentalism*, editoři Rebecca Selberg, Marta Kolankiewicz a Diana Mulinari, 155—176. Londýn: Palgrave Macmillan, 2023.

Szelegieniec, Paweł. „Behind the ‘Black Protests’: The Struggle for Abortion Rights in Poland.“ *Monthly Review* 70, č. 1 (2018): 45—59.

Szelewa, Dorota. „Killing 'Unborn Children'? The Catholic Church and Abortion Law in Poland Since 1989.“ *Social & Legal Studies* 25, č. 6 (2016): 741—764.

Szelewa, Dorota. „Recurring ideas: Searching for the roots of right-wing populism in Eastern Europe.“ *European Journal of Cultural Studies* 23, č. 6 (2020): 989—997.

Thomas, Dan. „Better Never to Have Been Born: Christian Ethics, Anti-Abortion Politics, and the Pro-Life Paradox.“ *Journal of Religious Ethics* 44, č. 3 (2016): 518—542.

Walters, Mike. *Critical World Issues: Abortion*. Filadelfie: Mason Crest, 2017.

Zalewski, Bartosz. „Conceived Child as a Subject of Right to Life.“ *Kultura Prawna* 1, č. 2 (2018): 46—57.

Żuk, Piotr, a Paweł Żuk. „'Murderers of the Unborn' and 'Sexual Degenerates': Analysis of the 'Anti-Gender' Discourse of the Catholic Church and the Nationalist Right in Poland.“ *Critical Discourse Studies* 17, č. 5 (2020): 566–588.

Żuk, Piotr, a Paweł Żuk. „Women's Health as an Ideological and Political Issue: Restricting the Right to Abortion, Access to In Vitro Fertilization Procedure, and Prenatal Testing in Poland.“ *Health Care for Women International* 38, č. 7 (2017): 689—704.

Internetové zdroje

Aborcja to nie lekarstwo! „Aborcja to nie lekarstwo!“ Staženo: 12. 12. 2023. <https://aborcjatonielekarstwo.pl/?fbclid=IwAR1wGf5iskeu3WjZQYiGYwoV-5iCk7lXt2NqhSitkeSFkSeur0VjBIIDirE>.

Agenda Europe. „Restoring the Natural Order: An Agenda for Europe.“ Staženo: 12. 11. 2023. <https://agendaeurope.files.wordpress.com/2019/05/rtno-2014.pdf>.

Akademia Ordo Iuris. „O Akademii.“ Staženo: 8. 12. 2023. <https://akademia.ordoiuris.pl/idea/>.

Alliance for Common Good. „Our Mission“ a „Our Strategy“. Staženo: 10. 9. 2023. <https://theafcg.com/en/>.

Amnesty International. „Nezávislá justice v rozkladu. V Polsku dál přituhuje.“ Staženo: 27. 5. 2023. <https://www.amnesty.cz/zprava/5129/nezavisla-justice-v-rozkladu-v-polsku-dal-prituhuje>.

Bankier.pl. „Prawie 200 tys. zł na studenta. Czarnek hojny dla uczelni Ordo Iuris.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Prawie-200-tys-zl-na-studenta-Czarnek-hojny-dla-uczelni-Ordo-Iuris-8502155.html>.

Biotechnologia.pl. „Lekarz nie może być katem – rozmowa z prof. Andrzejem Kochańskim, genetykiem klinicznym z Instytutu Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://biotechnologia.pl/informacje/lekarz-nie-moze-byc-katem-rozmowa-z-prof-andrzejem-kochanskim-genetykiem-klinicznym-z-instytutu-medycyny-doswiadczalnej-i-klinicznej-pan,14221>.

Centre for Reproductive Rights. „The Family Planning, Human Embryo Protection and Conditions of Permissibility of Abortion Act of 7 January 1993.“ Stażeno: 1. 4. 2023. <https://www.reproductiverights.org/sites/crr.civicactions.net/files/documents/Polish-abortion-act--English-translation.pdf>.

Collegium Intermarium. „Authorities.“ Stażeno: 13. 6. 2023. <https://collegiumintermarium.org/en/authorities/>.

Collegium Intermarium. „Collegium Intermarium.“ Stażeno: 13. 6. 2023. <https://collegiumintermarium.org/en/homepage/#>.

Collegium Intermarium. „Law - Uniform Master's studies.“ Stażeno: 8. 12. 2023. <https://collegiumintermarium.org/en/law-uniform-masters-studies>.

Collegium Intermarium. „Our Mission.“ Stażeno: 8. 12. 2023. <https://collegiumintermarium.org/en/our-mission>.

Defending Women's Rights. „Idea of the Conference.“ Stażeno: 15. 12. 2023. <https://defendingwomensrights.org/>.

Dziedzictwo kultury i duchowości Polski. „Jasnogórskie Śluby Narodu - tekst.“ Stażeno: 14. 12. 2023. <https://dziedzictwo.ekai.pl/text.show?id=4192>.

Encyklopedia ProLife. „Czym jest encyklopedia prolife?“ Stażeno: 14. 12. 2023. <https://encyklopediaprolife.pl/#pobierz>.

EUR-Lex. „Listina základních práv Evropské unie.“ Stażeno: 5. 6. 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:12016P/TXT>.

EUR-Lex. „Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění).“ Staženo: 12. 6. 2023. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF.

Eurodesk Polska. „Polska Federacja Ruchów Obrony Życia.“ Staženo: 17. 11. 2023. <https://www.eurodesk.pl/organizacje/polska-federacja-ruchow-obrony-zycia>.

European Centre for Law & Justice. „About the ECLJ.“ Staženo: 10. 9. 2023. <https://eclj.org/about-us>.

European Parliament. „European Parliament Report on sexual and reproductive rights (2021/2128 (INI)).“ Staženo: 2. 4. 2023. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-5-2002-0223_EN.pdf?redirect.

European Parliament. „European Parliament resolution of 11 November 2021 on the first anniversary of the de facto abortion ban in Poland (2021/2925(RSP)).“ Staženo: 15. 12. 2023. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0455_EN.html.

European Parliamentary Forum for Sexual & Reproductive Rights. „Restoring the Natural Order: The religious extremists’ vision to mobilize European societies against human rights on sexuality and reproduction.“ Staženo: 12. 11. 2023. https://www.epfweb.org/sites/default/files/2021-03/rtno__EN_epf_online_2021.pdf.

European Parliamentary Forum for Sexual & Reproductive Rights. „Tip of the Iceberg: Religious Extremist Funders against Human Rights for Sexuality and Reproductive Health in Europe 2009—2018.“ Staženo: 16. 6. 2023. [https://www.epfweb.org/sites/default/files/2021-08/Tip of the Iceberg August 2021 Final.pdf](https://www.epfweb.org/sites/default/files/2021-08/Tip%20of%20the%20Iceberg%20August%202021%20Final.pdf).

Facebook. „Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris.“ Staženo: 10. 12. 2023. <https://www.facebook.com/ordoiuris>.

Facebook. „Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris.“ Staženo: 11. 12. 2023. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=342246401365600&set=pb.100067407271637.-2207520000>.

Federa. „'Save Women' Bill with 500 000 Signatures Submitted to the Polish Parliament.“ Staženo: 25. 5. 2023. <https://en.federa.org.pl/save-women-bill-with-500-000-signatures-submitted-to-the-polish-parliament/>.

Forum Akademickie. „Powołano prezydencką Radę ds. Szkolnictwa Wyższego, Nauki i Innowacji.“ Stażeno: 13. 12. 2023. <https://forumakademickie.pl/sprawy-nauki/powolano-prezydencka-rade-ds-szkolnictwa-wyzszego-nauki-i-innowacji/>.

Fundacja „Głos dla Życia”. „Kim jesteśmy?“ Stażeno: 17. 11. 2023. <https://glosdlazycia.pl/kim-jestesmy>.

Fundacja Życie i Rodzina. „Aborcja to okrutne zabójstwo, a lobby LGBT krzywdzi dzieci — walczymy o bezpieczeństwo dzieci poczętych i już narodzonych!“ Stażeno: 16. 12. 2023. <https://ratujzycie.pl/co-robimy/>.

Fundacja Życie i Rodzina. „Co robimy?“ Stażeno: 18. 11. 2023. <https://ratujzycie.pl/co-robimy/>.

Fundacja Życie i Rodzina. „Zaangażuj się.“ Stażeno: 18. 11. 2023. <https://ratujzycie.pl/zaangazuj-sie/>.

Chrońmy dzieci! „Poprzyj ochronę dzieci przed deprawacją w szkołach i pobierz darmowe materiały!“ Stażeno: 10. 12. 2023. <https://chronmydzieci.info/#>.

Informační centrum OSN v Praze. „Všeobecná deklarace lidských práv.“ Stażeno: 5. 6. 2023. https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/05/UDHR_2016_CZ_web.pdf.

International Money Laundering Information Network. „Act of 6 June 1997 The Penal Code.“ Stażeno: 1. 4. 2023. https://www.imolin.org/doc/amlid/Poland_Penal_Code1.pdf.

Kapitoly z lékařské etiky. „Hippokratova přísaha.“ Stażeno: 5. 6. 2023. https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/lekarska_etika/web/pages/priloha1_hippokratova_prisaha.html?zoomy_is=1.

Kapitoly z lékařské etiky. „Ženevská deklarace (Declaration of Geneva), WMA —1948.“ Stażeno: 5. 6. 2023. https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/ps21/lekarska_etika/web/pages/priloha3_zenevska_deklarace.html?kod=VSSP03X;lang=cs.

Knihovna Václava Havla. „Co je Trojmoří?“ Stażeno: 8. 12. 2023. <https://www.vaclavhavel.cz/cs/index/kalendar/1945/co-je-trojmorí>.

Krąg Przyjaciół Ordo Iuris. „Czym jest?“ Stażeno: 13. 12. 2023. <https://przyjaciele.ordoiuris.pl/>.

LinkedIn. „Jerzy Kwaśniewski.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://www.linkedin.com/in/jerzy-kwasniewski-64860123/?originalSubdomain=pl>.

Logos Europa. „Dr r. pr. Tymoteusz Zych.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://logos-europa.org/en/experts/dr-r-pr-tymoteusz-zych/>.

MaterCare International. „Declaration of Faith.“ Stażeno: 23. 5. 2023. <https://www.matercare.org/declaration-of-faith>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. „Úmluva o právech dítěte a související dokumenty.“ Staženo: 12. 12. 2023. <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Úmluva+o+právech+dítěte++Opční+protokoly.pdf/c16c9289-c329-d088-1c1f-d8b7db3c26c1>.

Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. „Nasze Wartości.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://niw.gov.pl/o-niw/nasze-wartosci/>.

Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego. „Skład Rady NIW-CRSO.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://niw.gov.pl/o-niw/rada-narodowego-instytutu-wolnosci/sklad-rady-niw-crso/>.

National Electoral Commission. „Results of voting in 2023 elections for Sejm.“ Stażeno: 1. 12. 2023. <https://wybory.gov.pl/sejmsenat2023/en/sejm/wynik/pl>.

OKO.press. „Fundamentalisci w poważnych kłopotach. Wpływy Ordo Iuris w strukturach rządu PiS maleją.“ Stażeno: 13. 12. 2023. <https://oko.press/ordo-iuris-slabnie>.

OKO.press. „Podboje Ordo Iuris. To rozpędzona maszyna polityczna fundamentalistów.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://oko.press/podboje-ordo-iuris>.

OKO.press. „Zaradkiewicz rezygnuje. Nowym "komisarzem" w SN założyciel Ordo Iuris Aleksander Stępkowski.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://oko.press/zaradkiewicz-rezygnuje-nowym-komisarzem-w-sn-aleksander-stepkowski>.

One of Us. „One of Us.“ Stażeno: 13. 11. 2023. <https://oneofus.eu/>.

Onet.pl. „Kim jest Kaja Godek, która walczy o delegalizację aborcji? 'Historia idzie tam, gdzie ją popchniemy’.“ Stażeno: 15. 12. 2023. <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/ustawa-stop-aborcji-w-sejmie-kim-jest-kaja-godek-ktora-walczy-o-delegalizacje-aborcji/68v4efr>.

Onet.pl. „Prezes Ordo Iuris: aborcja nie pasuje do XXI wieku, nawet wbrew ludzkiej wygodzie.“ Stażeno: 10. 12. 2023. <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/trybunal-konstytucyjny-orzekl-ws-aborcji-jerzy-kwasniewski-komentuje/efbhlse?>

Ordo Iuris. „Attorney Bartosz Lewandowski Ph.D.“ Stażeno: 13. 6. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/attorney-bartosz-lewandowski-ph-d>.

Ordo Iuris. „Audyt aborcyjnego pozbawiania życia: Na jakie nieprawidłowości odpowiada wyrok TK K 1/20?“ Stażeno: 14. 12. 2023. https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Audyt_aborcyjnego_pozbawiania_zycia_w_polskich_szpitalach.pdf.

Ordo Iuris. „Collegium Intermarium.“ Stażeno: 13. 6. 2023. <https://ordoiuris.pl/collegium-intermarium>.

Ordo Iuris. „Dr hab. prof. nazdw. UM w Łodzi Tadeusz Pietrucha.“ Stażeno: 13. 12. 2023. <https://ordoiuris.pl/dr-hab-prof-nadzw-um-w-lodzi-tadeusz-pietrucha>.

Ordo Iuris. „Droga Mamo!“ Stażeno: 12. 12. 2023. https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Poradnik_trudna_ciaza.pdf.

Ordo Iuris. „Katarzyna Gęsiak: Death of pregnant Agnieszka another case used heartlessly by abortion proponents.“ Stażeno: 10. 12. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/katarzyna-gesiak-death-pregnant-agnieszka-another-case-used-heartlessly-abortion>.

Ordo Iuris. „Marcin Olszówka Ph.D.“ Stażeno: 13. 12. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/marcin-olszowka-ph-d>.

Ordo Iuris. „Opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży („Zatrzymaj Aborcję”)[1] – druk sejmowy 2146.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://ordoiuris.pl/ochrona-zycia/opinia-dotyczaca-projektu-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-planowaniu-rodziny-ochronie-plodu>.

Ordo Iuris. „Opinion regarding non-conformity of certain provisions of the Act on family planning, protection of the human foetus and admissibility conditions for the termination of pregnancy with the Constitution of the Republic of Poland.“ Stażeno: 14. 12. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/opinion-regarding-non-conformity-certain-provisions-act-family-planning-protection>.

Ordo Iuris. „Ordo Iuris do ONZ: aborcja nie chroni życia ale je niszczy!“ Stażeno: 14. 12. 2023. <https://ordoiuris.pl/dzialalnosc-miedzynarodowa/ordo-iuris-do-onz-aborcja-nie-chroni-zycia-ale-je-niszczy>.

Ordo Iuris. „Poland insufficiently protects the lives of unborn children - Ordo Iuris conference.“ Stażeno: 10. 12. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/poland-insufficiently-protects-lives-unborn-children-ordo-iuris-conference>.

Ordo Iuris. „Próba ochrony przed przemocą bez ideologii - komentarz nt. Raportu Polski z wykonywania Konwencji Stambulskiej.“ Stażeno: 13. 12. 2023. <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/proba-ochrony-przed-przemoca-bez-ideologii-komentarz-nt-raportu-polski-z>.

Ordo Iuris. „Prof. Andrzej Kochański Ph.D.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/prof-andrzej-kochanski-ph-d>.

Ordo Iuris. „Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe.“ Stażeno: 15. 12. 2023. https://ordoiuris.pl/pliki/dokumenty/Ustawa_o_zmianie_ustawy_-_Prawo_oswiatowe_z_uzasadnieniem.pdf.

Ordo Iuris. „Projekt ustawy o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz niektórych innych ustaw w celu zapewnienia gwarancji przestrzegania prawa do sprzeciwu sumienia.“ Stażeno: 15. 12. 2023. https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/ORDO_IURIS_PROJEKT_USTAWY_O_ZM_UST_O_GWARANCJACH_WOLNOSCI_SUMIENIA_0.pdf.

Ordo Iuris. „Projekt ustawy o zmianie ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry.“ Stażeno: 15. 12. 2023. https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Nowela_u.z.l.l.d_z_uzasadnieniem_zakaz_tranzycji_1.pdf.

Ordo Iuris. „Protecting health instead of promoting abortion - Ordo Iuris petitions the government regarding the activities of WHO.“ Stażeno: 10. 12. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/protecting-health-instead-promoting-abortion-ordo-iuris-petitions-government>.

Ordo Iuris. „Przemówienie dr Joanny Banasiuk w Sejmie.“ Stażeno: 14. 12. 2023. <https://ordoiuris.pl/ochrona-zycia/przemowienie-dr-joanny-banasiuk-w-sejmie>.

Ordo Iuris. „Space of Freedom and Order: Inauguration of Collegium Intermarium.“ Stażeno: 12. 12. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/node/1447>.

Ordo Iuris. „State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law in Poland - Recent Developments.“ Stażeno: 14. 12. 2023. https://ordoiuris.pl/pliki/dokumenty/OrdoIuris_HumanRights.pdf.

Ordo Iuris. „Statut Fundacji Instytut na rzecz kultury prawnej Ordo Iuris.“ Stażeno: 12. 6. 2023. https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Statut_jednolity_1.pdf.

Ordo Iuris. „The Council of Europe presses Poland to expand access to abortion and punish those hospitals that do not perform it.“ Stażeno: 10. 12. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/life-protection/council-europe-presses-poland-expand-access-abortion-and-punish-those-hospitals-do>.

Ordo Iuris. „Who We Are.“ Stażeno: 17. 6. 2023. <https://en.ordoiuris.pl/who-we-are>.

Ordo Iuris. „Wykorzystanie błędów medycznych do zmiany prawa aborcyjnego w Irlandii: Wnioski dla Polski.“ Stażeno: 14. 12. 2023. https://ordoiuris.pl/sites/default/files/inline-files/Raport_Irlandia.pdf.

Organization of American Historians. „Abolishing Abortion: The History of the Pro-life Movement in America.“ Stażeno: 9. 10. 2023. <https://www.oah.org/tah/november-3/abolishing-abortion-the-history-of-the-pro-life-movement-in-america/>.

Pew Research Center. „How do European countries differ in religious commitment? Use our interactive map to find out.“ Stażeno: 30. 11. 2023. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2018/12/05/how-do-european-countries-differ-in-religious-commitment/>.

Polskie Radio 24. „Jerzy Kwaśniewski: dzisiejsza rewolucja niszczy rodzinę i forsuje model człowieka gender.“ Stażeno: 10. 12. 2023. <https://polskieradio24.pl/5/1222/artykul/2598919,jerzy-kwasniewski-dzisiejsza-rewolucja-niszczy-rodzine-i-forsuje-model-czlowieka-gender>.

Polskie Radio 24. „Jerzy Kwaśniewski o misji Ordo Iuris: działania prawne, ale i budzenie świadomości obywateli.“ Stażeno: 10. 12. 2023. <https://polskieradio24.pl/5/3/artykul/2828437,jerzy-kwasniewski-o-misji-ordo-iuris-dzialania-prawne-ale-i-budzenie-swiadomosci-obywateli>.

Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka. „Działalność.“ Stażeno: 17. 11. 2023. <https://pro-life.pl/dzialalnosc/>.

Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka. „Konkurs akademicki 'Życie i godność'.“ Stażeno: 9. 12. 2023. <https://pro-life.pl/konkurs-akademicki/>.

Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka. „Letnia Akademia Pro-Life.“ Stażeno: 16. 12. 2023. <https://pro-life.pl/letnia-akademie-pro-life/>.

Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia Człowieka. „Materiały edukacyjne do pobrania.“ Stażeno: 16. 12. 2023. <https://pro-life.pl/materialy-edukacyjne/>.

Portal organizacji pozarządowych. „Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa.“ Stażeno: 17. 11. 2023. <https://spis.ngo.pl/199021-towarzystwo-odpowiedzialnego-rodzicielstwa-199021>.

Rainbow Europe. „Country Ranking.“ Stażeno: 20. 5. 2023. <https://rainbow-europe.org/country-ranking#eu>.

Rejestr.io. „Fundacja Edukacja do Wartości.“ Stażeno: 8. 12. 2023. Fundacja Edukacja do Wartości.

Rejestr.io. Fundacja Życie i Rodzina. Stażeno: 18. 11. 2023. <https://rejestr.io/krs/598904/fundacja-zycie-i-rodzina>.

Rzeczpospolita. „Uczelnia związana z Ordo Iuris ma 14 studentów. Otrzymała 2,7 mln zł dotacji.“ Stażeno: 8. 12. 2023. <https://www.rp.pl/edukacja/art38078661-uczelnia-zwiazana-z-ordo-iuris-ma-14-studentow-otrzymala-2-7-mln-zl-dotacji>.

Sąd Najwyższy. „Nota biograficzna - Aleksander Stępkowski.“ Stażeno: 12. 12. 2023. http://www.sn.pl/osadzienajwyzszym/SitePages/Nota_iknisp_stepkowski.aspx.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. „Paweł Jabłoński.“ Stażeno: 13. 12. 2023. <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/posel.xsp?id=137&type=K&klub=PiS>.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. „The Constitution of the Republic of Poland of the 2nd April, 1997.“ Stażeno: 27. 5. 2023. <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. „Zawiadomienie o Utworzeniu Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej.“ Stażeno: 12. 12. 2023. [https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-664-2017/\\$file/8-020-664-2017.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-664-2017/$file/8-020-664-2017.pdf).

Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia. „Inicjatywy Obywatelskie.“ Stażeno: 15. 12. 2023. <https://stronazycia.pl/fundacja/oiu/>.

Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia. „Kursy obrońców życia.“ Stażeno: 16. 12. 2023. <https://stronazycia.pl/fundacja/kursy/>.

Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia. „O Fundacji.“ Stażeno: 15. 12. 2023. <https://stronazycia.pl/dla-mediow/>.

Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia. „Ocalone.“ Stażeno: 16. 12. 2023. <https://stronazycia.pl/ocalone/>.

Strona życia: Serwis Fundacji Pro-prawo do życia. „Wystawy 'Wybierz Życie'.” Stażeno: 16. 12. 2023. <https://stronazycia.pl/fundacja/wystawy/>.

The Gunda Werner Institute for Feminism and Gender Democracy in the Heinrich Böll Foundation. „‘Agenda Europe’: and extremist Christian network in the heart of Europe.“ Stażeno: 12. 11. 2023. <https://www.gwi-boell.de/en/2019/04/29/agenda-europe-extremist-christian-network-heart-europe>.

The Legal Culture. „About the Journal.“ Stażeno: 9. 12. 2023. <https://thelegalculture.com/legal/about>.

The Legal Culture. „Scientific Board.“ Stażeno: 9. 12. 2023. <https://thelegalculture.com/legal/scientificboard>.

Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa. „Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa, rok założenia 1981.“ Stażeno: 17. 11. 2023. http://www.tor.org.pl/tor_str1.htm.

Trybunał Konstytucyjny. „Planowanie rodziny, ochrona płodu ludzkiego i warunki dopuszczalności przerywania ciąży.“ Stażeno: 14. 12. 2023. <https://trybunal.gov.pl/s/k-1-20>.

University World News. „Conservative university for ‘elites’ signs up one student.“ Stażeno: 8. 12. 2023. <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20231105070011621>.

Velký lékařský slovník. „Billingsova metoda.“ Staženo: 18. 11. 2023. <https://lekarske.slovníky.cz/lexikon-pojem/billingsova-metoda-1>.

Vláda České republiky. „Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.“ Staženo: 12. 12. 2023. <https://vlada.gov.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/mezinarodni-pakt-o-obcanskych-a-politicky-pravech-a-mezinarodni-pakt-o-hospodarskych--socialnich-a-kulturnich-pravech-19852/>.

YouTube. „OrdoIuris.“ Staženo: 10. 12. 2023. <https://www.youtube.com/@OrdoIuris/featured>.

Seznam použitých zkratk

EOI - evropská občanská iniciativa

EU - Evropská unie

IVF - in vitro fertilizace (pozn. metoda umělého oplodnění)

LGBT+ - lesby, gayové, bisexuálové, transexuálové a další identity

LPR - Liga polských rodin (v originále *Liga Polskich Rodzin*)

OSN - Organizace spojených národů

PiS - Právo a spravedlnost (v originále *Prawo i Sprawiedliwość*)

PO - Občanská platforma (v originále *Platforma Obywatelska*)

PFROŽ - Polský svaz hnutí pro život (v originále *Polska Federacja Ruchów Obrony Życia*)

TFP - Tradice, rodina, majetek (v originále *Tradição, Família, Propriedade*)

TOR - Společnost odpovědného rodičovství (v originále *Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa*)

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS

Závěrečné teze student odevzdává ke konci Diplomního semináře III jako součást magisterské práce a tyto teze jsou spolu s odevzdáním magisterské práce do SIS předpokladem udělení zápočtu za tento seminář.

Jméno: Michaela Stejskalová

E-mail: ste.michaela@gmail.com

Specializace (uved'te zkratkou)*: ND_BESSB

Semestr a školní rok zahájení práce: letní, 2021/2022

Semestr a školní rok ukončení práce: zimní, 2023/2024

Vedoucí diplomového semináře: doc. PhDr. Tomáš Nigrin, Ph.D.

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Klípa, Ph.D.

Název práce: Polské protipotratové hnutí v kontextu společenské a politické debaty

Charakteristika tématu práce (max 10 řádek):

Polsko patří mezi tradičně silně nábožensky orientované země, ve kterých církev, v tomto případě katolická, výrazně ovlivňuje také místní společenské a politické dění. Tento konzervativní vliv má za důsledek, že v posledních letech, kdy byla u vlády pravicová strana Právo a spravedlnost, v Polsku konstantně docházelo k omezování ženských práv, a to až do té míry, že v návaznosti na rozhodnutí polského ústavního soudu došlo v roce 2021 téměř k naprostému zákazu interrupcí. V Polsku působí řada organizací, jejichž deklarovaným cílem je ochraňovat tradiční křesťanské hodnoty a zasazovat se mimo jiné za práva nenarozených dětí, což se projevuje výraznými veřejnými kampaněmi a protipotratovou lobby. Mezi takové organizace patří například institut Ordo Iuris, Společnost odpovědného rodičovství (Towarzystwo Odpowiedzialnego Rodzicielstwa) nebo Polská federace hnutí pro život (Federacja Ruchów Obrony Życia).

Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Od zadání projektu magisterské práce došlo k pevnějšímu teoretickému zakotvení práce, která byla zasazena do aktuální debaty o vzestupu antigenderově orientovaných hnutí, jež se vymezují proti řadě liberálních společenských změn, které souhrnně označují pojmem „genderové ideologie“ nebo „genderismus“. Zároveň byl tento teoretický základ propojen s problematikou pravicového konzervativního populismu, neboť populističtí politici, mezi které se řadí i zástupci mezi lety 2015 a 2023 vládoucí strany Právo a spravedlnost, mají tendenci přejímat rétoriku těchto antigenderových subjektů a spolupracovat s nimi. V průběhu zpracovávání závěrečné práce bylo také vyjasněno, že primárním objektem prováděné analýzy bude vzhledem ke svému významu a rychlému vzestupu nadace Ordo Iuris a že ostatní polské protipotratové organizace budou stručně zmíněny, aby nastínily, v čem je činnost Ordo Iuris v polském prostoru unikátní.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Úvod

1. Ženská práva ve stínu „genderových ideologií“ a konzervativního populismu
2. Vývoj reprodukčních práv na území Polska
 - 2.1 Reprodukční práva jako významná otázka polského demokratizačního procesu
 - 2.2 Vzestup a hodnotový profil strany Právo a spravedlnost
 - 2.3 Vývoj v oblasti reprodukčních práv za vlády strany Právo a spravedlnost
3. Protipotratová hnutí
 - 3.1 Ordo Iuris
 - 3.2 Další polské protipotratové organizace
4. Mezinárodní spolupráce protipotratových hnutí
 - 4.1 Agenda Evropa
5. Vliv Ordo Iuris na politické dění v Polsku
 - 5.1 Snahy o legislativní změny
 - 5.2 Dosazování hodnotově spřízněných osob do pozic moci
6. Vliv Ordo Iuris na společenské dění v Polsku
 - 6.1 Ovlivňování akademické sféry
 - 6.2 Působení ve veřejném a mediálním prostoru

Závěr

Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek):

Mezi hlavní výsledky magisterské práce patří zmapování, jakým způsobem polská nadace Ordo Iuris zapadá do globální antigenderové ofenzivy, kterou lze pozorovat v posledních zhruba 10 letech, a jaké konkrétní cíle si toto nadnárodní konzervativní hnutí klade v oblasti reprodukčních a ženských práv. Dále je v dané magisterské práci analyzováno, jak se vybrané společenské a politické cíle daří naplňovat Ordo Iuris a jaké metody přitom tato organizace v polském kontextu volí. Na těchto příkladech se snaží magisterská práce demonstrovat, v čem spočívá relativní úspěch Ordo Iuris, který by mohl být inspirací či klíčem pro ostatní obdobné subjekty v zahraničí.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

Caytas, Joanna Diane. „Women’s Reproductive Rights as a Political Price of Post-communist Transformation in Poland.“ *Amsterdam Law Forum* 5, č. 2 (jaro 2013): 64—89.

Curanović, Alicja. „The International Activity of Ordo Iuris. The Central European Actor and the Global Christian Right.“ *Religions* 12, č. 12 (2021): 1038.

Graff, Agnieszka, a Elżbieta Korolczuk. *Anti-Gender Politics in the Populist Moment*. Abingdon-on-Thames: Routledge, 2022.

Mudde, Cass, a Cristóbal Rovira Kaltwasser. „Populism and (liberal) democracy: A framework for analysis.“ V *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy?* Editoři Cass Mudde a Cristóbal Rovira Kaltwasser, 1—26. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

Paternotte, David, a Roman Kuhar. „Disentangling and Locating the 'Global Right': Anti-Gender Campaigns in Europe.“ *Politics and Governance* 6, č. 3 (2018): 6—19.

Szelewa, Dorota. „Recurring ideas: Searching for the roots of right-wing populism in Eastern Europe.“ *European Journal of Cultural Studies* 23, č. 6 (2020): 989—997.

Żuk, Piotr, a Paweł Żuk. „'Murderers of the Unborn' and 'Sexual Degenerates': Analysis of the 'Anti-Gender' Discourse of the Catholic Church and the Nationalist Right in Poland.“ *Critical Discourse Studies* 17, č. 5 (2020): 566—588.

Agenda Europe. „Restoring the Natural Order: An Agenda for Europe.“ Staženo: 12. 11. 2023. <https://agendaeurope.files.wordpress.com/2019/05/rtno-2014.pdf>.

European Parliamentary Forum for Sexual & Reproductive Rights. „Restoring the Natural Order: The religious extremists’ vision to mobilize European societies against human rights on sexuality and reproduction.“ Staženo: 12. 11. 2023. https://www.epfweb.org/sites/default/files/2021-03/rtno__EN_epf_online_2021.pdf.

European Parliamentary Forum for Sexual & Reproductive Rights. „Tip of the Iceberg: Religious Extremist Funders against Human Rights for Sexuality and Reproductive Health in Europe 2009—2018.“ Staženo: 16. 6. 2023. https://www.epfweb.org/sites/default/files/2021-08/Tip_of_the_Iceberg_August_2021_Final.pdf.

Etika výzkumu:**

Existuje předpoklad, že pro účely dané diplomové práce nebude prováděn takový výzkum, u něž by bylo nutné zohledňovat níže uvedené parametry.

Jazyk práce: čeština

Podpis studenta a datum		
Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlete, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1) informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).